

TYÖLLISYYDEN HOITO SOSIAALITYÖSSÄ
Osatyökykyisten työllistymisen edistämisen mahdollisuudet
aikuissosiaalityössä

Jani Vaajala
Maisterintutkielma
sosiaalityö
Kokkolan yliopistokeskus
Jyväskylän yliopisto
Helmikuu 2023

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Kokkolan yliopistokeskus Chydenius
Tekijä Jani Vaajala	
Työn nimi TYÖLLISYYDEN HOITO SOSIAALITYÖSSÄ- Osatyökykyisten työllistymisen edistämisen mahdollisuudet aikuissosiaalityössä	
Oppiaine Sosiaalityö	Työn laji Maisterintutkielma
Aika Kevät 2023	Sivumäärä 60
Ohjaaja: Jiri Nieminen	
Tiivistelmä <p>Osatyökykyisten, joista aiemmin käytettiin termiä vajaakuntoinen, työttömyys elämäntilanteena on yhteiskunnassamme yhä edelleen vääristynyt ja käsitys heidän työllistettävyydestänsä ja työmotivaatiosta on karkea, yleistävä ja puutteellinen. Tämä tutkielma tarkastelee kolmen keskisuomalaisen kunnan osatyökykyisten työllisyyden hoitoa aikuissosiaalityössä. Osatyökykyisten osallistaminen työelämään ja erityisesti palkkatyöhön on melko uudehko ilmiö sosiaali- ja työllisyyspolitiikassa, jota on tutkittu hämmentävän vähän.</p> <p>Tutkimuskysymykset tässä pro gradu- tutkielmassa ovat: Millainen on sosiaalityön rooli työllisyyden hoidossa ja miten työllisyyden hoito toteutuu aikuissosiaalityössä osana sen laajaa tehtävänkenttää? Eroaako työllisyyden hoito merkittävästi erikokoisten keskisuomalaisten kaupunkien aikuissosiaalityön organisaatioissa? Miten aikuissosiaalityöntekijät määrittelevät osatyökykyisen henkilön</p> <p>Tutkielman teoreettisena viitekehystenä toimii työvoimapolitiikan pitkä kehityskaari sillä kulloisenkin ajanjakson työvoimapolitiikka ei ole antanut ainoastaan raamit työllisyydenhoidolle vaan sillä on aina ollut myös merkittävää vaikutusta toteutettavalle työllisyyden hoidolle aikuissosiaalityössä. Työvoimapolitiikan kehityskaarta tarkastellaan 1900- luvulta alkaen pääpainon ollessa kuitenkin vahvasti 2000- luvun työvoimapolitiikassa.</p> <p>Tutkielma toteutettiin laadullisena tutkimusmenetelmänä, jonka aineisto kerättiin teema-haastattelua apuna käyttäen. Aineiston analyysina käytettiin sisällönanalyysia. Haastattelut toteutettiin yksilöhaastattelemalla kolmen erikokoisen keskisuomalaisen kunnan viittä aikuissosiaalityön sosiaalityöntekijää. Kaikki haastateltavat oli sukupuoleltaan naisia ja heidän keski-ikänsä oli 44-vuotta.</p> <p>Tutkielma osoittaa, kuinka aikuissosiaalityön rooli työllisyyden hoitajana koetaan positiivisena mutta samalla ristiriitaiseksi ja epäselväksi. Rooli tulisi tulosten perusteella määritellä konkreettisemmin, sillä nyt sen nähdään ajautuvan entisestään yhä kauemmaksi sosiaalityöstä. Nykyiset työllistämisen edistämisen palvelut koetaan tehottomiksi varsinkin, kun tavoitteena on osatyökykyisen työllistyminen avoimille työmarkkinoille. Sosiaalityöntekijät haluaisivat tuntea asiakkaansa paremmin ja haluaisivat antaa merkittävämmän ja pitkäjänteisemmän panoksen osatyökykyisten asiakkaitensa työllisyyden edistämiseen erityisesti asiakkaan kanssa yhdessä tekemällä. Tähän ei kuitenkaan koeta olevan mahdollisuutta kiireen vuoksi. Työllisyyden edistäminen nähdään vievän aikaa, jolloin se koetaan olevan pois jostain tärkeämmästä perus aikuissosiaalityöstä.</p>	
Asiasanat: Osatyökykyisyys, työvoimapolitiikka, aikuissosiaalityö, työllisyyden hoito	
Säilytyspaikka: Jyväskylän yliopisto	

KUVIOT

KUVIO 1. Työttömyysprosentit ELY- keskuksittain marraskuussa 2022.....	8
KUVIO 2. Työttömien osuus työvoimasta Keski-Suomen kunnissa.	9
KUVIO 3. Keski-Suomen pitkäaikaistyöttömyyden trendi vuosina 2006–2022.	10
KUVIO 4. Keski-Suomen maakunnat.....	13
KUVIO 5. Sosiaalityön tulevaisuuden painopisteet.	16

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	TYÖTTÖMYYS, OSATYÖKYKYISYYS JA AIKUISSOSIAALITYÖ	6
	2.1 Työttömyys yhteiskunnallisena ilmiönä.....	6
	2.2 Osatyökykyisyyden määritelmä ja sen yleisyys Suomessa	11
	2.3 Aikuissosiaalityö tutkimusympäristönä.....	13
3	TYÖVOIMAPOLITIIKAN KEHITYKSEN PÄÄPIIRTEET.....	17
	3.1 Työvoimapolitiikan syntyhistoriaa lyhyesti.....	17
	3.2 Työllisyyspolitiikka uusiutuu 1990-luvun laman seurauksena	18
	3.3 Passiivisuudesta kohti aktiivista työvoimapolitiikka 2000-luvulla	19
	3.4 Aktivoinnin tehostamiseksi aikuissosiaalityötä huudetaan apuun.....	20
	3.5 Aikuissosiaalityön radikaali ja peruuttamaton muutos	21
	3.6 Kriittinen silmäys aktiiviseen työvoimapolitiikkaan.....	22
	3.7 Tutkimukseen liittyvää aikaisempia tutkimuksia.....	23
4	TUTKIELMAN TOTEUTUS.....	26
	4.1 Tutkimuskysymykset	26
	4.2 Tutkimuksen näkökulmaa, tarkoitus ja tavoite.....	26
	4.3 Laadullinen tutkimusmenetelmänä	28
	4.4 Teemahaastattelu	29
	4.5 Sisällönanalyysi.....	29
	4.6 Tutkielman rajaus	30
	4.7 Aineiston hankinta ja kuvailu.....	31
5	TULOKSET	33
	5.1 Työllisyyttä edistävä sosiaalityö.....	33
	5.2 Aikuissosiaalityö työskentelysektorina.....	35
	5.3 Osatyökykyisyys ja sen tukeminen	37
	5.4 Työllisyyden hoidon kehittäminen	41
6	EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS.....	43
7	YHTEENVETOA JA POHDINTAA	46
	7.1 Tutkimustulosten johtopäätökset	46
	7.2 Pohdinta.....	50
	7.3 Jatkotutkimusaihe	54
	LÄHTEET.....	56

LIITTEET

Liite 1. Haastattelurunko

Liite 2. Tutkimustiedote haastateltaville

1 JOHDANTO

Viime aikoina Suomen talouden on ennustettu vajoavan taantumaan mutta työmarkkinoilla menee lujaa tällä hetkellä. Jopa niin lujaa, että viiden prosentin täystyöllisyyttä pidetään Suomessa mahdollisena. Viime vuosina harjoitettu työllisyyspolitiikka on nostanut työllisyysasteen paremmalle tasolle vuosiin mutta työttömyys on edelleen harmillisen korkealla tasolla. Yksi näkemys työllisyysasteen nostamiselle on, että tehostamme ja selkeytämme entisestään eri julkisten toimijoiden palveluita ja roolia työllisyyden edistäjinä. Työllisyysasteen nostamiseksi yhteiskunnassamme ollaan yleisesti myös sitä mieltä, että kaikki ne kynnelle kykenevät, joilla on halua ja tahtoa työllistyä, tulisi tehokkaammin hyödyntää työmarkkinoilla. Potentiaalia nähdään yhä selvemmin myös heikoimmassa työmarkkinatilanteessa ja matalan työllisyysasteen olevissa ryhmissä kuten osatyökykyiset. Valitettavasti yhteiskunnan rakenteet mutta myös sosiaalityön nykyiset käytänteet ja palvelut näyttävät asettavan työllistymishaasteen sosiaalityön asiakkaina oleville osatyökykyiselle, joiden työllisyysasteen tiedetään olleen matalalla tasolla jo pitkään maassamme.

Olisi kohtuuttomuus, mikäli osatyökykyinen henkilö tuomittaisiin pitkäaikaiseen työttömyyteen pelkästään toimimattomien palvelujen, tukitoimien, yhteistyön ja toimenpidekokonaisuuksien vuoksi. Tämä tutkielma pureutuu vähäiselle huomiolle jäävälle työllisyyden hoitoon sosiaalityössä. Tulokulmana tutkielmassa ovat osatyökykyiset henkilöt ja heidän työllistymisen edistämisen mahdollisuudet aikuissosiaalityössä. Aihetta tarkastellaan aikuissosiaalityöntekijöiden näkökulmasta. Osatyökykyisten osallistuminen työelämään ja erityisesti palkkatyöhön on verrattain uudehko ilmiö sosiaali- ja työllisyyspolitiikassa, jonka vuoksi sitä ei ole Suomessa juurikaan tutkittu.

Suomessa vallitsee tällä hetkellä työllisyystilanne, jossa yritykset eivät löydä osaajia. Mielenpiteet ja näkemykset lisääntyvät kaiken aikaa siitä, kenen kaikkien tehtäväalueeseen työllisyyden hoito yhteiskunnassamme kuuluu. Työllisyystoimista käytävä julkinen keskustelu käy luonnollisesti erittäin vilkkaana niiden tahojen ympärillä,

jotka työskentelevät ja edistävät työllisyyttä. Tähän joukkoon katsotaan myös sosiaalityön kuuluvan. Sosiaalityöltä on alettu vaatia kokonaan uudenlaista suhtautumista sekä asennetta entistä tehokkaampaan työllisyyden hoitoon, jonka seurauksena aikuissosiaalityö on alkanut pohtia, tulisiko sen ammattilaisten rooli olla näkyvämpi asiakkaan työllisyyden edistämiseksi. Aikuissosiaalityön toivotaan ottavan yhä enemmän vastuuta erityisesti osatyökykyisten työllistymisestä ja keskustelu aikuissosiaalityön merkityksestä ja roolista työllisyyden hoitajana kiihtyy ja voimistuukin kaiken aikaa. Aikuissosiaalityötä suorastaan huudetaan apuun työllisyysasteen nostamiseksi tällä hetkellä. Samalla siltä on alettu vaatia kerta toisensa jälkeen aina tehokkaampia toimia osatyökykyisten asiakkaiden työllistymisen edistämiseksi. (Karjalainen, Metteri, Strömberg-Jakka 2019, 11). Tämä ei tule yllätyksenä sillä Suomen työmarkkinoille tiedetään olevan kymmeniä tuhansia työttömiä osatyökykyisiä henkilöitä, jotka kokevat, että heillä olisi työkykyä, tahtoa ja halua työllistyä. (Valtioneuvosto 2021).

Verrattuna muihin työnhakijoihin osatyökykyiset eivät ole kuitenkaan tasavermaisessa asemassa hakiessaan työtä vaan lähtevät melkoisen takamatkan päästä työllistyäkseen. Osaltaan tämä johtuu siitä, he tarvitsevat enemmän yksilöllisempää ja pitkäkestoisempaa ohjausta sekä intensiivisempiä tukitoimia. Tämä ei kuitenkaan tee heistä työkyvyttömiä, kuten yleisesti ajatellaan. Työttömyyden taustalla ajatellaan olevan usein myös palvelujärjestelmän pirstaloituneisuus ja sen kankeus erityisesti silloin kun henkilöllä on monenlaista tuen tarvetta ja taustalla useampia diagnooseja, kuten usein osatyökykyisellä henkilöllä on. Osittain tästä syystä nämä kymmenet tuhannet osatyökykyiset henkilöt joutuvat elämään erilaisten tukien varassa tahtomattaan, vaikka heidän suunnaltansa on kauan annettu viestiä, kuinka he olisivat valmiina antamaan oman panoksensa työmarkkinoilla yhteiskunnan hyväksi.

Joissakin Euroopan maissa osatyökykyisten työllistymisen tehostamiseksi toimet ovat viety jo huomattavasti pidemmälle kuin Suomessa. Tässä yhteydessä nostan esimerkkinä Saksan, jossa kiintiölaki velvoittaa isoimpia, yli 20 työntekijän yrityksiä, työllistämään osatyökykyisiä. Kyseisen lain mukaan Saksassa osatyökykyisiä tulee olla 5 prosenttia yrityksen kokonaishenkilömäärästä. Mikäli kiintiötä ei toteudu, ovat työnantajat velvollisia maksamaan kuukausittaista sakkoa. (Helsingin sanomat 2022.) Myös Suomessa on nostettu esille poliittisella tasolla Saksan tyyppinen malli, jota ei kuitenkaan toistaiseksi ole edistetty. Varmistaaksemme tasa-arvoisemman työllistymisen toteutumisen yhteiskunnassamme on todettava kuitenkin tulisiko myös Suomen velvoittaa yrityksiä ottamaan enemmän vastuuta osatyökykyisten työllistämisestä Saksan kaltaisella mallilla? Vai voisimmeko yksinkertaisesti muuttaa toimintatapaamme merkittävästi ja toimia siten, että yhteiskunnassamme niin yksityiset toimijat, työnantajat kuin myös kuntien eri toimijat kirkastaisivat osatyökykyisen työllistämisen edistämisen rooliaan, tehostaisivat palvelujaan sekä syventäisivät

yhteistyötään yhdessä valtion kanssa. Mikäli näin toimittaisiin, mitkä olisivat sen vaikutukset aikuissosiaalityölle ja muuttuisiko tämä asetelma aikuissosiaalityön roolia työllisyyden edistäjänä ja sen palveluita sekä käytänteitä nykyisestään?

Työllistämisen edistämisen trendi vuosien saatossa on muuttunut ja voimistuu yhä yhteiskunnassamme. Yhteiskuntamme paine julkisen talouden tasapainottamisen ympärillä ja työllisyysasteen nostamiselle näkyy kasvavana intressinä myös osatyökykyisten työllistämisen edistämistä, joka onkin asetettu monen muun tavoitteen yläpuolella myös valtakunnallisessa politiikassa. Osatyökykyisten potentiaali onkin tunnustettu laajasti ja keskeisesti usean eri hallitusten hallitusohjelmissa myös nykyisen pääministerimme Sanna Marinin meneillään olevassa hallitusohjelmassa, joka kantaa nimeä Osallistava Suomi- sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä. Kyseinen hallitusohjelma nostaa keskiöön osatyökykyiset henkilöt, joka sisältää seitsemän päästrategiaa. Yksi strategioista on luottamuksen ja tasa-arvoisten työmarkkinoiden Suomi. Kyseisen strategian yhtenä tavoitteena ja elementtinä on muun muassa edistää osatyökykyisten osallistumista työmarkkinoille, jossa heidän työllistymistään helpotetaan erillisen työkykyohjelman ja sen pohjalta toimivien valtakunnallisten hankkeiden avulla. Osatyökykyisten työllistymisen edistäminen liittyy hallituksen päämäärätietoiseen ja kunnianhimoiseen 75 prosentin työllisyysasteen nostoon vuoteen 2025 mennessä. (Valtioneuvosto 2021.)

Korkeaa työllisyysastetta perustellaan usein työn merkityksellä niin yksilön kuin myös koko yhteiskunnan kannalta. Perustelujen mukaan työvoimavajeen vähentäminen ja korkealle asetettu työllisyysaste on välttämätöntä, sillä valtio on viime vuosina velkaantunut nopeasti. Kaikki työvoimapotentiaali onkin tarpeellista hyödyntää yhteiskunnassamme sillä verot, joita työtuloista maksetaan ovat yksi keino vähentää julkisen talouden tasapainottamisen haasteita. Veroilla kustannetaan esimerkiksi tulevien hyvinvointialueiden sosiaalipalveluja vuonna 2023. Korkean työllisyysasteen tavoittelu muuttuu kuitenkin koko ajan yhä enemmän haastavammaksi, sillä työikäisten määrän volyyymi laskee kaiken aikaa väestön ikääntyessä ja osaajia ei yksinkertaisesti ole tarpeeksi työmarkkinoille. Mikäli työllisyysaste halutaan saada nostettua halutulle tasolle, vaatii se useita samanaikaisia eri toimenpiteitä ja toimijoita. (emt., 2021.)

Osatyökykyisille henkilöille tulisi siis antaa yhteiskunnassamme huomattavasti parempi mahdollisuus työntekoon. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö (jäljempänä STM) tarkentaa työkyvyn verkkosivuillaan, kuinka useasti aikuissosiaalityön asiakkaina olevien osatyökykyisten joukossa olisikin paljon enemmän potentiaalia ja osaamista, jota voisi hyödyntää työllisyystavoitteiden saavuttamiseksi. Arviolta näitä henkilöitä on jopa 65 000 ja monet heistä kokevat olevansa työhön kykeneviä. Myös hallituksen vahvana tahtotilana on työllistää nämä 65 000 henkilöä yleisille työmarkkinoille, joiden työpanoksen arvo on laskettu olevan huimat 1,3 miljardia euroa vuodessa. Työllistämiseen tarvitaan kuitenkin entistä enemmän eri toimijoiden yhteistyötä myös

aikuissosiaalityön panostusta, jolla yleensä ajatellaan olevan kokonaisvaltainen näkemys asiakkaasta ja asiakkaan työllistymisen esteistä. (STM 2021.)

Tiekartta 2030 on sosiaali- ja terveysministeriön laatima selvitysraportti aikuisten parissa tehtävän sosiaalityön tulevaisuudesta (Karjalainen ym. 2019). Selvityksen mukaan aikuissosiaalityöllä on entistä selkeämpi avainrooli tulevaisuudessa niin aktiivisuudessa, osallisuuden edistämiseksi mutta yhä enemmän myös työllisyyden hoidossa. Selvitys tarkentaa, kuinka koko sosiaalityön merkittävyys nousee samassa suhteessa asetettuihin työllisyystavoitteisiin. Työllisyyden tavoitteet kulkevatkin käsi kädessä aikuissosiaalityön kanssa. (emt., 9–10.) Toisin sanoen mitä korkeammalle työllisyystavoitteet ovat asetettu, sitä merkittävämpää roolia ja kannustavimpia työmenetelmiä sosiaalityöltä halutaan työllisyyden hoidossa sekä työkyvyn tukemisessa. Osatyökykyisten työvoimapolitiittiset menetelmät työllisyyden edistämiseksi tulevatkin olemaan yhä merkittävämmässä roolissa tulevaisuudessa. Tällä hetkellä käytössä olevat menetelmät koetaan laajasti epäselviksi ja tehottomiksi erityisesti silloin, kun tavoitteena on työllistyminen avoimille työmarkkinoille (emt., 11).

Osatyökykyisten työllistämisen edistämiseksi ei ole kyse pelkästään työllisyyspolitiikasta ja osatyökykyisen taloudellisen tasapainon saavuttamisesta, vaan kyse on aina myös ihmisoikeuksista, tasa-arvosta ja yhteisvastuusta. Osatyökykyisten henkilöiden työllistymistä säätelevätkin monet eri lait, joista tärkeimpänä niistä on perustuslaki. Perustuslaki (11.6.1999/731) § 18 säätelee kansalaisten yhdenvertaisuutta, jolla tarkoitetaan, ettei ketään ilman hyväksyttävää syytä saa asettaa eri asemaan mm. terveydentilan tai vammaisuuden perusteella. Perustuslaissa säädetään myös oikeudesta työhön, joka edellyttää, että julkisena vallankäyttäjänä myös sosiaalityöllä on erityinen tehtävä työllisyyden hoidossa, jossa sen on pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus työhön sekä edistää työllisyyttä. Keskeinen kysymys kuuluukin, toteutuuko Suomessa perustuslaki siinä määrin, että joka kokee pystyvänsä käyttämään työkykyään Suomen työmarkkinoilla, on mahdollisuus myös halutessaan näin tehdä? Oikeus työhön on siis meidän jokaisen oikeus.

Tutkielma rakentuu seitsemästä pääluvusta ja niiden alaluvuista. Johdannon jälkeen tutkielman *toisessa pääluvussa* selvennetään aikuissosiaalityötä tutkimusympäristönä sekä pureudutaan tutkimusaiheen kannalta sen keskeiseen kahteen ilmiöön; työttömyyteen ja osatyökykyisyyteen. Ilmiöitä lähestytään aluksi niiden määrittelyn kautta, jonka jälkeen niiden ymmärrystä syvennetään lukujen valossa. Työttömyyden ja osatyökykyisyyden avaaminen ja niiden kautta tutkielman tarkastelu on perusteltua siitä syystä, että ymmärtäminen yleisellä tasolla toimii myös analysoinnin tukena sille minkälainen vaikutus ilmiöillä, on aikuissosiaalityölle ja edelleen merkitys osatyökykyisten asiakkaiden työllistymiseen.

Kolmas luku antaa tutkielmalle sen vahvan tieteellisen perustan luvun esitellessä valitun yhtenäisen tieteellisen perustan tutkielmalle eli teoreettisen viitekehyksen. Teoreettisena viitekehyksenä toimiva työvoimapolitiikka ja sen kehityskaari linkittyy oleellisesti tutkielmani aiheeseen siitä yksinkertaisesta syystä, että työvoimapolitiikan muuttuessa, myös koko aikuissosiaalityö on ollut pakotettu muuttumaan. Työvoimapolitiikan kulkua tarkastellaan erityisesti 2000- luvun näkökulmasta mutta annetaan tilaa myös 1990- luvulle, joka oli hyvin erityinen hyvinvointivaltiollemme. Työvoimapolitiikan kehityksen näkökulmaa laajennetaan entisestään nostamalla esille aktiivisen työvoimapolitiikan kritiikkiä sekä mikä yhteys aktivointipolitiikan kehitykselle on 2000- luvun megatrendillä työn subjektiviteetilla. Luvussa luodaan katsaus myös aiempiin tutkimuksiin, jotka ovat onnistuneet selittämään tutkielmani aihepiiriä.

Neljännessä ja viidennessä pääluvussa taustoitetaan tutkielman toteutukseen ja aiheen valintaan vaikuttavia tekijöitä. Esittelen tutkimusongelmasta johdetut kolme tutkimuskysymystä, jonka lisäksi luvussa tuodaan esille tutkimuksen tavoitteita sekä sen tarkoitus. Perustelen tarkemmin myös valittu tutkimusmenetelmää, aineistoon liittyviä valintoja. *Viides luku* toimii tutkielman tärkeimpänä lukuna, jossa esitetään tutkimuksen tulokset. *Kuudennessa pääluvussa* taustoitetaan, millaisia eettisiä kysymyksiä tutkielmassa on huomioitu sekä kuinka tutkielman luotettavuus on varmistettu. Viimeinen *seitsemäs pääluku* esittää tutkimustuloksista tehtyjä johtopäätöksiä perusteluneen. Tulosten avulla pyritään osoittamaan vastaus asetettuun ongelmaan ja tutkimuskysymyksiin nähden. Kyseisessä luvussa olen lopuksi pohtinut vielä tutkimusprosessia kokonaisuutena sekä sen pääteemoja; osatyökykyisyyttä, aikuissosiaalityötä, työllisyyden hoitoa sekä ehdottanut myös muutaman jatkotutkimusaiheen.

2 TYÖTTÖMYYS, OSATYÖKYKYISYYS JA AIKUISSOSIAALITYÖ

2.1 Työttömyys yhteiskunnallisena ilmiönä

Yhteiskunnallisena ilmiönä työttömyys näyttäytyy monimutkaisena ja kirjavana ilmiönä. Länsimaisissa yhteiskunnissa työttömyys teemana onkin saanut aina huomiota, ja työttömyyden poistaminen on lähes aina ollut länsimaiden haasteellisimpia ydinkysymyksiä, tarkastellaanpa sitä sitten sosiaalisen, taloudellisen tai hyvinvointiyhteiskunnan tulevaisuuden näkökulmasta. Myös Suomessa työttömyys on ollut pitkäaikainen keskustelun trendi, joka on ollut useamman hallituksen yhtenä keskeisenä kysymyksenä. Työttömyyttä ja työttömyyden eri tulkintoja esitellään kirjavasti myös eri kirjallisuudessa, jonka perusteella työttömyys tunnustetaan yhteiseksi ongelmaksi niin taloustieteelle kuin työvoima- ja sosiaalipolitiikalle. Työttömyyttä lähestytään eri näkökulmista, esimerkiksi taloustiede pyrkii selvittämään työttömyyden syitä ja pyrkii löytämään mahdollisia työttömyyden torjumiskeinoja. Sosiaalipoliittinen näkökulma työttömyyteen liittyen on taas kiinnostunut työttömyydestä ja sen seurauksista ja edelleen pyrkii löytämään keinoja ilmiön lieventämiseen. (Honkanen, 2007, 22.)

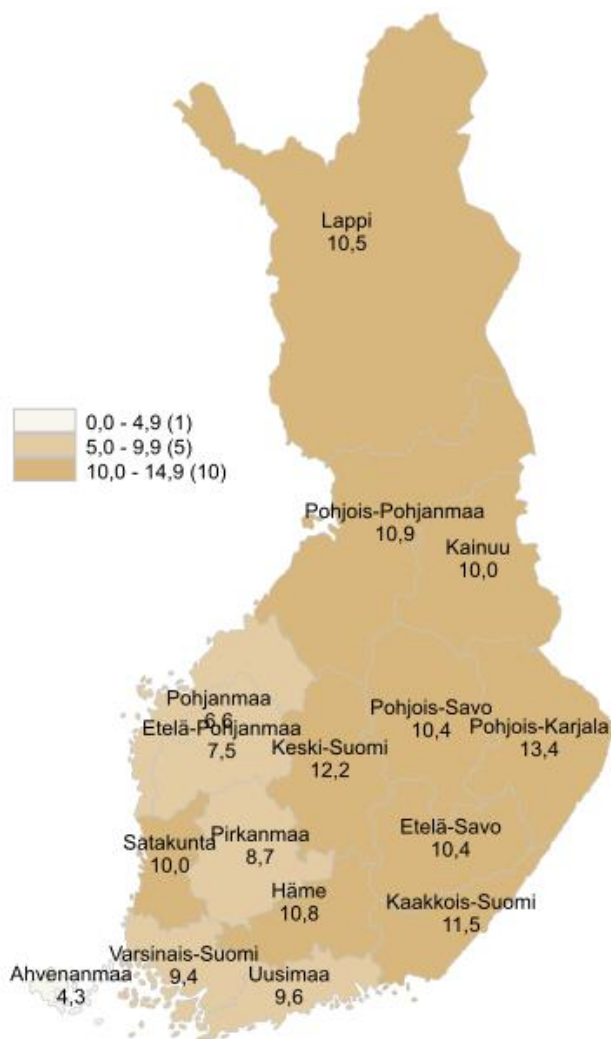
Erityistä huomiota työllisyyteen liittyvät kysymykset ovat saaneet 1990-luvun lamasta alkaen, josta lähtien työllisyyden nostaminen on ollut avainroolissa ja yhä näkyvämmiin myös hyvinvointivaltion rahoituksen näkökulmasta. (Kalela 1990). Tämä keskustelu on kiinnitetty yhä tiiviimmin osaksi yhteiskuntaamme vuosikymmenten saatossa ja sama trendi näyttäisi jatkuvan myös 2020-luvulla. Tosiasia on, että työttömyys koskee tällä hetkellä yhteiskunnassamme suurta joukkoa ihmisiä. Patio (2015) on aluehallintoviraston tietoyksikkö, jonka internet-sivuston mukaan työttömyyden yleinen määritelmä on työvoimaan kuuluva, joka on ilman työtä. Sivustojen mukaan

työttömyyden monitahoisuus näkyy työttömyyden eri lajien runsaana kirjona, joista esimerkkinä kausi-, rakenne-, pitkäaikais-, nuoriso- ja rakennetyöttömyytenä. Honkanen (2007) tarkentaa väitöskirjansa esipuheessa, kuinka ilmiönä työttömyys on sellainen, jonka vastuu mielletään yhteiskunnassamme yksilölle. Yhteiskunnassamme onkin käyty jo pidempään ideologista avointa keskustelua siitä, mihin päättyy yhteiskunnan vastuu ja mistä alkaa yksilön vastuu. Työttömyyttä ei voida kuitenkaan nykyään aina selittää yksinomaan yksilön tekemillä ratkaisuilla sillä yhteiskuntamme muuttuneet rakenteet, ja rakennetyöttömyys osaltaan edistävät myös yksilön työttömyyttä. Suomen ja Keski-Suomen työttömyys lukuina

Larja ja Pyykkönen (2015) selventävät artikkelissaan, kuinka työttömyyden tilastointia Suomessa tuotetaan kahdesta eri tietolähteestä. Tilastokeskuksen tuottaman työvoimatutkimuksen sekä TEM:n julkaiseman työnvälitystilaston perusteella. Työttömyysluvut samoin kuin työttömän henkilön määritelmät eroavat näiden kahden tietolähteen toimesta. Tilastokeskuksen työttömyysluvut perustuvat haastattelu- tutkimukseen ja otantaan työvoimasta, kun vastaavasti TEM:n työttömyysluvut perustuvat vastaavasti järjestelmään, jonne kaikki työttömät työnhakijat rekisteröityvät. Tar kastelen tässä tutkielmassa työttömyyslukuja TEM:n tilastojen valossa.

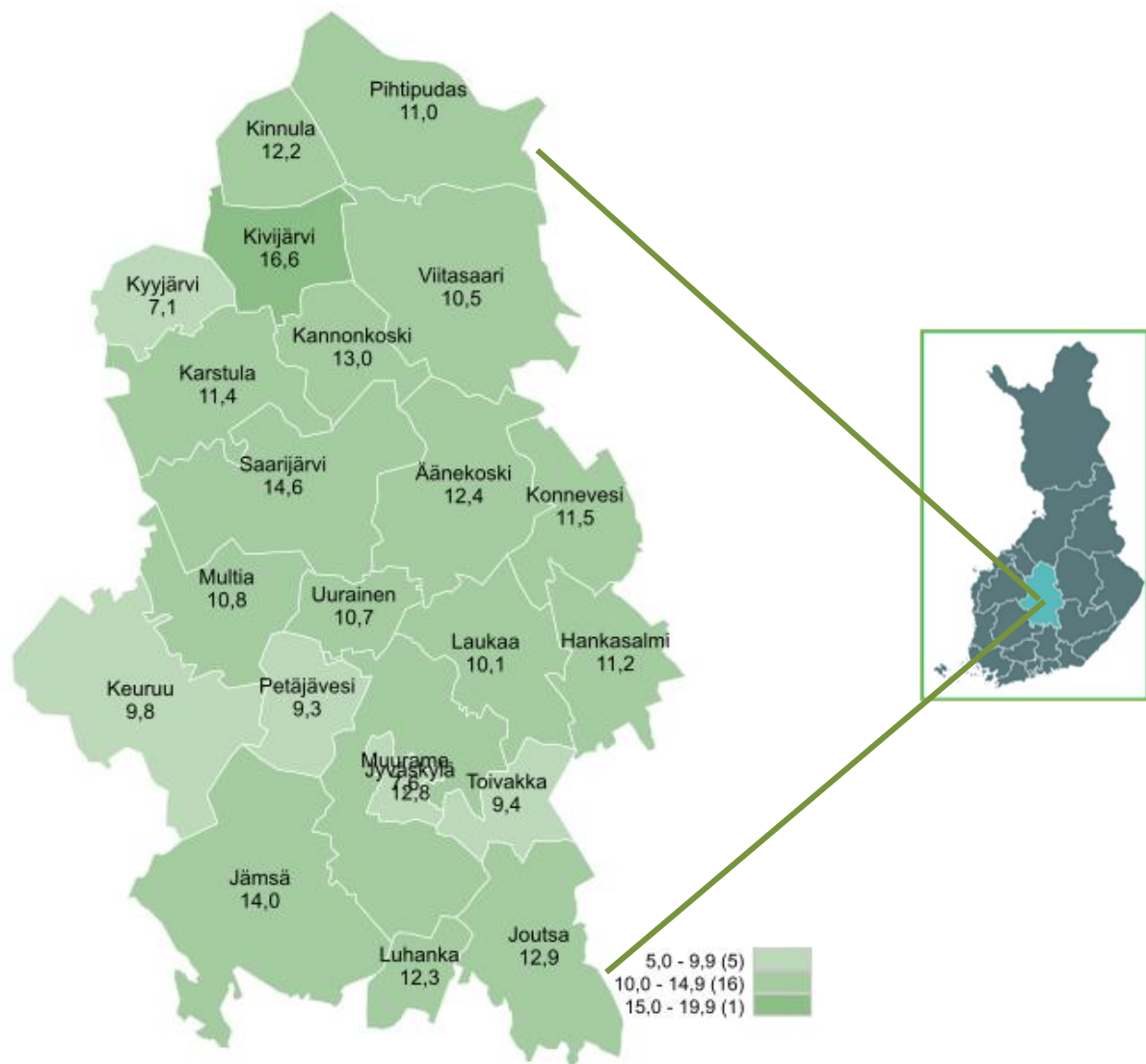
TEM tuottaa kuukausittain työllisyyskatsauksen, joka sisältää tietoa työttömyyden, avoimien työpaikkojen ja palveluiden kehityksestä. Viimeisin koko Suomea koskeva julkaistu työllisyyskatsaus on joulukuulta 2022. Suomessa oli työttömiä työnhakijoita joulukuussa 260 400, joka oli 14 900 hakijaa vähemmän verrattuna vuotta aiempaan ajankohtaan. Ei pelkästään työttömien vaan kaikkien työnhakijoiden kokonaismäärä laski 87 200 työnhakijalla. Työllistymistä edistävissä palveluissa oli joulukuussa 23 900 henkilöä. Suomen työttömyysprosentti oli 9.9 %, joka oli 0,6 prosenttiyksikköä alhaisempi kuin samaan aikaan vuosi sitten. (TEM 2022.)

Seuraavalla sivulla oleva kuva (kuvio 1) selventää elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksittain (lyhyemmin ELY) joulukuussa 2022 olevien työttömien työnhakijoiden määrän prosentteina. ELY-keskukset edistävät alueellista kehittymistä esimerkiksi työvoiman kehittämistä. Kuvion mukaan työttömyysprosentti Suomessa jakautui alueittain 4,3%–13,4% välillä. Korkeinta työttömyys oli Pohjois-Karjalassa (13,4%) ja Keski-Suomessa (12,2%) ja alhaisinta Ahvenanmaalla (4,3%) ja Pohjanmaalla (6,6%). (TEM 2022.)

KUVIO 1. Työttömyysprosentit ELY- keskuksittain marraskuussa 2022

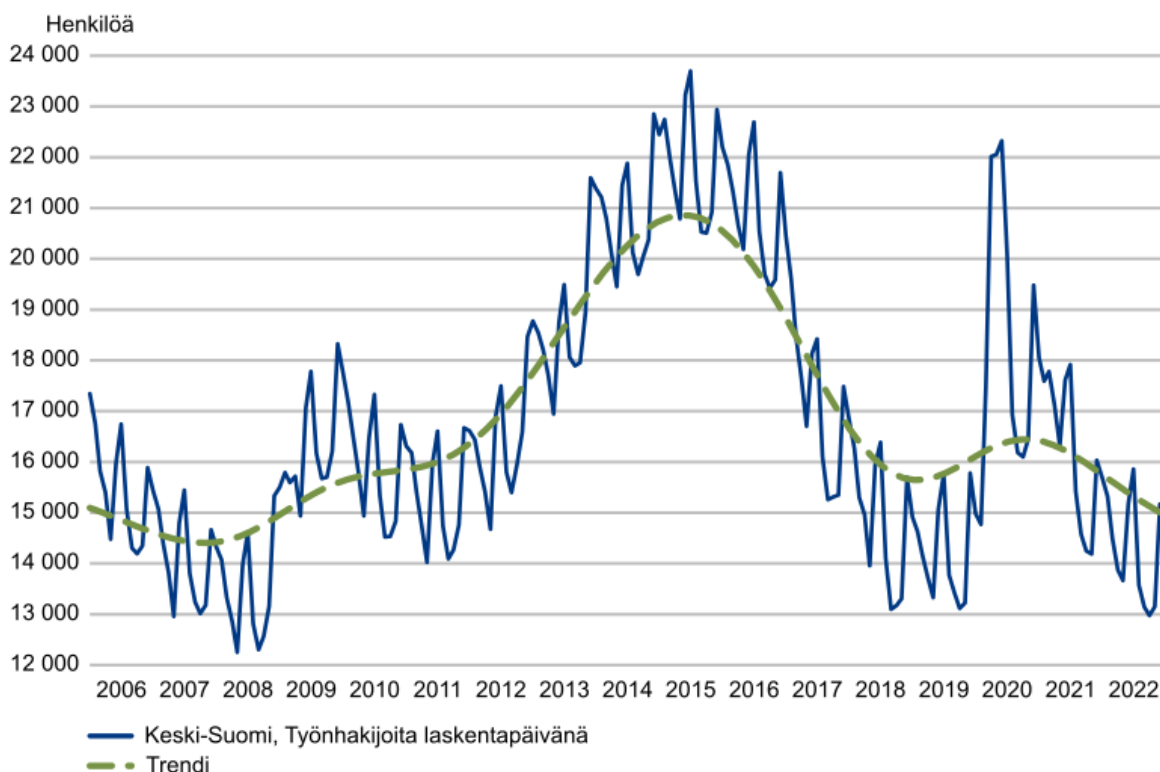
Tarkastellessa työttömyyttä Keski-Suomen tasolla työttömiä työnhakijoita oli joulukuussa 2022 yhteensä 15 171, joka edellisvuoteen verrattuna oli 5,4% työtöntä työnhakijaa vähemmän. Keski-Suomen työttömyysprosentti oli joulukuussa 2022 koko Suomen toiseksi korkein sen ollessa 12,2%. Seuraavalla sivulla oleva kuvio (kuvio 2) selvittää tarkemmin vielä keskisuomalaisten eri kuntien työttömyysprosentit joulukuussa 2022. Kuvio tuo esille, kuinka työllisyystilanne Keski-Suomen eri kunnissa on toisistaan melko poikkeavia. Työttömyys oli korkeinta Kivijärvellä (16,6%), Saarijärvellä (14,6 %) ja Jämsässä (11,3%). Selvästi alhaisin työttömyys oli pienessä Kyyjärven kunnassa sen ollessa 7,1% sekä Muuramessa (7,6%). Avoimia työpaikkoja Keski-Suomessa oli 3640, joihin löydettiin 201 työntekijää. Näistä ainoastaan 21 löytyi työ- ja elinkeinotoimiston asiakkaista. Eniten avoimia paikkoja oli palvelu- ja myyntialalla. (TEM 2022.)

KUVIO 2. Työttömien osuus työvoimasta Keski-Suomen kunnissa.

Keski-Suomen työttömyyttä ja sen koostumusta tarkastellessa tarkemmin, työttömyys näyttäisi olevan erityisesti rakenteellista. Keski-Suomessa rakenteellista työttömyyttä on noin 68 % kaikista työttömistä työnhakijoista. Rakenteellinen työttömyys on lajina sellainen, joka reagoi helposti talouden suhdanteisiin ja jossa työttömyys helposti pitkittyy. Rakenteellisessa työttömyydessä työttömyys ei siis määrällisesti vähene, vaikka työvoimapula samanaikaisesti vallitsisikin. Rakennetyöttömyyttä pidetään usein yksilötasolla monen tekijän summana ja työttömyyden pitkittymisen ja pitkäaikaistyöttömyyden taustalla onkin yhä useammin työkykyyn liittyviä tekijöitä. Ostokykyisten henkilöiden keskuudessa rakennetyöttömyyttä esiintyy yleisesti ottaen melko yleisesti myös Keski-Suomessa. (Keski-Suomen Kauppakamari 2022.)

Rakennetyöttömyys ilmentyy siis useasti pitkäaikaistyöttömyytenä, joka on haastavin ja haitallisin työttömyyden laji yhteiskunnassamme. Pitkäaikaistyöttömyys on yhteiskunnassamme merkittävä ongelma edelleen myös osatyökykyisten keskuudessa. Pitkäaikaistyöttömyys Keski-Suomessa ei ole laskenut samassa tahdissa kuin työttömyys. (TEM 2022.) Pitkäaikaistyöttömien määrä Keski-Suomessa kaikista työnhakijoista oli edelleen joulukuussa 2022 verrattain suuri eli 31,5%, kun koko maassa pitkäaikaistyöttömiä oli 33,1%. Alla olevasta kuviosta (kuvio 2) voidaan todeta pitkäaikaistyöttömyyden trendin kehitys Keski-Suomessa vuodesta 2006 alkaen. Yli vuoden pitkäaikaistyöttömyys Keski-Suomessa on yleisesti laskenut korona pandemian jälkeen vuodesta 2021 alkaen. Joulukuussa 2022 heitä oli Keski-Suomessa 4780 henkilöä. Vaikka trendi onkin ollut laskeva, huolestuttava havainto kiinnittyy nyt yli kaksi vuotta työttömänä olleiden määrään. Myös heidän määränsä on ollut kasvussa koronapandemiasta lähtien, joka ei ole kuitenkaan lähtenyt laskuun, vaan sitkeästi pysynyt melkein samana viime kuukausien aikana. Yli kaksi vuotta työttömänä olleiden määrä oli joulukuussa 2022 oli 2828 kun vuotta aikaisemmin samaan aikaan se oli 2975 henkilöä. (TEM 2022.)

KUVIO 3. Keski-Suomen pitkäaikaistyöttömyyden trendi vuosina 2006–2022.

2.2 Osatyökykyisyyden määritelmä ja sen yleisyys Suomessa

Edellä on tuotu esillä, kuinka osatyökykyisten keskuudessa esiintyy tavallista enemmän pitkäaikaistyöttömyyttä. Osatyökykyisyyttä ei kuitenkaan voida selittää vain pitkäaikaistyöttömyyden määritelmällä, siis yli vuoden työttömänä olleella henkilöllä, vaan sen määrittely on huomattavasti moniulotteisempi. Tämän vuoksi osatyökykyisen määritelmää tulee tarkastella vielä tarkemmin. Thompson (2002, 292) tuo esille, kuinka fyysisen vamman omaava henkilö, kuten osatyökykyisillä usein on, kokevat yhä edelleen syrjintää ja sortoa. Aivan kuten usealla meillä myös näillä henkilöillä on toive tai päämäärä, jota kohti he haluavat mennä. Syystä tai toisesta he harhautuvat kuitenkin tältä polulta minkä vuoksi heidän kohdallaan tuki ja ohjaus sekä kannustaminen ovat tärkeitä elementtejä. Työllistyäkseen näiden ihmisten kohdalla on tärkeää siirtää katse pois sairaudesta ja lääketieteellisestä näkemyksestä. Hoivan ja asiakkaan puolesta tekemisen sijaan lähestymistapa tulisi olla enemmän voimaannuttamisessa ja asiakkaan oikeuksien toteutumisessa.

Oivo ja Kerätär (2018, 12) tuovat esille samansuuntaisia ajatuksia. Osatyökykyisyydestä käytettiin aiemmin termiä vajaakuntoinen, josta nykyään on luovuttu sanan harhaanjohtavuuden vuoksi. Heidän mukaansa myös osatyökykyisyys koskettaa laajaa joukkoa suomalaisia, joka ryhmänä on hyvin heterogeeninen ja monimuotoinen. Lisäksi heidän työmahdollisuutensa vaihtelevat suuresti. Osatyökykyisyyttä tutkitaan yhä enemmän myös Suomessa ja syitä heidän alhaiselle työllisyysasteellensa ja ylipäättänsä osatyökykyisyyden määritelmälle on esitetty kirjavasti eri lähteissä. Osatyökykyinen määritelläänkin hieman eri tavoin riippuen tahosta, joka sen määrittelee. Vaikka määritelmät osatyökykyisyydelle ovatkin samansuuntaisia, ovat ne kuitenkin toisistaan eroavia,

Vates- säätö (2022) määrittelee osatyökykyisen henkilöksi, jolla työkykyä on jäljellä mutta se ei ole tasapainossa työhön nähden. Henkilö ei siis suoriudu täydellisesti työn vaatimukseen nähden esimerkiksi keskimääräisellä tasolla kokoaikaiseen työhön. Vamma tai sairaus ei tee henkilöstä kuitenkaan osatyökykyistä, mikäli hänellä todetaan olevan jäljellä työkykyä. Kyseistä henkilöä ei näin ollen voida määritellä vajaakuntoiseksi tai vammaiseksi. Osatyökykyisyyden taustalla on usein sairaus, joita ovat masennus ja muut mielenterveyshäiriöt sekä tuki- ja liikuntaelinsairaudet.

Kuitunen ja Oivo (2021,4) määrittelevät myös hieman samansuuntaisesti. Heidän mukaansa osatyökykyisyydellä tarkoitetaan myös henkilöä, jolla on halua työllistyä mutta käytössään vain osa työkyvystään. Osatyökykyisyys voi olla niin määräaikaista kuin tilapäistäkin ja joidenkin kohdalla myös pysyvää. Tähän ryhmään luokitellaan esimerkiksi työttömät, vammaiset, pitkäaikaissairaat, elämänkriisin kokeneet, pitkäaikaistyöttömät, joiden työkyky on alentunut tai vaikkapa vakavasta sairaudesta toipuvat henkilöt, siis hyvin moninainen joukko ihmisiä. Oli kyseessä kuka

tahansa pitkäaikaistyötön tai osatyökykyinen henkilö huomio heidän kohdallansa tulisi olla aina siinä, että henkilöllä on työkykyä edelleen jäljellä.

Etelä- Pohjanmaan työ- ja elinkeinotoimiston (TE toimisto 2022) mukaan osatyökykyisyys koskettaa meitä kaikkia jossakin vaiheessa elämää. Työllistämisen edistämiseksi ja työllistämisen tueksi palveluita on osatyökykyiselle kuin työnantajallekin. Osatyökykyisyys voi tulla ennen työuraa tai työuran aikana. Osatyökykyisen henkilön kohdalla työkykyä haastaa vika, vamma tai sairaus, joka on todennettu terveydenhuollon ammattilaisen toimesta. Kokoaikaiselle työlle pidempiaikaiselle osatyökykyisyydelle parempi vaihtoehto yleensä saattaa olla osa-aikatyö. Työtehtäviä tehdessä tarvitaan usein apuvälineitä. Työn löytymistä ja työssä pysymistä edistetään useasti yksilöllisillä räätälöidyillä palveluilla niin osatyökykyiselle kuin työnantajallekin.

Tarkastellessa osatyökykyisten henkilöiden määrää Suomessa tarvittaisiin heistä huomattavasti enemmän yhtenäistä tietoa ja tilastotietoa kuin nykyään sitä on saatavilla. Osatyökykyiset ovat yleisesti pitkään yhtäjaksoisesti yli vuoden työttöminä ja heidät määritellään ns. pitkäaikaistyöttömiksi. Osatyökykyisten määrä on vähentynyt huolestuttavan vähän, vaikka työmarkkinat ovat alkaneet vetää yhä paremmin vuoden 2020 alkaneen korona pandemian jälkeen (TEM 2022). Edellä on tuotu esille, kuinka nykyinen hallitusohjelma tuo esille, kuinka useasti myös sosiaalityön asiakaina olevat osatyökykyiset tulisi saada entistä nopeammin työelämään. Osatyökykyisillä tulisi hallituksen mukaan olla parempi mahdollisuus tukemisen kautta työllistyä yleisille työmarkkinoille. (Valtioneuvosto 2019.) Kerätär Raija (2018, 48) tuo esiin kuitenkin huolen, kuinka vain osa osatyökykyisistä voidaan tunnistaa palvelujärjestelmässämme sillä osatyökykyiset eivät muodosta yhtenäistä ryhmää. Ryhmän moninaisuudesta johtuen myöskään päivitettyä ja aivan ajantasaista tietoa siitä kuinka paljon Suomessa kaikkiaan osatyökykyisiä on haastavaa. Tilastot, jotka kuvaavat osatyökykyisten määrää tällä hetkellä ovat sirpaleisia ja puutteellisia, jonka vuoksi on vaikea todistaa ja tuoda valtakunnallisen päätöksenteon tueksi osatyökykyisten potentiaalia työntekijöinä

Onneksi jonkinlaista tietoa on kuitenkin saatavissa. Vates säätiö toimii vammaisten, pitkäaikaissairaiden ja osatyökykyisten henkilöiden yhdenvertaisen työllistämisen edistämiseksi. Säätiö on onnistunut tuomaan esille ainakin jotakin tietoa osatyökykyisten työllisyydestä lukuina. mukaan vuonna 2018 marraskuussa osatyökykyisiä työttömistä työnhakijoista oli noin 29 000 henkilöä. Vuonna 2020 Vates arvioi heitä olevan 35 800. (Vates- säätiö 2022.) STM (2020, 12) arvioi työkyky ohjelma- ja hakuoppaan taustoituksessa työnhakijoista olevan pitkäaikaistyöttömiä vuonna 2020 noin 30–40 prosenttia. Edelleen heistä arveltiin olevan osatyökykyisiä puolet, joiden kohdalla ainakin viidenneksellä työllistymistä voitaisiin parantaa joustamalla työelämään tai kuntouttamalla, sillä useasti taustalla on hoitamaton sairaus tai vamma. Matti Koskinen (2022) tarkentaa Kansaneläkelaitoksen julkaisemassa sosiaalivakuutus, tietoa ja

näkemyistä sosiaaliturvan kehittämiseen- sivustoilla että Suomessa vuonna 2021 joka kahdeksas työtön työnhakija olisi jollakin tapaa osatyökykyinen eli 31196 henkilöä. Kaikkiaan kuitenkin vuonna 2021 arvioitiin osatyökykyisiä olevan työelämän ulkopuolella ja vaille töitä noin ikäluokan verran eli suunnilleen 65 000 osatyökykyistä.

2.3 Aikuissosiaalityö tutkimusympäristönä

Aikuissosiaalityö on hyvin vahvasti yhteydessä siihen järjestelmään, yhteiskuntaan ja lainsäädäntöön, jossa se toteutuu antaen sille selkeät raamit ja valtuudet. Kiteytetysti voisi todeta, että aikuissosiaalityö muuttuu, kun järjestelmä muuttuu. Tässä tutkielmassa tutkimusympäristönä toimivat kolmen erikokoisen keskisuomalaisen kuntien aikuissosiaalityön yksiköt. Tutkimukseen haluttiin valita kooltaan ja sijainniltaan erikokoiset kunnat Keski-Suomessa. Tällä tavoin tutkijana minulla oli mahdollisuus tehdä myös siitä, olisiko kaupungin koolla ja sijainnilla tai työmarkkinatilanteella vaikutusta asiakkaan työllisyyden hoitoon aikuissosiaalityössä. Keski-Suomen liiton (2022) sivustojen perusteella Keski-Suomi koostuu 22 kunnasta. Kunnat ovat työmarkkina alueeltaan hyvin erilaiset, joissa väestön ikärakenteet poikkeavat suuresti. Ilmiöistä kaupungistuminen on havaittavissa myös Keski- Suomessa. Alla oleva kuvio (kuvio 4) esittää Keski-Suomen 22 kuntaa.

KUVIO 4. Keski-Suomen maakunnat

Metteri (2019) määrittelee sosiaalityön matalakynnykseiseksi lähipalveluksi, joka huomioi yksilön elämäntilanteen ja jolla on yhteiskunnallinen näkökulman sekä ymmärtää globaalit ilmiöt ja toimintaympäristöjen muutokset. Määritelmä sopii hyvin myös aikuissosiaalityölle. Hänen mukaansa koko sosiaalityö on alati muutoksessa olevaa työtä, jonka toimintatapana on monitoimijaisuus ja laaja yhteistyö eri kumppanien kanssa. Vuonna 2015 toteutettu sosiaalihuoltolain uudistus oli merkittävä myös aikuissosiaalityölle. Uudistuksessa määriteltiin sosiaalityö seuraavanlaiseksi.

”Sosiaalityöllä tarkoitetaan asiakas- ja asiantuntijatyötä, jossa rakennetaan yksilön, perheen tai yhteisön tarpeita vastaava sosiaalisen tuen ja palvelujen kokonaisuus, sovitetaan se yhteen muiden toimijoiden tarjoaman tuen kanssa sekä ohjataan ja seurataan sen toteutumista ja vaikuttavuutta. Sosiaalityö on luonteeltaan muutosta tukevaa työtä, jonka tavoitteena on yhdessä yksilöiden, perheiden ja yhteisöjen kanssa lieventää elämäntilanteen vaikeuksia, vahvistaa yksilöiden ja perheiden omia toimintaedellytyksiä ja osallisuutta sekä edistää yhteisöjen sosiaalista eheyttä.” (sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301.)

Aikuissosiaalityössä tehtävää sosiaalityötä määritellään myös eräänlaiseksi yleissosiaalityöksi, jota voidaan lähestyä myös prosessin kautta. Prosessiajattelu sosiaalityössä on tärkeää, sillä sen avulla sosiaalityön käytäntöä voidaan ymmärtää paremmin miksi teemme niin kuin teemme. Prosessiajattelun kautta voidaan ymmärtää ensinnäkin se, ettei sosiaalityötön tekemiseen ole yhtä ainoaa tapaa vaan tulos muodostuu useasta eri päällekkäisistä palveluista. Prosessiajattelun kautta on myös helpompi ymmärtää kompleksisia ihmisen tilanteita, esimerkiksi osatyökykyisten työllistyminen. (Payne 2005, 24, 34.)

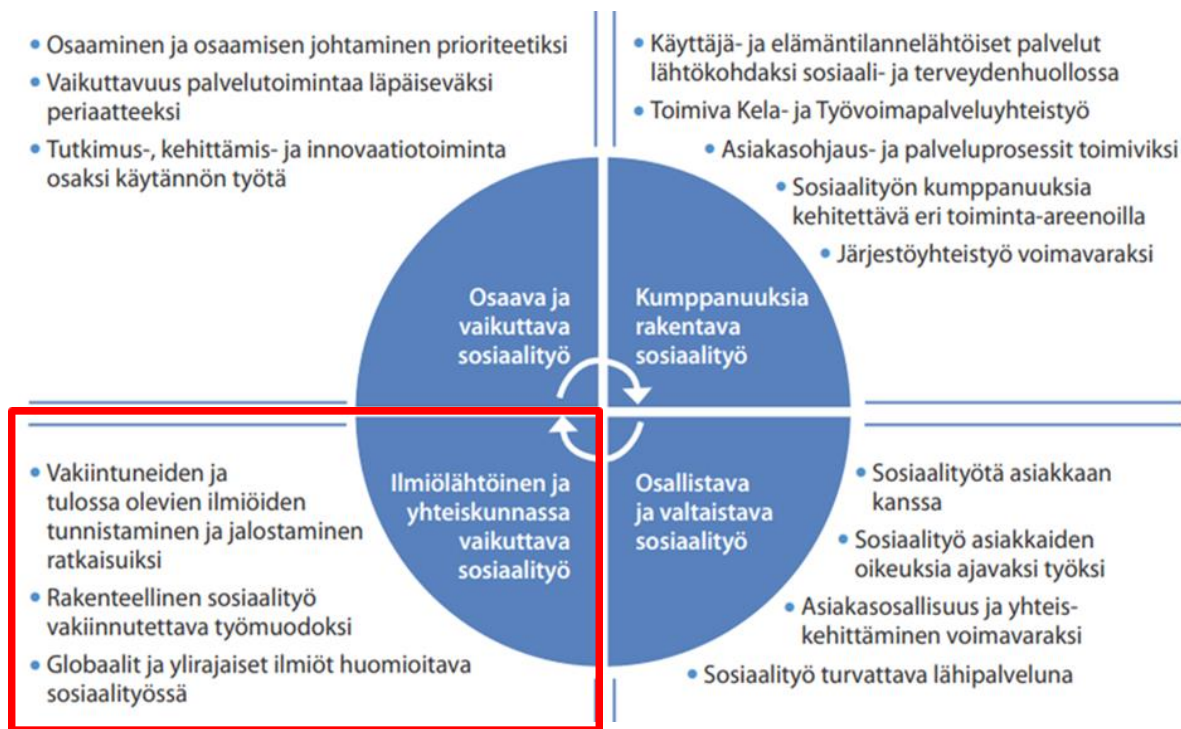
Juhila (2008, 16–17) hahmottaa aikuissosiaalityön määrittelyä ja sen tehtäviä tuoden esille, kuinka tietynikäisille ihmisille luodaan tietynlaisia rooleja, joilta odotetaan tietynlaista käyttäytymistä yhteiskunnassamme. Toimintaympäristöt, joissa sosiaalityötä toteutetaan ovat moninaiset. Ikä toimii sosiaalityön eri palvelujen lähtökohtana ja lähinnä hallinnollisten intressien takia sosiaalityöstä käytetään usein myös etuliitteitä kuten aikuissosiaalityö. Aikuissosiaalityö näyttäisi vakiintuneen 2000-luvulla, jota ohjaa erityisesti sosiaalihuoltolaki. Aikuissosiaalityöhön liittyy viranomaisen työtä, jossa joudutaan vartioimaan myös asiakkaiden rajoja. (emt., 16–17.) Aikuissosiaalityön avainrooli liitetään työelämän ulkopuolella ja työikäisiin, jonka ydintehtävä on ennen kaikkea muutokseen tähtäävässä työssä, osallisuuden edistämisessä sekä sosiaalinen eheyden turvaamisessa. (emt., 82).

Karjalainen ym. (2019, 26) tuovat aikuissosiaalityön tulevaisuuden selvityksessä esille, kuinka tarve aikuissosiaalityön kehittämiseksi on yhä edelleen olemassa. Aikuissosiaalityön periaatteellisia lähtökohtia ja käytäntöjä tulisi uudistaa ja muutokset edellyttävät kokonaan uudenlaista ymmärrystä sosiaalityön perustoista ja käytännöistä, jossa rooli ja paikka tulee määritellä uudelleen sen toimintaympäristössä. Aikuissosiaalityö Suomessa on vaihtanut sen sisältöä sosiaalityössä lähes

vuosikymmenittäin, joka on vuosien varrella muotoutunut omanlaiseksi, perinteisesti juridishallinnollista ja lainsäädäntöön vahvasti pohjautuvaksi työksi. Sosiaalityön toteuttaminen on tälläkin tavoin tuottanut hyvinvointia sosiaalityön ympäristön ja yhteiskuntapolitiikan muuttuessa aikuissosiaalityöltä odotetaan jatkuvaa strategista kehitytyimmistä. Tämä jatkuvan kehittämisen tarve hyvin kiireisessä aikuissosiaalityössä haastaa osaltaan myös sosiaalityöntekijöitä, joka näkyy esimerkiksi jatkuvana työtoimenkuvan muuttumisena. Haasteena vaikuttaisi edelleen olevan myös se, että uudet kehitetyt toimintamallit eivät juurru varsinaiseen käytännön työhön. Olisiko tähän syynä, että kehitystyö tapahtuu yleensä projektiluontoisena toimintana, joka loppuu, kun projekti loppuu.

Osatyökykyisen työllistymisen edistämässä aikuissosiaalityön vahvuus löytyy asiakkaan ja ympäristön kokonaisvaltaisen tilanteen ymmärtämisestä. Yhteiskunnan nykytilan ja ongelmien syvälinen ymmärtäminen ja niiden huomioiminen korostuu suunnitelmassa palveluja ja eri toimenpiteitä osatyökykyiselle. (Raunio 2000, 11). Seuraavalla sivulla oleva kuvio (kuvio 5) selventää tulevaisuuden aikuissosiaalityön tärkeitä osa-alueita. Kuvio on nostettu tutkielmaan perustelemaan ja selkiyttämään aikuissosiaalityön ja työllisyyden hoidon välistä selkeää yhteyttä sekä sen sisällyttämistä yhä kiinteämmin aikuissosiaalityöhön.

Tämän tutkielman kannalta seuraavan sivun kuviossa huomio kiinnittyy kuvion osa-alueista erityisesti ilmiölähtöiseen ja yhteiskunnassa vaikuttavaan sosiaalityön sekä sen kolmeen toimenpiteeseen. Kuvion mukaan uudistamisen tarpeet tulevaisuudessa muodostuu laajasta kokonaisuudesta. Pääpaino kohdistuu sen neljään laajempaan pääosa-alueeseen, jotka kuviossa sijoittuvat sen keskelle siniselle pohjalle. Kuvionkin pääosa-alueeseen sisältyy useampia pienempiä toimenpidesuosituksia, joilla osa-alueen oletetaan toteutuvan. Pääosa-alueet ovat: Osaavaan ja vaikuttavaan sosiaalityöhön, Kumppanuuksia rakentavaan sosiaalityöhön, Osallistavaan ja valtaistavaan sosiaalityöhön sekä ilmiölähtöiseen ja yhteiskunnassa vaikuttavaan sosiaalityöhön. (emt., 2019, 78)

KUVIO 5. Sosiaalityön tulevaisuuden painopisteet.

Aikuissosiaalityöntekijän tulisi tulevaisuudessa yhä enemmän ymmärtää yhteiskunnan ja yksilön välistä suhdetta sekä meneillään olevia sekä tulevia ilmiöitä. Tämän tulisi olla entistä selkeämpi peruslähtökohta sosiaalityölle myös nykyäänkin. Ilmiötä ei tulisi vain tunnistaa vaan myös jalostaa ne ratkaisuksi. Ilmiölähtöisessä sosiaalityössä sosiaalityöntekijällä on ymmärrys tunnistaa kulloisenakin aikakautena vallitseva ilmiö, joka hänen tulisi asettaa sosiaalityön perustaksi. Ilmiölähtöisen sosiaalityön avulla määritellään ja keskitetään myös näkökulma sosiaalityön asiakkaiden kannalta niihin keskeisiin ilmiöihin, joihin ilmiö vaikuttaa. Tällä tavoin päästään haasteiden juurisyihin mutta vielä tärkeämpää on, että sosiaalityö pystyy myös vastaamaan määriteltyihin ja vallitseviin yhteiskunnallisiin ilmiöihin ja jalostamaan ne edelleen ratkaisuksi. (Karjalainen ym. 2019, 78; Valtioneuvosto 2019, 8–10.)

3 TYÖVOIMAPOLITIIKAN KEHITYKSEN PÄÄPIIRTEET

3.1 Työvoimapolitiikan syntyhistoriaa lyhyesti

Osatyökykyisten työllistämässä on ymmärrettävä työllisyyskysymys koko sen laajuudessaan, jonka vuoksi työvoimapolitiikan tarkastelu aina viime vuosisadalta on perusteltua. Ymmärtämällä harjoitettua työvoimapolitiikan pitkää kaarta on helppo hahmottaa nykyään harjoitettavaa Suomen valtiollista työvoimapolitiikkaa tai aktiivista työvoimapolitiikkaa, joksi sitä nykyään kutsutaan, ja edelleen sen vaikutuksia osatyökykyisten työllisyyteen.

Työttömyyttä 1900-luvun alkuvuosikymmeninä pidettiin palkkatyön puutteena, jonka ajateltiin johtuvan lähinnä luonnonilmiöstä. Sitä esiintyi kaupunkien rakennustyöväen keskuudessa, jota hoidettiin kuntien hätäaputoilla. (Kalela 1990, 216–217). Kalela (1989, 29) nostaa esille myös, kuinka teollisen vallankumouksen yhteydessä 1900-luvun alussa työttömyys erityisesti kaupungeissa kasvoi kausityöttömyyden lisäksi myös uusien keksintöjen ja teknologian johdosta. Työttömien määrän kasvaessa ei voitu enää puhua työnpuutteesta, jolloin työnpuutetta alettiin kutsua työttömydeksi. Työttömien määrän kasvu teollisen vallankumouksen myötä kasvoi niin suureksi, että siitä muodostui samalla yksi keskeinen tekijä Suomen taloudellisen kehityksen säätelemiseen.

Työttömyyspolitiikka 1900-luvun alussa ja siihen liittyviin käsitteisiin liittyi paljon vielä erimielisyyksiä ja epäselvyyttä. Valtion rooli kuitenkin työttömyyskysymyksiin nähden kasvoi kaiken aikaa ja 1900-luvun alkuvuosikymmenien aikana. Suuryöttömyys vuonna 1917 liitti valtion roolin tiukasti työllisyystalkoisiin (Ala-kauha luoman 2006, 5.) Valtion rooli tuolloin haluttiin nähdä erityisesti sellaisena, jonka tulisi tehdä kaikkensa työttömyyden torjumiseksi. Historiaa tarkastellessa kaikkiaan julkisen valtion ja kuntien on katsottu harjoittaneen jonkinlaista työllisyyttä edistäviä

toimia aina 1900- luvun alusta alkaen. (Kalela 1989, 29–30.) Työllisyyden hoidon toinen taitekohta ja suuri muutos koettiin 1960-luvulla, jolloin astui voimaan työttömyysturvalaki. Presidentti J.V. Snellman linjasi jo 1860- luvulla julkisen avustuksen vastikkeellisuudesta mutta varsinaisesti Suomessa siirryttiin aktiiviseen työvoimapolitiikkaan 1960- luvun taitteessa, jolloin työvoimaviranomaisen rooli harjoittaa työvoimapolitiikkaa tuottavuusnäkökulmasta kasvoi. Työttömyyden torjuminen ja velvollisuudesta järjestää työtä katsottiin kokonaan siirtyvän valtion vastuulle 1950- luvun jälkipuoliskolla ja 1988 luvun työllisyyslaki entisestään tiukensi tätä velvoitetta. (Peltojan 1994; Kalela 1990, 217; Tiainen, 220–224.)

3.2 Työllisyyspolitiikka uusiutuu 1990-luvun laman seurauksena

Viimevuosisadalla koettiin Suomen työllisyyspolitiikan suuret suunnanmuutokset ja työvoiman uudistaminen, jolloin kapitalistinen näkökulma muuttui yhä enemmän liberalistiseen ajattelutapaan erityisesti 1990- luvun syvän laman johdosta. Työllisyyskriiseistä 1990- luvun lama onkin edelleen teollistuneen Suomen tähänastisista edelleen kaikkein pahin. Julkunen (2001, 13) tuo esille, kuinka koko 1990-lukua kuvaa hyvin jälkiteollinen yhteiskunta ja siirtyminen yhä avoimempaan talouteen, jonka tarkemmin voidaan katsoa muodostuvan neljästä vaiheesta; taloudellinen yhdentyminen, julkisen sektorin kaventumisesta, työmarkkinoiden joustavoittamisesta ja kannustinpolitiikasta. Talouskriisi Suomessa loi massatyöttömyyttä, konkurssiaallon ja jonka vaikutukset koko yhteiskuntaan olivat laajat. Työvoimapolitiikassa ja miksei myös sosiaalipolitiikassa tapahtui selkeä käänne 1990- luvulta alkaen, jolloin huomio kiinnittyi enemmänkin työvoiman tarjontaan kuin kysyntään. Sosiaaliturvan muuttaminen vastikkeelliseksi ja eri aktivointiohjelmat olivat yleinen trendi Euroopan eri maissa. Myös Suomessa 1990- luvun alusta lähtien aktiivisuus on liitetty hyvin olennaisena osana sosiaalipolitiikkaan. (Ala-Kauhahuoma 2005, 42–43, 51.)

Työttömyysaste 90- luvun alussa oli hyvin matala, noin kolme prosenttia, jota seurasi lähes 30- vuotta kestänyt sosiaalipolitiikan laajeneminen. Suotuisa taloudellinen kehitys ja työllisyys pysähtyi Suomessa 1990- luvun syvälle käyvään ja laajaan lamaan, joka kesti 3 vuotta. Laman aikana säästöohjelmia julkiselle sektorille alettiin toteuttamaan yhä enemmän, joita pidettiin myös varsin perusteltuina. Laman jälkeen yhteiskuntapolitiikka sisälsi yhä enemmän piirteitä myös uusliberalismista. (Raunio 2000, 85–86; Helne, Julkunen, Kajanoja, Laitinen-Kuikka, Silvasti & Simpura 2003, 58.) Työttömyyttä ei myöskään laman seurauksena enää käsitetty kaikkiaan johtuvan yksilöstä itsestään, jolloin myös ajattelutapa oman aktiivisuuden merkityksestä työllistymiseen heikentyi ja työttömyyttä alettiin tulkita oman elämän epäonnisuutena. (Hannikainen 2010, 69.) Tuloerot ja köyhyys ovat kasvoivat lamana myötä ja olleet

jatkuvassa kasvussa aina 1990- luvulta lähtien. Siihen on kiinnitetty huomiota vuosi vuodelta enemmän myös poliittisten päättäjien toimesta. Huomiota eriarvoisuuteen kiinnitettiin myös 1990- luvun aikana erityisesti sen huomattavaan vaarallisuuteen ja koko yhteiskunnan eheyden ja funktionalisuuden vaarantumiseen. (Vaarama 2011, 15–16.)

3.3 Passiivisuudesta kohti aktiivista työvoimapolitiikka 2000-luvulla

Työvoimapolitiikan kehityksestä voidaan todeta, että sen suunta ja painopiste ovat muuttuneet viimeisten vuosien aikana Suomessa merkittävästi. Yhä enemmän 2000-luvulta alkaen aikuissosiaalityön kehittämistä on ohjannut myös työmarkkinapolitiikka. (Svenlin, Matthies & Turtiainen 2021, 10). Muutos näkyy ensinnäkin siinä suhteessa, että nykyään käydään julkista keskustelua työvoimapolitiikan ympärillä siitä, onko työllisyyspalvelut ainoa taho yhteiskunnassamme edistää työttömän työllisyyttä. Saman aikaisesti tavoitellaan työttömien aktiivisempaa omatoimisuutta työn etsimisessä sekä avoimille työmarkkinoille ohjaamista ja suuntaamista. Aktiivisuus liittyy työvoimapolitiikkaan nykyään kiinteästi ja on merkittävässä roolissa sekä hyvin olennaisena osana nykyisen työllisyyspolitiikan onnistumisen tukena.

Aktivointipolitiikan keinoin pyritään työtöntä henkilö, joka on sosiaalityöpiirissä, työllistää mahdollisimman nopeasti palkkatyöhön ja edelleen veronmaksajaksi. Henkilön tulee edistää omiaan työmahdollisuuksiaan ja hänellä on velvollisuus aktiivisesti osallistua eri toimenpiteisiin, jotka edistävät hänen työnsaantiaan. (Karjalainen & Keskitalo 2013, 7.) Säästöohjelmia ja uudistuksia, jotka olisivat kohdistuneet sosiaaliturvaan ovat olleet harvassa viime vuosisadalla. Tarkastellessa 2000- lukua kokonaisuudessaan menojen karsiminen ja sosiaali- ja työvoimapolitiittisten järjestelmien uudelleenmuotoilu, työttömyyskorvausten leikkaus ja yhä itsestään vastuun ottamisen kasvu pois universalismisesta ajattelumallista näkyy yhä selvemmin. (Julkunen 2001, 11–13, 105.) Tämä 1980- luvulta alkuun saanut "rajoittamisen politiikaksikin" kutsuttu aika toteutuu edelleen vielä 2020- luvullakin.

Aktiivinen sosiaalipolitiikka liitettiin työvoimapolitiikan rinnalle 2000- luvun vaihteessa silloisen pääministeri Lipposen toimesta. Näkökulma muuttui enemmän sellaiseksi, jossa ihminen ei pärjää yksin omien haasteidensa kanssa vaan tarvitsee valtion ja kuntien yhteensovitettuja toimia. (Niemelä, Koivusilta, Elonen & Saloniemi, 2020, 341.) Sosiaalipolitiikasta onkin tullut yhä selvemmin osa aktiivista työvoimapolitiikkaa. Selitystä voidaan hakea esimerkiksi uusliberalismista. Uusliberalismi 2000-luvulla näyttää saaneen aivan uuden merkityksen. Tämä on johtanut siihen, että poliitikot yhteisen sopimuksen mukaan hahmottavat ja määrittelevät yhteisymmärryksessä liberalistisen näkökulman kautta tavoitteita. Näkemykset talous ja

sosiaalipolitiikkaan halutaan yhtenäistää esimerkiksi ajattelemalla, että tehokas ja hyvä yhteiskunta on sellainen, jossa markkinoiden toiminta-alue on maksimoitu ja valtion tehtävät minimoitu. 1990-luvun laman seurauksena sosiaalipolitiikassa alettiin arvioida kysymyksiä, kuten kannustinvaikutukset ja palvelujen tehokkuus, yhä useammin mikrotalouden näkökulmasta myös 2000-luvulla. (Julkunen 2001, 11–13, 105; Väyrynen 2001, 55.)

Aktiivinen työvoimapolitiikka aikuissosiaalityön kannalta nykyään ymmärrettään yhteiskunnassamme kuitenkin valitettavan kapeasti, lähinnä työmarkkinoiden ja talouden näkökulmasta (Koistinen 2014, 404). Olennainen kysymys on, onko 2020-luvun aktiivinen työvoimapolitiikka sellaista, joka tukee työllisyyden hoitoa aikuissosiaalityössä vai asettaako se sille suoranaisia vaatimuksia? Koistinen (emt., 406) tarkentaa asian liittyen, kuinka useasti eri yhteiskunnallisten haasteiden edessä asianmukaisia ja toimivia ratkaisuja onkin vaikea saada aikaan politiikan avulla, sillä työvoimapolitiikka kuin myös aktiivinen työvoimapolitiikka on ristiriitaisten intressien ja valtasuhteiden ohjaamaa toimintaa. Hyvänä esimerkkinä tästä nousee tutkielmani aihe sosiaalityön työllisyyden hoidon rooli.

3.4 Aktivoinnin tehostamiseksi aikuissosiaalityötä huudetaan apuun

Korkean työllisyyden tavoitteet ovat nähtävissä korostetusti nykyaikana sillä hyvinvointiyhteiskunnan kestävyys nojaa vahvasti siihen, että sen kansalaiset käyvät laajasti töissä. Kauhasen (2020, 10) mukaan yleisesti työttömyys ja työttömien aktivointi liitetään talous- ja työllisyyspolitiikkaan ja työllisyyden parantaminen tapahtuu osaksi työvoimapolitiikan suuntaa muuttamalla passiivisesta aktiivisempaan politiikkaan. Mikäli korkeaa työllisyystavoitetta ei saavutettane on viime vuosikymmenien aikana katse kohdistettu yhä enemmän myös sosiaalipolitiikan. Yleinen näkemys on, että työttömyyden hillitseminen nähdään myös osana sosiaalipolitiikkaa, joka on vahvistunut. Sosiaalipolitiikan tavoitteena pidetäänkin nykyään yhä vahvemmin sosiaalimenojen kasvun rajoittamista työttömyyden hillitsemistä ja estämistä, jossa pakotteet ja sanktiot ovat tulleet yhä lähemmäs myös aikuissosiaalityötä. Tämä johtuu osaltaan hyvinvointivaltiomme muutoksesta ja työkeskeisyyden lisääntymisestä sekä edelleen kansalaisten vastuun sekä velvollisuuksien ja keinojen uudelleenmäärittelystä. (Karjalainen & Keskitalo 2013, 7–8.) Tämä näkemys on pakottanut ei pelkästään sosiaalipolitiikkaa muuttumaan vaan (aktiivisella) työvoimapolitiikalla on vaikutuksia yhä enemmän myös aikuissosiaalityön toteuttamisessa ja tavoitteiden saavuttamisessa. (Julkunen 2001, 166.)

Tarkastellessa pitkäaikaistyöttömyyttä ja osatyökykyisiä heidän aktivointinsa myös poliittisena ratkaisuna ja osana sosiaalipolitiikkaa suomessa. Katseet ovatkin

siirtyneet kohti aikuissosiaalityötä, jota huudetaan yhä kuuluvammin apuun työttömyyden kitkemiseksi. Asetelma, jossa aikuissosiaalityötä huudetaan apuun silloin kun työllisyystavoitteisiin pääsemiseen liittyy haasteita, ei ole mitenkään uusi vaan ollut vallitsevana ajatuksena jo kautta historian. Samalla koko sosiaalityötä toivotaan selkeämpää ja tavoitteellisempaa pitkäaikaistyöttömien ja osatyökykyisten aktivointitoimien lisäämistä, jossa asiakkaita veloitetaan osallistumaan eri toimiin. Juhila (2006, 58–59) tarkentaa, kuinka aktivoinnilla tarkoitetaan työttömän työntekijän työllistymisen edistämistä avoimille työmarkkinoille eri toimenpiteiden kokonaisuuksilla. Toimenpiteitä on useita esimerkiksi kuntoutus, koulutus ja työllistämistoimenpiteet. Asiakkaan aktivoinnilla ja näiden toimenpiteiden avulla työstä pyritään työstä tekemään sosiaalietuuksia houkuttelevammaksi.

3.5 Aikuissosiaalityön radikaali ja peruuttamaton muutos

Siinä missä aktiivinen työvoimapolitiikka on ollut alituisessa muutoksessa myös työ itsessään elää vahvaa murrosta. Kulloisetkin yhteiskunnalliset muutokset, ilmiöt mutta myös ja politiikka asettavat haasteita aina aikuissosiaalityölle. Työelämän muutokset 2000-luvun sosiaalityössä määrittelevät tutkimuksen kohderyhmääni aikuisosiaalityöntekijöitä siinä määrin, että lyhyt tarkastelu itse työn muuttumiseen on perusteltua. Julkusen (2008, 9) mukaan työn julkinen kuva yleisesti Suomessa on ollut kielteinen aina 1990-luvulta lähtien. Työelämän nopea muutos ja globalisoituminen asettavat nykyään entistä suurempia vaatimuksia ei pelkästään työntekijöille vaan myös eri instituutioille kuten sosiaalityölle ja sen ammattilaisille. Raunio (2000) tuo johdannossa esille, kuinka perinteiset tehtävänalueet sosiaalityössä kuten syrjäytyminen ja köyhyys ovatkin saaneet uusia muotoja tuodessaan uusia tehtäviä myös aikuissosiaalityölle. Aikuissosiaalityö on muuttunut ja kehittynyt paljonkin viime aikoina ja vaatii työntekijältä yhä enemmän. Myöskään aiemmin toteutettua ihmisten kontrollointi teorian ja ennalta luonnehdittujen yhteiskunnallisten normien avulla ei olekaan enää nykypäivän aikuissosiaalityötä. (Raunio 2002).

Työntekijä itsensä johtajana kuvaa hyvin nykyaikaa myös aikuissosiaalityössä. Sen ammattilaisilta odotetaan työssään muun muassa objektiivisuutta, jolla tarkoitetaan puolueettomuutta, jossa kaikki asiaankuuluva tieto huomioidaan ja henkilökohdaiset ennakkoluulot ovat syrjäytetty. (Tieteen termipankki 2022). Objektiivisuuden vastakohtana on subjektiivisuus, joka taas on vähemmän toivottua sosiaalityöntekijän työprosesseissa. Yleisesti subjektiviteetilla tarkoitetaan puolueellista sävyä. Sanalla viitataan myös yksilön näkökulmaan ja yksilön ja maailman väliseen suhteeseen. (tieteen termipankki 2022). Julkusen (2008, 118–120) mukaan rakennemuutokset niin tuotannossa kuin työvoimassakin ovat edistäneet koko sosiaalityön subjektivoitumista,

josta on muodostunut 2000- luvun työelämän suuri megatrendi. Subjektiivisuutta ei voida kokonaan välttää myöskään aikuissosiaalityössä, joka haastaakin nykyään yhä enemmän myös sen sosiaalityöntekijöitä heidän työprosesseissaan. Subjektiivisuus näin ollen voidaan liittää myös aikuissosiaalityön asiantuntijatehtäviin.

Aikuissosiaalityön yhteydessä on kysyttävä, kokevatko sen työntekijät työnsä sellaiseksi, että se palvelee ja edistää yksilöä eteenpäin yhteiskunnassamme vai onko työssä mahdollisuus vain asiakkaan pinnalla kannattelemisesta ja selviytymisestä jotenkin yhä kilpailuhenkimmässä ja työkeskeisemmässä yhteiskunnassamme. Valloillaan oleva liberalistinen vallankäyttö, joka on osa aikuissosiaalityötä, suorastaan pakottaa sosiaalityöntekijöitä sellaisiksi yksilöiksi, jotka joutuvat taistellen asemastaan ottamaan vastuuta omasta menestyksestään. (emt., 2008, 122). Sosiaalityöntekijöillä yleensä on vahva näkemys minkälaista heidän työnsä sisältö tulisi olla ja johon liittyy myös eettisyys vahvasti.

Työllisyyden hoito aikuissosiaalityössä onkin riippuvainen myös työntekijän omista voimavaroistaan, henkilökohtaisten sitoumuksien valinnoista, osaamisesta ja tavoitteista. Kaikkiaan he ovat vastuussa itse omasta menestyksestään. Sosiaalityöntekijän subjektiivisuudella kiteytetyksi voidaankin tarkoittavan työtehtävän ja työntekijän riippuvuussuhdetta sekä työntekijän samanaikaista subjektiivisuutta, joka on jatkuvaa prosessia ja kehitystä työsuorituksen onnistumisessa. Onnistuminen on riippuvainen työntekijän omista motiiveistaan, joka vaatii syvällistä oivallusta tilanteessa, jossa ihminen elää. Onnistuminen vaatii myös näkemystä laajemmasta yhteiskunnallisista tekijöistä, jotka vaikuttavat asiakkaaseen. Tuloksellisen työsuoritus riippuukin nykyään yhä enemmän työntekijästä itsestään ja koko hänen persoonansa peliin laittamisesta yhä palvelualttiimmassa sosiaalityössä. (emt., 121–123.) Sosiaalityöntekijältä ei voidakaan 2020- luvulla enää olettaa toimimaan sellaisena viranomaisena, joka tuottaa henkilöstä riippumattomia byrokraatianmukaista varsin yhdenmukaista palvelua ja päätöksiä. Hyvänä esimerkkinä tästä asiaakaan työllistämisen edistäminen.

3.6 Kriittinen silmäys aktiiviseen työvoimapolitiikkaan

Oikeus työttömyysetuuteen ja työttömän henkilön velvollisuus olla aktiivinen liitetään tiiviisti siis yhteen nyky-yhteiskunnassamme. Keskustelua käydään kaiken aikaa aktivoitumisen osalta siitä, onko se velvoite vai tavoite yksilölle. Aktiivista työvoimapolitiikkaa on kritisoitu yhä enemmän jo vuosien ajan sen monimutkaisuuden vuoksi. Eri hallitusten tekemiä aktivointiohjelmia on moitittu enemmänkin ongelmia lisääviksi kuin, että ne ratkaisisivat niitä. Nykyään aktiivista työvoimapolitiikkaa ei nieläkään sellaisenaan ja sen yhteydessä onkin esitetty kritiikkiä.

Aktiivisen työvoimapolitiikan vaikutukset lyhyellä aikavälillä katsotaan olevan negatiivisia. Aktivointisuuntaus ja aktivointisuunnittelu koetaan tehokkaaksi nykyään siinä mielessä, että sen avulla voidaan työtön kyllä sijoittaa eri aktivoiviin toimenpiteisiin esimerkiksi kuntouttavaan työtoimintaan mutta lyhyellä aikavälillä ne kuitenkin on koettu tehottomiksi, jos asiakas halutaan saada työllistymään avoimille työmarkkinoille. kritiikkiä on esitetty myös sen suhteen, että kustannukset ovat olleet korkeat ja vastaavasti tavoitteiden toteutuminen on ollut heikkoa. Aktivointia on myös pidetty hyvin leimaavana sekä järjestelmälähtöisenä, joka ei ole läpinäkyvää eikä huomio yksilöä muttei myöskään kohtelee työttömiä yhdenvertaisesti. Keskeiseksi ongelmaksi on todettu myös, että työllistymismahdollisuudet niiden henkilöiden osalta, jotka eivät osallistu syystä tai toisesta aktivoiviin toimenpiteisiin, voi heikentää näiden henkilöiden työllistymismahdollisuuksia entisestään.

Aktiivisen työvoimapolitiikan perimmäisenä tarkoituksen työllistämisen sijaan on alettu pitää sitä, että sillä halutaan saada aikaiseksi vain säästöjä. Aktivointipolitiikassa nähdäänkin nykyään yhä enemmän kustannustehokkuuden ajatteluna, jossa tarkoitus on luoda nopeat työllisyysvaikutukset sen sijaan, että sen yhteydessä asiakas kohdattaisiin ja suunniteltaisiin yksilöllisesti ja aikaa käyttäen asiakkaan työllistymisen edistymistä. Kritiikkiä on esitetty myös sen suhteen, että kaikilla ei ole mahdollisuutta osoittaa aktiivisuuttaan koska työllistymistä edistäviä palveluja ei ollut kunnissa saatavilla. (Kauhanen 2020, 10–12, 81; Julkunen 2001, 51.) Kritiikkiä on edelleen esitetty sen suhteen, ettei omaa aktiivisuutta voi näyttää edes osallistumalla järjestöjen toimintaan. (Hetemäki 2018).

3.7 Tutkimukseen liittyvää aikaisempia tutkimuksia

Kulloisenkin ajanjakson työvoimapolitiikan rooli on ollut merkittävä sillä ne ovat luoneet raamit aina toteutettavalle työllisyyden hoidolle. Tieteenaloilla työttömyyttä on tutkittu melko paljon ja monesta eri näkökulmasta, sosiaalityön osalta osatyökykyisten työllisyyden hoitoa ja työllisyyden edistämistä asiakasrajapinnassa toimivien aikuissosiaalityöntekijän näkökulmasta on tutkittu hämmentävän vähän. Liekö syy aiheen arkisuudessa ja mielenkiinnottomuudessa vai mielletäänkö työllisyyden hoito edelleenkin vain työllisyysviranomaisen työksi. Seuraavana olen nostanut esiin tutkielman kannalta merkityksellisiä hyvinvointivaltion ja sosiaalipolitiikan klassikoita sekä muita osatyökykyisyyteen liittyviä tutkimuksia, jotka ovat onnistuneet jollakin tasolla selittämään tutkielmani aihepiiriä.

Pekka Kuusen (1961) 60- luvun sosiaalipolitiikka- teos, on ehdottomasti yksi suomalaisen sosiaalipolitiikan klassikkoteos, jonka perusajatus ja teemat ovat edelleenkin ajankohtaisia ja nähtävissä 2020- luvun sosiaali- ja terveystaloudessa. Teos

käsittelee sosiaalipolitiikan ja talouden suhdetta kokonaan uudesta näkökulmasta. Sosiaalipolitiikkaa oli pidetty 1960- luvulle asti lähinnä taloudellisena rasitteena. Teoksessa esitetään kokonaan uudenlainen kiteytetty perusidea tulevaisuuden sosiaalipolitiikalle, jonka hän näki positiivisena mahdollisuutena. Merkityksellistä teoksessa on sanoma, kuinka oikein suunnattu sosiaalipolitiikka tukisi myös taloudellista kehitystä. Tällä tarkoitettiin ajatusta työvoiman ulkopuolella olevien aktiivoinnin ja kulutuksen lisääntymisen välisestä mahdollisuudesta, joka edistäisi samalla talouden kasvua.

Ulrich Beckin (1992) aikanaan klassikoksi noussut teos riskiyhteiskunta (Risk society- Towards a New Modernity) on niin ikään noussut uudelleen ajankohtaiseksi tässä epävarmassa maailmantilanteessa, jossa elämme. Teoksen sisältö ja sanoma on ajankohtainen, jonka avulla voidaan tulkita ja jäsentää uudelleen myös 2000- luvun sosiaalipolitiikkaa. 2000- luvulla tavoiteltu hyvinvointivaltion hallinta näkyy yhä korostuneemmin talouden, kasvun, kilpailukyvyn, työllisyyden ja julkisten menojen karsimisena. Teoksen yhtenä perusajatuksena on, modernisaation myötä hyvinvointivaltion taloudellisen varmuuden verkostojen (esimerkiksi täystyöllisyys) muuttuessa yhteiskunta alkaa tuottaa enemmän riskejä kuin rikkauksia. Riskit siirtyvät yhteiskuntamme ydininstituutioihin, kuten sosiaalityöhön, jotka herättävät vastaavasti institutionaalista vastustusta ja uskottavuutta sen asiakkaissa sillä he eivät voi vaikuttaa altistuvatko he näille riskeille.

Markku Lehto (2011) on tutkimuksessaan sosiaali- ja terveysministeriölle tutkinut osatyökykyisten henkilöiden työllistymisen esteitä. Selvitystyössä, joka kantaa nimeä kaikki mukaan- Osatyökykyiset työmarkkinoilla, näkökulma kiinnittyy vammaisen osatyökykyisen henkilön työllistymisen esteisiin. Selvitystyön mukaan haasteena, joka koskee kaikkia osatyökykyisiä ei pelkästään vammaisia on se, että halutaanko yhteiskunnassamme näiden henkilöiden työpanosta hyödyntää työmarkkinoilla vai ei. Selvitystyön pohjalta konkreettisena tuloksena Lehto on laatinut viiden kohdan ohjelman vammaisten henkilöiden työllisyyden esteiden purkamiseen, joka muodostuu yleisestä tiedottamisesta ja lainsäätämisestä, sosiaalityöntekijöiden rohkaisevan työotteen työllisyyden edistämisestä aina työn edistämisen prosessien kehittämiseen sosiaalityössä

Tarja Filatovin (2013) selvitysraportti, välityömarkkinoiden mahdollisuuksista tukea vaikeasti työllistyvien työelämään pääsyä, tuo esille tutkimuksen pohjalta konkreettisia ehdotuksia. Sosiaalityön työllisyyden hoidon näkökulmasta selvitystyö ehdottaa työnjaon parantamista ja selkeyttämistä julkisen toimijan kuten sosiaalityön ja välityömarkkinoiden välillä. Selvitystyössä peräänkuulutetaan myös tiiviimpää julkisen toimijan yhteistyötä ja verkoston rakentamista alueellisesti yksityisen toimijoiden ja välityömarkkinoiden kanssa. Lisäksi työllistämistä edistävien toimien kuten palkkatuen ja työkokeilujen mahdollisuutta tulisi edistää entisestään houkuttelevammaksi.

Oivo Tuija ja Kerätär Raija (2018) ovat tutkineet osatyökykyisen työllisyyden ongelmakohtia työttömyyden pitkittyessä, jossa työttömyyden syitä tarkastellaan ilmiöstä käsin. Tutkimuksen pohjalta tehdyssä selvitystyössä todetaan kuinka pitkäaikaistyöttömiä, joita selvityksen mukaan on 81000, voitaisiin 16000 kohdalla työllistymisen mahdollisuuksia kohentaa kartoittamalla tarkemmin henkilön työkykyä julkisen toimijan toimesta ja ohjaamalla henkilö enemmän oikeanlaiseen palveluun, hoitoon tai kuntoutukseen. Selvityksen mukaan pitkäaikaistyöttömällä on useasti usean palvelun samanaikainen tarve.

Saikku Peppi (2018) on tutkinut valtion ja kuntien vastuunjakoja pitkäaikaistyöttömien vastuunjaossa. Tutkimuksen aineisto koostuu eri hallitusten hallitusohjelmista sekä esityksistä vuosina 1995–2015. Tutkimuksen tulosten mukaan pääasiallinen vastuu pitkäaikaistyöttömyyden hoitoon kuului valtiolle ja työvoimahallinnolle ennen 2000-lukua, jota tukivat kuntien sosiaali- ja terveydenhuolto. Tultaessa 2000-luvulla roolijako pitkäaikaistyöttömyyden hoidossa kuitenkin muuttui merkittävästi, että työttömyyden hoito ja aktivointi toteutettiin yhteistyössä kuntien ja valtion yhteisellä vastuulla. Kuitenkin mitä pidemmälle 2000-luvulle tullaan sitä enemmän sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävät työllisyyden hoidossa ja aktivoinnissa ovat lisääntyneet, kun taas vastaavasti julkisen toimijan roolista on tullut epäselvempi.

Niemi Heidi (2018) tarkastelee väitöskirjassaan, Kunta työllisyydenhoitajana- Työpakosta työkokeiluun, niin ikään myös, kuinka valtiot ja kunnat jakavat vastuunjaon työllisyyden hoidossa ja kuinka selkeää vastuunjako ja tavoitteet ovat. Tutkimustulosten mukaan kuntien ja valtion välinen tiedonvaihto ja yhteistyö ja eri prosessit on lisääntynyt. Suomessa työllisyyden hoidon vahva kokeilukulttuuri, jossa kuntien roolia kasvatetaan työllisyyden hoitajana, sitä vastoin koettiin rasitteena niiden lyhytkestoisuutensa vuoksi. Työttömien parissa asiakastyötä tekevät haluaisivat tutkimuksen mukaan antaa paremman panoksen työllisyyden hoitoon mutta heidän liikkumavaraansa tulisi kasvattaa sillä nyt työllisyyden hoito on liian tiukkaan säädelyä. Valtion luottamus myös kuntien työllisyyden hoidossa tulisi olla vahvempaa.

4 TUTKIELMAN TOTEUTUS

4.1 Tutkimuskysymykset

Lähtökohta tutkimukselle on aina tutkimusongelma, joka edelleen muutetaan tutkimuskysymyksiin ja mahdollisesti tarkentaviin apukysymyksiin. Tutkimuskysymysten asettelulla on kriittinen vaihe ja niillä on suuri merkitys, sillä ne ohjaavat tutkimuksen aineistokeruuta ja koko tutkielmaa. (Kananen, 2018, 60.) Tavoitteena oli tutkia työllisyyden hoitoa aikuissosiaalityössä. Tutkimusongelmaksi muodostui, kuinka osatyökykyisen henkilön työllisyyttä voitaisiin edistää aikuissosiaalityössä. Tutkimusongelma tarkentui kolmeksi tutkimuskysymykseksi. Apukysymyksiä ei tarvittu tarkentamaan varsinaisia tutkimuskysymyksiä. Tutkimuskysymykset muotoutuivat seuraaviksi:

- Millainen on sosiaalityön rooli työllisyyden hoidossa sekä miten työllisyyden hoito toteutuu aikuissosiaalityössä osana sen laajaa tehtävänkenttää?
- Eroaako työllisyyden hoito merkittävästi erikokoisten kuntien aikuissosiaalityön organisaatioissa?
- Miten aikuissosiaalityöntekijät määrittelevät osatyökykyisen henkilön?

4.2 Tutkimuksen näkökulmaa, tarkoitus ja tavoite

Kantavina teemoina tutkielmassani ovat aikuissosiaalityö, osatyökykyisyys ja työttömyys. Tarkastellessa eri kuntien aikuissosiaalityön verkkosivuja mainitaan niiden tehtävänä asiakkaan ohjauksen ja neuvonnan avulla työllisyyden edistäminen ja niiden esteiden purkaminen. Työllisyyteen liittyvien kysymysten ratkomisen kautta

aikuissosiaalityössä valikoitui tutkimuksen kohteeksi niiden sosiaalityöntekijät. Tutkielman päänäkökulmana on kunnallisen aikuissosiaalityön rooli työllisyyden hoidossa, jota täydennetään aikuissosiaalityöntekijöiden näkemyksellä. Huomio kiinnittyy läpi tutkielman myös osatyökykyisten työllisyyden edistämisen mahdollisuuksiin avoimille työmarkkinoille, sillä vaikuttaisi että työllistymisen polku ei etene nimenomaan palkalliseen työhön yrityksistä huolimatta. Osatyökykyisillä tulisi olla entistä tasavertaisemmat oikeudet ja käytännön mahdollisuudet työllistyä.

Aikuissosiaalityössä työskentelevät sosiaalityöntekijät tekevät töitä ihmisten kanssa, joiden elämäntilanne on haastava, joten rooli työllistymisen edistäjänä ja mahdollistajana ei ole ongelmaton. Työllisyyden hoitoa ei tästä huolimatta tulisi ulkoistaa vain työllisyysviranomaisille, sillä aikuissosiaalityön rooli työelämän ulkopuolella oleviin ihmisiin, kuten osatyökykyisiin nähden, on erityisen merkittävä asiakkaan työllistymisen näkökulmasta. Sosiaalityön tehtäväkenttää tulisi kaiken aikaa kehittää, jossa työllisyyden hoito tulisi nähdä yhä selkeämmin osana sen laajaa tehtäväkenttää (Karjalainen ym. 2019, 12.) Osallisuus, toimintakyky, jatkuvan osaamisen kehittäminen mutta yhä enemmän myös työllisyyden edistäminen tulevat muodostamaan vaikuttavan sosiaalityön osatyökykyisen asiakkaan palvelut tulevaisuudessa. (Karjalainen ym. 2019, 12).

Vaikeasti työttömien työllistämistä, johon myös osatyökykyiset henkilöt luokitellaan, on pyritty Suomessa edistämään niin valtio kuin kuntatasollakin sosiaalityössä sekä näiden tahojen yhteisvastuullisella toiminnalla jo pidemmän aikaa. Sosiaalityössä työllisyyden hoitoa toteutetaan nykyäänkin ja asiakkiata ohjataan palveluihin, joiden voidaan sanoa olevan työllistymistä edistäviä palveluja. Oivo ja Kerätär (2018, 45–45) tarkentavat tällaisten palvelujen olevan esimerkiksi monialainen TYP- palvelu, Ohjaamo, työ- sekä kuntouttava työtoiminta. Heidän mukaansa nämä palvelut kuitenkin yleisesti ottaen mielletään nykyään hyvin sekaviksi ja sellaisiksi, jonka mallit ja toimet eivät ole kaikkien asiakkaiden kohdalla varsin tehokkaita.

Tutkimustarpeen olemassaolo ja kysyntä on otettava aina huomioon tutkimuksessa. Tämän tutkielman tarkoituksena on kuvata, kuinka asiakasrajapinnassa työskentelevät aikuissosiaalityöntekijät kokevat työllisyyden hoidon aikuissosiaalityössä. Tutkielman avulla haluttiin saada esille se, oliko heidän mielestään heillä omassa työssään mahdollisuuksia edistää osatyökykyisen asiakkaan työllistymistä entisestään. Mielenpitemen saaminen esille tutkielmassani on tärkeää jo pelkästään sen vuoksi, että myös työllisyyden hoidon eri menetelmiä tulisi kehittää tulevaisuuden aikuissosiaalityössä. Tutkielmalla tavoitellaan yleisesti sitä, että työllisyyden hoidon merkitys nähtäisiin sosiaalityössä entistä laajempaan ja merkityksellisempään.

Tavoitteeksi tutkilemalle on asetettu myös tiedon ja ymmärryksen lisääminen siitä, kuinka työllisyyden hoito asemoituu aikuissosiaalityöntekijän laajaan tehtäväkenttään sekä samalla saada käsitys, kuinka osatyökykyisyys ja heidän

mahdolliset esteet työllistymiselle ymmärretään aikuissosiaalityössä. Saatuja tuloksia voidaan hyödyntää sosiaalityössä kuin myös sosiaalityön ammattilaisten omassa virkatyössään esimerkiksi työllisyyden kehittämisessä. Tulokset voivat toimia myös innoittajana, työllisyyden hoidon aktiivisempänä toteutuksena ja keskusteluhaluina kaikilla sosiaalityön työsektoreilla. Isommassa kuvaassa tutkimuksella halutaan löytää vastaus sille onko aikuissosiaalityö osatyökykyisten asiakkaidensa työllistymisen mahdollistaja vai este työllistymiselle.

Intohimoni työllisyysteemaan syttyi opiskellessani ammattikorkeakoulussa sosionomiksi vuosina 2015–2018. Mielenkiintoni oli tuolloin maahanmuuttajien työllisyyteen liittyvissä kysymyksissä, opinnäytetyön käsitellessä sosiaalisia suhteita ja niiden merkitystä maahanmuuttajan työllistymiseen. Opinnäytetyötä tehdessäni huomasin yhä enemmän kiinnostuvani myös sosiaalityöstä, sosiaalityön roolista ja sen merkitystä asiakkaan työllistymiselle. Syvempää käytännön ymmärrystä työllistymiseen liittyvissä kysymyksissä minulla on vuodesta 2017 alkaen, jolloin työskentelin kolmannen sektorin sosiaalialan järjestössä edistäen nuorten maahanmuuttajien työllistymistä. Vuodesta 2020 alkaen olen entisestään laajentanut ymmärrystä aiheeseen, aloittaessani työt työllisyysviranomaisena Keski-Suomen työ- ja elinkeinotoimistossa. Vaikka laajempaa teoriaa ja käytännön kokemusta minulla on työllisyyden hoidosta, jäsenettyä tietoa työllisyyden hoidosta aikuissosiaalityön osalta minulla ei ole. Tämä johdatti minut osaltaan lopullisen tutkielman aiheen pariin, joka oli hyvin selkeä minulle alusta alkaen.

4.3 Laadullinen tutkimusmenetelmänä

Tämän tutkimuksen tutkimusmetodologiaksi valikoitui kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimusmenetelmä. Laadullinen tutkimus tulee nähdä ennen kaikkea nähdä oppivaisena prosessina, jossa tutkittavan ilmiön ymmärtäminen tapahtuu vähitellen ilmiön käsitteellistymisestä. Laadullinen menetelmä ei etene myöskään kaavamaisesti ja selkeästi vaiheesta toiseen vaan sen sijaan se antaa tutkijalle avoimuutta ja joustoa, jossa tutkimuksen eri vaiheiden ratkaisut voidaan muodostaa tutkimuksen edetessä. Laadullisessa tutkimusmenetelmässä tutkimuksen eri osat ja elementit muotoutuvat vähitellen tutkimuksen edistyessä esimerkiksi tutkimuskysymysten jalostumisessa, jonka pyrkimyksenä on saada syvälinen ymmärrys mistä ilmiössä on kyse tai ymmärrys todellisesta tilanteesta. Menetelmä perustuessa muutaman havaintoyksikö haastatteluun eikä menetelmä pyri eikä oikeuta yleistämään, vaikka haastattelut olisivatkin syvälinen toteutettu. Perustelut laadullisen menetelmän valintaan olivat sen joustavuus ja liikkumatila tulkita asioita koko tutkimuksen aikana. Avoimuus ja joustavuus olivat tärkeitä elementtejä tutkielmassani, sillä sen avulla saatiin tutkittavan

näkemys ilmiöstä samalla kun tulkittiin ihmisen toimintaa ympäristössä. Tutkielmassa on käytetty hyväksi triangulaatiota. Triangulaatiolla tarkoitetaan monimene-
telmällisyyttä ilmiön ymmärtämiseksi, jossa on hyödyksi käytetty eri tietolähteitä lä-
hestymistapoja ja tiedonkeruu- ja analysointimenetelmiä, aivan siis kuten tässä tutki-
muksessa. (Kananen, 34; Kivimäki 2018, 32–34, 73, 77.)

4.4 Teemahaastattelu

Tutkimuksen aineistotokkeruumenetelmäksi muodostui teemahaastattelu. Haastatte-
lutilanteessa on havainnoitu myös haastateltavan puhetapaa ja äänensävyjä. Tuomi ja
Saarijärvi (2013, 71) tarkentavat, kuinka Suomessa teemahaastattelu on yksi suosi-
tuimmista tutkimuksen haastattelutavoista. Tyypillisimpiä aineistotokkeruumenetelmiä
laadullisessa tutkimuksessa ovat nykyään havainnointi sekä haastattelut, joita on
mahdollisuus myös yhdistää. Haastattelun lähtökohta on haastattelijan aloitteesta ta-
pahtuva vuorovaikutustilanne. Haastattelulla tutkija pyrkii saamaan haastateltavalta
keskustelun avulla esille aihepiiriin kuuluvat asiat, jonka lähtökohtana on tutkimus-
ongelma. Tutkijan osallisuudesta ja aktiivisesta roolista ei toisin sanoen ole haittaa
haastattelun aikana, jolloin haastateltava saadaan vastaamaan mahdollisimman va-
pautuneesti. Haastattelijan ja haastateltavan roolit tulee kuitenkin säilyä koko haas-
tattelun aikana. Tärkeää on kuitenkin haastatteluissa aluksi antaa haastateltavan pu-
hua mahdollisimman vapaasti, jottei häntä tulla johdatelluksi liikaa. (Eskola, Lätti &
Vastamäki, 2018, 27–28, 36.)

Haastattelut voidaan karkeimmillaan jakaa lomake ja avoimiin haastatteluihin ja
edelleen täysin strukturoituihin, puolistrukturoituihin tai strukturoimattomiin haastat-
teluihin. (emt., 2018, 29). Tässä tutkimuksessa aineisto on hankittu avoime ja puo-
listrukturoidun haastattelun avulla. Puolistrukturoidussa haastattelussa aihepiiri ja
teema-alueet ovat määritelty ennalta. Tutkija ei ole tarkkaan muotoillut kysymyksiä
etukäteen, vaan hänellä on käytössään eräänlainen teemarunko aiheista, joita haastat-
telun aikana käsitellään. Puolistrukturoidussa haastattelussa kysymyksille ei ole ase-
tettu myöskään tarkkaa järjestystä vaan niiden kysyminen muotoutuu haastattelun
aikana esimerkiksi haastateltavan työtehtävien mukaan. (emt., 2018, 29–30.)

4.5 Sisällönanalyysi

Tutkimuksen laadullisen aineiston analyysinä tässä tutkimuksessa käytetään sen pe-
rusanalyysimenetelmää, sisällönanalyysia, joka toteutuu muutaman perusperiaatteen
kautta. Tuomi ja Sarajärvi (2013, 91,95.) kirjoittavat sisällönanalyysin olevan

menetelmänä sellainen, joka sopii hyvin moneen tutkimukseen, myös laadullisiin tutkimuksiin. Tämä laadullisissa tutkimuksissa usein käytetty perusanalyysimenetelmäkin luonnehdittu menetelmä antaa mahdollisuuden selkeään ja sanalliseen kuvaukseen ilmiöstä. Sisällönanalyysi voi olla niin aineisto-, kuin teorialähtöistä tai teoriasidonnaista. Kivimäki (2018, 76) tuo esiin kuinka laadullisessa tutkimuksessa prosessin edistyessä esille saattaa tulla uusia mielenkiitaisia kohteita. Tutkijan onkin tärkeä löytää ne kaikista kiinnostavimmat kohteet, joihin tutkimusratkaisut nojaavat.

Aineiston analyysivaiheessa ennen sen temmottelua tehtiin selkeä päätös, mikä erityisesti minua aineistossa kiinnostaa. Nämä haastattelussa esiin nousseet mielenkiintoiset analyysiyksiköt asiat eroteltiin selvästi aineistosta erikseen. Aineistossa tuli esiin paljon muutakin ennalta arvaamattoman mielenkiitaisia asioita, mutta tutkijana pitäydyin vahvasti päätöksessäni ja kaiken muun mielenkiintoisen jätin tutkimuksestani pois. Saatu aineisto analysoitiin käymällä aineisto huolellisesti läpi ja tekemällä oleellisia havaintoja tutkimuskysymyksiin vastaamisen näkökulmasta. Tämän jälkeen jäsentämisen, tiivistämisen ja luokittelun kautta pystyttiin lopuksi muodostaa johtopäätöksiä.

4.6 Tutkielman rajaus

Käsitellessäni laajoja ja monitahoisia teemoja kuten työllisyys ja osatyökykyisyys, muodostui tutkielman rajaaminen yhdeksi merkittäväksi kulmakiveksi. Ymmärsin hyvin nopeasti, kuinka tarkka rajaus oli merkityksellistä tutkielman valmistumisen kannalta. Ensimmäinen ajatukseni tarkastella yleisesti sosiaalityön työllisyyden hoitoa ”kaatui” heti alkuun mahdottomuuteensa lähinnä sosiaalityön ja sen eri työsektoreiden sekä niiden asiakaskunnan ollessa hyvin laajoja. Aihetta tuli tarkentaa ja rajata huomattavasti ja rajaaminen aikuissosiaalityöhön ja siellä työskenteleviin sosiaalityöntekijöihin oli loogista. Perustelen valintaani sillä, että verrattuna muihin sosiaalityön työsektoreihin, aikuissosiaalityön määritelmät tuovat esille selkeästi, kuinka sen yhtenä tärkeänä tehtäväalueena on myös työelämään ja työllistymiseen liittyvien haasteiden ratkominen ja tuen antaminen. Aikuissosiaalityöntekijöiden mielipiteen ja näkemyksen näkyväksi tuominen on perusteltua myös siksi että heiltä halutaan ennistä näkyvämpää roolia työllisyyden hoidossa.

Rajausta oli tehtävä myös asiakaskuntaan liittyen, sillä aikuissosiaalityön asiakaskunta on laaja ja sen asiakkaina on monenlaiset ihmisryhmät esimerkiksi nuoret, vammaiset, perheet, mielenterveyspotilaat jne. Osatyökykyisten henkilöiden näkökulmaa perustelen sillä, että osatyökykyisyys on ollut erityisen mielenkiinnon kohteena laajasti yhteiskunnassamme, tarkastelee sitä, vaikka Bronfenbrennerin ekologisen systeemiteoreettisen lähestymistavan jaottelun (mikro-, meso-, ekso-, makrotaso)

mukaisesti. Perusteluihin vaikutti myös se, että kaikkea ei voida mitata rahalla sekä sen tuomalla mahdollisuuksilla. Osatyökykyiselle työllä onkin rahallisen korvauksen lisäksi paljon suurempi vaikutus, jota voidaan lähestyä monesta näkökulmasta. Näkökulmia ovat ainakin hyvinvointi, huono-osaisuuden kaventuminen, sosiaalisen riskin pienentyminen ja terveyden kohentuminen, mahdollisuus yhteisöllisyyteen ja hyvin ihmissuhteisiin, jonka lisäksi myös yleisen elämän hallinnan tunne voi lisääntyä.

4.7 Aineiston hankinta ja kuvailu

Kentältä saatavan aineiston merkitys korostuu laadullisessa tutkimuksessa. Tutkijana huomioitavaa on, että tilaa tulisi antaa aina myös aineistoista nouseville uusille merkityksille, voidakseni tarkastella ilmiötä laajasti. Perustelut aineiston hankkimisille haastattelujen avulla on erityisesti se, että haastattelujen avulla saadaan kokonaisvaltainen, rehellinen ja syvälinen kuva tutkittavasta sekä ilmiöstä, jota tutkitaan. Laadullisen haastattelun avulla saadaan lisäksi haastateltavan henkilökohtaiset mielipiteet esille, jolloin aineisto muodostuu luotettavaksi ja on kokemukseen perustuvaa. Haastatteleamalla oli minulla tutkijana myös mahdollisuus aitoon ja luonnolliseen haastattelutilanteeseen laadullisen menetelmän avulla. Laadullisessa tutkimuksessa aineiston kerääjän ollessa tutkija itse, oli minulla mahdollisuus kehittää näkökulmia ja tulkintoja aineistosta koko tutkimusprosessin ajan. (Kiviniemi 2018, 73). Tämän tutkimuksen aineisto kerättiin haastatteluilla erityisesti tästä näkökulmasta. Haastattelut toteutettiin puolistrukturoitua haastatteluina. Haastatteluja varten suunniteltiin erillinen haastattelurunko (Liite 1). Tulosten saamiseksi haastattelurunko koostui neljästä osiosta ja sen 12 kysymyksestä.

Tutkielma keskittyy tarkastelemaan kolmen sosiaalitoimistojen aikuissosiaalityön organisaatioita ja niiden työllisyyden hoitoa. Aineiston keräämiseksi toteutettiin kaikkiaan viisi aikuissosiaalityöntekijän yksilöhaastattelua. Haastateltavat työskentelivät kolmessa erikokoisessa keskisuomalaisessa kunnassa, joista yksi oli pieni (alle 10 000 asukkaan) kunta ja kaksi oli keskipieniä (alle 25 000 asukkaan) kuntia. Kaikki viisi haastateltavaa olivat sukupuoleltaan naisia, joiden keski-ikä oli 44 vuotta. Haastateltavien työsuhteet olivat nykyisessä organisaatiossa kestäneet kahdesta kuukaudesta aina 10 vuoteen. Haastattelun kriteeriksi ei haluttu asettaa työsuhteen pituutta, jonka myötä haluttiin varmistaa mahdollisimman laaja vastausten näkökulma aiheeseen liittyen. Sosiaalityöntekijän pätevyys kuitenkin haastateltavilla tuli olla. Koulutukseltaan kolme haastateltavaa oli yhteiskuntatieteiden maistereita. Kaksi haastateltavista oli sosiaalityön opiskelijoita, jotka olivat saavuttanut sosiaalityöntekijän pätevyyden ja tekivät viransijaisuuksia organisaatiossa. Lisäksi kahdella haastateltavalla oli muu kuin sosiaalialan koulutus taustalla.

Aineiston keruu suunniteltiin toteutettavaksi kesälle ja ensimmäiset haastattelut toteutettiin suunnitellusti kesäkuussa 2022. Ennen haastatteluja jokaisesta organisaatiosta haettiin tutkimuslupa vapaamuotoisella tutkimuslupahakemuksella. Luvan myöntämisen jälkeen haastateltaville lähetettiin saatu tutkimuslupa sekä tutkimustiedote (liite 2), jossa kuvattiin tarkemmin tutkielmaa sen aihepiiriä sekä haastattelujen kulkua. Kolmesta suunnitellusta organisaatioista yksi ei myöntänyt lupaa tutkimukselle kesäaikaan vedoten ja aikuissosiaalityöntekijöiden kiireeseen ja vajaamiehitykseen kesälomien vuoksi. Oli löydettävä uusi organisaatio, joka myöntäisi tutkimusluvan. Tämän takia viimeisimmät haastattelut toteutettiin vasta syyskuun loppupuolella 2022. Kaikki Haastattelut toteutuivat suhteellisen helposti ja viidestä haastateltavista yksi vastasi suoraan sähköpostipyynnöön ja yksi ilmaisi halukkuudestaan osallistua haastatteluun puhelinsoitolla. Loppujen kolmen haastateltavan kohdalla soitetiin noin 1,5 viikon kuluttua, sillä he eivät olleet reagoineet haastattelupyynnöön. Työkiireiden takia asia oli päässyt kaikilla unohtumaan ja heitä ei tarvinnutkaan erityisemmin houkuttaa haastatteluun sillä kaikki kolme mainitsivatkin halukkuudestaan osallistua tutkimukseen heti sitä kysyttäessä.

Kaikki haastattelut nauhoitettiin ja nauhoituksiin saatiin kaikilta myös lupa. Kaikkiaan haastatteluihin meni aikaa yli kolme tuntia. Haastattelut kestivät 25–40 minuuttia, jonka aikana saatiin esille todelliset syyt ja aikuissosiaalityöntekijöiden todellisuuden ymmärtäminen suhteessa aihepiiriin. Haastattelun avulla saatiin tunnistettua myös ne asiat, jotka vaikuttavat eniten työllistymisen edistämiseen. Haastattelujen jälkeen haastattelut kuunneltiin, purettiin ja litteroitiin mahdollisimman nopeasti ja sanatarkasti tekstiksi. Litteroinnin myötä aineiston laajuudeksi syntyi yhteensä 36 A4-sivua tekstiä. Haastatteluja tehtiin kaikkiaan viisi, joista kolme toteutettiin tapaamalla haastateltavat heidän omissa organisaatioissaan kasvotusten. Kaksi haastatteluista toteutettiin videoyhteyden välityksellä.

5 TULOKSET

5.1 Työllisyyttä edistävä sosiaalityö

Rakenteita sosiaalihuollossa on yritetty uudistaa 2000-luvulta lähtien. Työllisyyden hoitoa valtiolta kunnille on siirretty ja siirretään entistä enemmän yhä vuonna 2024, jolloin lähes kaikki TE palveluiden tehtävät siirretään kunnille. Kuntaliiton (2022) mukaan työllisyyden hoidossa roolit eri toimijoiden välillä tulee entistä tarkemmin määritellä tulevaisuudessa. Työllisyyden hoidon eri tehtävät tulevat näkymään myös aikuissosiaalityön päivittäisissä työtehtävissä entistä enemmän.

Tutkimuksessa haluttiin saada vastaus sille, minkälaiset mahdollisuudet aikuisosiaalityöllä on edistää osatyökykyisen asiakkaan työllistymistä. Mielenkiinto oli myös saada näkökulmaa mahdollisuuksista avoimille työmarkkinoille työllistymisessä. Saadusta haastatteluaineisto hahmottui neljä pääkategoriaa, jotka ovat työllisyyttä edistävä sosiaalityö, aikuissosiaalityö työskentelysektorina, osatyökykyisyys ja sen tukeminen sekä työllisyyden hoidon kehittäminen sosiaalityössä. Haastateltavien identiteetin ja henkilöllisyyden salaamiseksi haastatteluun osallistujat on tässä osiossa jaettu satunnaisesti numerotunnuksiin AST1-AST5. Lyhenteellä AST tutkimuksessa tarkoitetaan aikuissosiaalityöntekijää. Aineistonäytteet, jotka on valittu tämän osion tekstiin ovat tiivistelmiä ja haastateltavien suoria lainauksia, jotka ovat nousseet esille useamman kerran haastatteluissa. Haastateltavien käyttämiä täytesanoja on jätetty pois suorista lainauksista silloin kun niillä ei ole mielestäni ollut merkitystä kokonaisuuteen nähden.

Haastattelun aluksi haluttiin saada käsitys osallistujien taustoista. Heitä pyydettiin avaamaan omaa koulutustaustaansa sekä työhistoriaansa. Tähän liittyvien kysymysten avulla haluttiin saada ymmärrys, oliko haastateltavilla mahdollisesti ollut työhistorian aikana kokemusta aikaisemmasta työllisyyden hoidosta tai sen

edistämisestä. Kahdella tutkimukseen osallistujalla oli ollut ennen sosiaalityötä kokemusta työllisyyteen liittyvistä työtehtävistä muutamasta kuukaudesta useampaan vuoteen. Heidän vastauksistaan nousi esille laajempaa ja syvällisempään työllisyyden hoitoon ja sen edistämisen liittyvää perspektiiviä. Muilla kolmella vastaajilla ei ollut merkittävää aikaisempaa kokemusta työllisyyden hoitoon tai sen edistämiseen kuuluvia työtehtäviä.

Mattila-Wiro ja Tiainen (2019, 14) tarkentavat, kuinka työllisyyden aktiivinen edistäminen sosiaalityössä tulisi olla yhä isommassa ja selkeämmässä roolissa aikuis-sosiaalityön laajassa työtehtäväkentässä. Heidän mukaansa työttömyydestä tai pelkäänsä työn epävarmuudesta aiheutuvat vaikeudet, kun ovat itse työttömyyttä haitallisemmat. Osallistujia pyydettiin kertomaan näkemyksensä siitä, kuuluuko työllisyyden hoito ylipäättänsä sosiaalityön rooliin. Seuraavat vastaukset kuvasivat hyvin sosiaalityön työllisyyden hoidon roolin kaksijakoisuutta. Toisaalta sen tärkeyttä korostettiin osana sosiaalityötä ja sen profiilia, toisaalta samassa yhteydessä tuotiin eräissä vastauksissa kuitenkin esille myös, kuinka rooli on muuttunut väärään suuntaan.

Se on vähän niin kun sisäänrakennettu juttu. (AST5)

Kyllä mä näen sen niinku aika tärkeänä. sosiaalityössä. Työllistäminen on moniammatillista toimintaa, jossa on mukana eri toimijat. Kyllä se on tärkeä asia meillä täällä. (AST1)

Nykyiset rakenteet on vienyt sosiaalityön roolin työllisyyden hoidossa kauemmaksi. Nykyään joka luukulla hoidetaan vaan yhtä asiaa. (AST4)

Kyllä mä ajattelen, että se kuuluu sosiaalityöhön mutta sitten se on koko ajan yhä enemmän eriytynyt sosiaalityöstä. (AST2)

Viimeisten jopa vuosikymmenien aikana myös aikuissosiaalityö ja sen toimintaympäristö on elänyt jatkuvassa murroksessa, jonka vuoksi sen tehtävät ja rooli on ollut jatkuvan kehittämisen kohteena. (Karjalainen ym. 2019). Vastaajilta kysyttiin tarkennettuna lisäkysymyksenä, kuinka erityisesti työllisyyden edistäminen sijoittui aikuissosiaalityöhön tai heidän omaan työroolinsa.

Siis työllisyyden hoito liittyy kyllä joo. Monet asiakkaista on joko työttömiä tai puuttuu se suunta et onko halukkuutta työllistymiseen. Mun työ sitten on lähtee kartoittamaan sitä, että onko halukkuutta työelämään ja onko työkyvyssä rajoitteita työkyvyille. Niin kyllä kai työllisyyden hoito vahvasti liittyy, sillä se työnteko kuuluu jokaisen yksilön elämään. (AST1)

Kyllä mä ajattelen, että se kuuluu mutta sitten se on koko ajan eriytynyt sosiaalityöstä. enne esimerkiksi, kun valmistunut niin siitä on puhuttu enemmän sosiaalityössä. Mutta

nykyiset rakenteet on vienyt työllisyyden hoidon sellaiseksi, että joka luukulla hoidetaan vaan yhtä asiaa ja sitten sosiaalityö on profiloitunut johonkin ihan muuhun. mutta kyllä se niin kun keskeisesti on lähellä sitä sosiaalityön toimintaa. (AST5)

Kyllä mä näen, että työllisyyden hoito on tärkeä asia meillä täällä sosiaalityössä. Työllistäminen on moniammatillista toimintaa, jossa on mukana eri toimijat, ei pelkästään sosiaalityö. (AST2)

Keski-Suomi koostuu useasta pienestä kunnasta. Kuntalain (10.4.2015/410) määritelmän mukaan kuntien tarkoituksena on hyvinvoinnin, elinvoiman ja palvelujen järjestäminen kunnan asukkaille sekä edistää heidän mahdollisuuksiaan osallisuuteen ja vaikuttamiseen. Osalla tutkimukseen osallistujilla oli vastuualueenaan useampi pienempi kunta tai heillä oli ollut kokemusta pienessä kunnassa työskentelystä aikaisemmin. Vastaajilta haluttiin saada näkemys työllisyyden hoidon näkökulmasta, erosi ko se mahdollisesti suuresti verrattuna isompaan kuntaan. Saatujen vastausten perusteella työskentely pienemmissä kunnissa koettiin helpommaksi niin asiakkaiden kuin yhteistyökumppaneidenkin kanssa. Eräs vastaaja esitti asian vertaamalla isoa ja pientä kuntaa usean näkökulman kautta seuraavasti.

Työllisyyden hoito ja sen edistäminen oli tehokkaampaa pienemmässä kunnassa. Nuorista varsinkin huomasi kuinka he oli asennoitunut ja orientoitunut jotenkin positiivisesti ja heillä tilanteet pääsääntöisesti lähti järjestyä. Palautteen saanti yhteistyökumppanilta oli myös yleisempää. Sitten naapurikunnan kanssa tehtiin yhteistä hanketta. Kaikkiaan selaista ketterää toimintaa työ oli pienemmissä kunnissa. Tullessani sitten tähän isompaan kuntaan töihin niin rooli sosiaalityöntekijänä oli erilainen ja outo minulle. (AST5)

5.2 Aikuissosiaalityö työskentelysektorina

Työ aikuisten kanssa ei ole yhtään sen helpompaa kuin esimerkiksi lastensuojelu, kuten yleensä mielletään. Haastavan siitä tekee sen lisäksi, että se on hyvin monipuolista ja laajaa työtä, sitä myös toteutetaan hyvin kompleksisessa lainsäädännön ja politiikan kehyksessä. Tämä kehys on muuttunut merkittävästi aina 1990-luvulta alkaen ja muuttuu yhä edelleen. (Thompson 2002, 287–289.) Vastaajia pyydettiin aluksi kiteyttämään aikuissosiaalityötä. Seuraava lainaus kuvaili osuvasti aikuissosiaalityön määrittämisen haasteellisuutta.

Toi on aina ihan hirveä kysymys. Miten mää muotoilisin sen (AST1)

Haastateltavilta haluttiin saada selvyys myös, kuinka organisaatiotasolla työllisyyden hoito huomioitiin aikuissosiaalityön strategiassa. Vastausten kautta piirtyi hyvin

yhtenäinen kuva, kuinka työllisyyden hoito ja asiakkaan työllisyyden edistämistä toteutettiin kaikissa kolmessa aikuissosiaalityön organisaatioissa samantyyppisillä elementeillä mutta toteutustapa ja painotus eri organisaatioiden välillä vaihteli. Toisissa organisaatioissa työllisyyden hoito näytti olevan enemmän suunnitelmallisempaa ja säännöllisempää kuin toisissa. Kaikki vastaajat nostivat asian yhteydessä esille omat palaverikäytänteet ja oman tiiminsä merkityksen työllisyyden edistämisessä.

”On meille sellainen tiimi, jossa me käydään läpi sellaista meidän kuntamme listaa, asiakkaan tilanteesta ja mitä pitäis tehdä. ja joka viikko tiimipalaverissa, jossa voidaan käydä läpi näitä työllisyysasioita mutta suuremmalta osaltaan siellä käydään läpi kyllä toimeentulotukea.” (AST3)

Meillä on sellaisia tiimejä, jossa voidaan puhua kenen tahansa asiakastapauksesta, vaikkapa työllistymisestä. (AST1)

Meillä on hyvä tilanne tämän suhteen ja toivottavasti jatkuukin sillä kaikki työllistymisen edistämisen toimijat, on saman katon alla. Meillä on kolmen viikon välein aina yhteinen palaveri, Työkvartti- tiimin kanssa missä kunnan kanssa työllisyyden eri toimijat tapaavat. Tapaamisessa on mukana myös kolmannen sektorin väki, sosiaalipuoli, kuntakokeilu. Työkvartti- tiimin tapaamisissa vaihdetaan kuulumisia ja jos jollain on suunnitteilla.

Työllisyyteen liittyvää tapahtumaa, vaihdetaan tietoa. Sitten meillä on erikseen vielä kuntakokeilun kanssa tällänen kerran kuussa toteutettava Teams- palaveri. Omassa tiimissä on aina myös viikoittaiset palaverit, jossa voidaan puida työllisyyteen liittyviä asioita. (AST2)

Tiimeissä ei ole ollut työllisyyden edistäminen agendalistoilla mutta varmaan jos ottaisin asian puheeksi, että tarvisin tukea tai neuvoja siinä, varmasti saisin. Kesäaikaan on nyt enemmän ollut häädöt tai sähköjen katkaisut tapetilla. (AST1)

Aikuissosiaalityön määritelmiä on useita mutta tyypillisesti se määritelmä rakentuu kolmesta elementistä; ongelmasta, tavoitteista ja välineistä. (Jokinen & Juhila 2008, 16). Svenlin ym. (2021, 10) määritelevät aikuissosiaalityön tarkemmin muutoksena tähtävänä työnä, osallisuuden edistämisenä sekä arkipäivän sujuvuuden edistämisessä. Kaikki haastateltavat määrittivät aikuissosiaalityön enemmän tai vähemmän edellä mainittua määritelmää sivuten. Vastausten perusteella pystyi muodostamaan kokonaiskuvan, kuinka työskentelyn lähtökohtana oli asiakkaan kokonaisvaltainen hyvinvointi mutta sen pääpaino ennen kaikkea oli muutokseen tähtävässä työssä

Meidän työ on sitä, että yritämme motivoida ihmisiä ja löytää yhdessä asiakkaan kanssa vahvuuksia ja voimavaroja, että mitä lähetään tukemaan ja mitkä nostetaan esille ja sitten meidän tulisi kääntää sitä asiakkaan asennetta sillain kohti tulevaisuutta ja pois sellaisesta sairauksista tai asenteista, että ei musta ole mihinkään. se olisi sillai niin ku tärkeitä, että saataisi positiivisia ajatuksia sinne ja voimavaroja vahvistettua. (AST2)

Mä näen sosiaalityön sellaisena, että autetaan asiakkaita selviytymään itsenäisesti ja hoitamaan viranomaisasioita ja muita asioita sekä löytämään oma merkityksellisyys elämään. (AST1)

Tässä vaiheessa vastauksissa ei ollut tullut esille vielä työllisyyden hoidon tai sen edistämisen liittyviä tehtäviä, joten sitä kysyttiin erillisellä kysymyksellä. Työllisyyden hoito tai sen edistäminen oli toteutettu aikuissosiaalityön eri organisaatioissa hyvin eri tavalla. Vastausten perusteella pystyi päättämään, kuinka aikuissosiaalityö oli paikallisesti rakentuvaa. Työllisyyteen käytettävä työaika ja tehtävät jakautui tutkimuksessa olleiden kolmen eri organisaatioiden välillä huomattavasti.

Se nyt on vaan jakautunut tällä tavalla meillä sosiaalityöntekijän ja sosionomin välille. Itselläni on työuran varhaisista vaiheista työllisyyden hoito ollu sitä työllistymissuunnitelman laatimista pitkäaikaistyöttömille. (AST5)

Meillä työllisyyden hoito on ohjattu selkeästi sosionomeille. ja mulla ei ole ainakaan tiedossa, että kukaan sosiaalityöntekijä osallistuisi yhteistyössä sosionomien kanssa työllisyyden hoitoon tai edistämiseen. (AST4)

Varsinkin jos asiakkaalla on työttömyys pitkittynyt niin sosiaalityöntekijä mielestäni tulisi olla siinä mukana enemmän. Nyt kuitenkin esimerkiksi palveluohjaajat onkin ne lähimmät ja sosiaalityöntekijä on siellä taaempana. (AST2)

Työllisyyden hoito on vähintäänkin viikoittaista, puolet viikosta ehkä. Aika hyvin sulautuu perus aikuissosiaalityön tehtäviin ja välillä sitten kirotaan, että sitä on liikaakin. Kuntouttava on hyvä sillä ihmiset sitoutuvat ja ne tulee sinne. (AST3)

Osa meidän työntekijöistämme käyttää vähintään puolet siitä työajasta yhteistyössä kuntakokeilun kanssa aktivointisuunnitelmia tekemässä. No se on sitten pois siitä perus aikuisosiaalityöstä. Tasapainottelevat sitten, kuinka paljon ovat kuntakokeilussa ja kuinka paljon aikuissosiaalityössä. (AST5)

5.3 Osatyökykyisyys ja sen tukeminen

Björklund, Kyröläinen & Hill (2020) tarkentavat, kuinka määritelmänä osatyökykyinen on hankala ja asiakasryhmänä he ovat heterogeeninen. Osatyökykyinen henkilö mielletään mustavalkoisesti joko työttömäksi tai he ovat työllisiä.

Ajattelen että n. kaksi vuotta pitkäaikaistyöttömällä vois olla se aika, kun työllistyminen toteutuu. Haaveena voi olla, että haluan tätä mutta kokemusta mulla on että yhdellä asiakkaalla meni 7 vuotta kun hän pääsi siihen mitä hän halusi aikaisemmin. Asiakkaalle on voinut tulla monta epäonnistumista peräkkäin esimerkiksi työllistymisen tai koulutuksen

suhteen niin tilanne tulisi rauhoittaa eikä hätäpäissään lähteä tekemään jotakin ratkaisua ja tehdä pidemmällä katseella. (AST5)

Hmm... Osatyökykyinen. Ajattelen, ettei henkilö pysty viitenä päivänä täysiä työpäiviä tekemään, eikä varsin omatoimisesti suoriutumaan työtehtävistä. tietysti näiden kohdalla työaika täytyy soveltaa, että minkä verran pystyy tekemään ja sitä työtehtävää pitää myös räätälöidä. Osatyökykyinen tarvii enemmän tukea siihen, että uskaltaa ylipäättänsä lähteä sieltä kotoaan ja laajaa tukea siihen, että pysyy siinä työssään. (AST4)

Palvelujen kohdistus ja tuki onnistuvat kuitenkin parhaiten, mikäli asiakas tunnetaan mahdollisimman hyvin. (emt., 2020) Tutkimuksessa haluttiin selvittää myös, kuinka haastateltavat määrittelevät osatyökykyisen henkilön. Vastauksista piirtyi kuva, ettei osatyökykyistä henkilöä osattu määritellä yhtäläisesti vaan tulkintoja oli monia. Lähes kaikki vastaajat pysähtyivät myös miettimään osatyökykyisen määritelmää ennen kuin määrittelivät sen ääneen. Yksi vastaajista määritteli osatyökykyisyyttä sen mukaan, kuinka pitkää työaika hän pystyisi tekemään.

No se on varmaan sellainen niinku, että on joku fyysinen tai psyykkinen sairaus ja joka estää, ettei pysty sitä 5pv viikossa 8 tuntia päivässä tekemään töitä. mutta pystyy kuitenkin osa- aikaisesti tekemään sitten puolikasta päivää tai lyhyempää työviikkoa. (AST1)

aah...tota tietysti se tarkoittaa, että henkilöllä on jonkin moisia esteitä työllisyydelle, että tarvitsee erityissuunnitelmaa tai tukitoimia. Tämä on sellainen joukko, joille olisi tärkeä pystyä jonkin moista työllistymistä kehitellä enemmän. (AST4)

Erään vastaajan mukaan tuen tarpeellisuus ja sen suunnittelu ei rajoitu pelkästään sosiaalityöhön vaan se tulisi olla läsnä myös itse työpaikalla.

Jaa no tuota mun mielestä se voi olla kuka tahansa meistä missä tahansa elämänvaiheessa, jolla joku pitkäaikainen sairaus tai pidempiaikainen työttömyys tai elämän kriisi. jos ihmisellä on hmm... osa siitä työkyvystä käytettävissä ja haluaa käyttää sitä työkykyään, se on niin kun osatyökykyinen henkilö. hänen kohdallaan työtehtävät ja työajat voidaan räätälöidä sen työkyvyn ja mukaan. (AST3)

Seuraava vastaaja taas oli sitä mieltä, että sosiaalityön ulkopuolinen taho loppujen lopuksi määrittelee sen, kuka on osatyökykyinen.

No ooh nyt on kyllä aika paha. Mistä nyt sitten lähdetään, lähetäänkö siitä, että vakuutusyhtiö on se, joka sanoo, että työkykyä on vielä jäljellä ja silloin sanon usein, että täysin pasapuhetta. (ASP2)

Osatyökykyisen henkilön palveluprosessi työllistyminen vaatii eri organisaatioiden, tahojen ja toimijoiden aktiivista yhdessä toimimista ja yhteistyötä. Työllistyminen ei

siis onnistu pelkästään sosiaalityön avustuksella. Kirjavista vastauksista pystyi hahmottamaan, että palveluita on tarjolla paljon.

On tietysti näitä kuntouttavan työtoiminnan paikkoja. Nää kaikki palvelut on kyllä sen verran murroksessa, tässä sotien edessä. Mäkin kun pääasiallisesti en niissä työskentele niin tuntuu etten pysty enää hahmottamaan mitä kaikkee on meneillään ja mitä kaikkee on päätetty niissä, ajatellen ensi vuotta. oppilaitosten kanssa on sitä yhteistyötä ja hankkeita on myös. Etsivä nuorisotyö on sellainen yksi keskeinen taho. Tyypihän on tietysti edelleen olemassa mutta en enää itekään hahmota mitkä nää pinnat ja toiminnot näissä eri työllisyyssektoreissa on. (AST4)

Sitten meillä on tosiaan etsivä nuorisotyö. Asiakkailla voi olla myös tukihenkilö, Kuntakokeilussa on myös mahdollisuus hankkia työntekijä, joka auttaa työn etsimisessä ja työllistymisen perusasioissa esimerkiksi CV:n tekemisessä. Lisäksi on työttömien yhdistys ja tulee mieleen myös eräs valmennus ja yksilötyöntekijä kuntakokeilun puolella, joiden avulla on mahdollisuus saada apua. Jotenkin ajattelen, että sosiaalityössä pitäisi olla vähemmän asiakkaita koska tukea ja palveluja on saatavilla runsaasti. (AST5)

Jos lähdetään matalimmalta tasolta niin sosiaalinen kuntoutus, jossa on mukana sosiaaliohjaaja. Kuntoutuksessa ohjaaja auttaa arjen asioissa esimerkiksi ruuan valmistusta, lomakkeiden täyttämistä, käy lenkillä asiakkaan kanssa. Pyrkimyksenä on, että saadaan koti ja arki kuntoon ja sitä voidaan lähteä siitä kautta eteenpäin. Meillä on myös kuntouttava työtoiminta, jossa on tällä hetkellä kolme sosiaaliohjaajaa. En osaa sanoa määrää, kuinka paljon meillä niissä on ihmisiä mutta kuntouttava on yksi aika sellainen iso tekijä tässä meidän työssä. Sitten tietty on ihan nää ja missä me sosiaalityöntekijätkin ollaan mukana, on kuntakokeilun kanssa monialaisten työllistämisuunnitelmien tekeminen tai aktivointisuunnitelmien tekeminen TE toimistojen kanssa. (AST)

Työllisyyden edistäminen on riippuvainen joskus myös muista tekijöistä kuten toimeentulon turvaamisesta. Aina ei siis ole kyse siitä, että ettei asiakas haluaisi työllistyä. Työttömän näkökulmasta sellaisen työn vastaanottaminen, joka on lyhytaikaista, osaaikaista tai pienipalkkaista ei kannusta, sillä se lisää byrokratiaa sekä tukien käsittelyviiveiden lisääntymistä ja edelleen säännöllisen tuen epävarmuutta. Vastaajista yksi toi asian esille työmarkkinatuen esimerkin kautta. (Busk, Kauhanen & Pesola, 2021, 20).

No yksi tällainen niin kuin on toimeentulo. Se että jos asiakas on työttömä, on tietenkin silloin pienituloinen ja riippuvainen siitä työmarkkinatuesta. Se, että 500 päivää työmarkkinatukea tulee säännöllisesti ja jos saa pienen matalapalkkatyötulon niin ennen kuin ensimmäinen palkka tulee, sitä työmarkkinatukea joutuu odottaa ja silloin yksinkertaisesti on tuloton. Jos taas työ on kestoltaan lyhyt työpätkä, niin silloin joutuu odottamaan myöskin sitä seuraavaa työmarkkinatukea niin, ei kannata vaan ottaa pieniä pätkiä tai pienipalkkaista työstä vastaan. (AST3)

Osatyökykyisen työttömyyden poistamiseen ja työllisyyden edistämiseen tarkoitettuja työmenetelmiä tulisi aikuissosiaalityössä tehostaa entisestään jo pelkästään pitkäaikaistyöttömyyden ollessa riski niin terveydelle kuin koko hyvinvoinnillekin. (Mäntysaari & Ylistö 2021, 250). Karjalainen ym. (2018, 181) mainitsee, kuinka sosiaalityössä käytettävien työllistämistä edistävien palvelujen tehokkuudesta on tehty useita tutkimuksia. Tulosten perusteella näissä palveluissa on lukkiutumisvaikutuksia, jolloin asiakas voi jäädä tällaisiin palveluihin pyörimään moneksikin kuukaudeksi. Työllistyminen avoimille työmarkkinoille tai eri palvelujen vaikutukset työuraan nähdään heikkoina. Vastaajien vastauksista pystyi päättämään, että myös heidän mielestään kyseiset palvelut olivat tehottomia varsinkin, kun tavoitteena on työllistyminen avoimille työmarkkinoille.

Kyllä niissä varmasti kehitettävää on paljon. En usko, että ne ainakaan tehokkaasti toimii, jotta asiakkaat työllistyisi avoimille työmarkkinoille. Palvelut on niin pirstaloituneita ja niin monta hanketta pyörii samanaikaisesti, että itsellä on vaikeaa ohjeistaa ja neuvoa niissä asiakkaita. (AST4)

Ei ne palvelut pelkästään sellaisenaan toimi vaan sitten pitää ottaa mukaan myös työkyvyn tukemisia. (AST2)

Työllisyyden hoito on ollut osa aikuissosiaalityötä jo pitkään. Haastatteluissa nostettiin esiin myös työllisyyden hoidon kehityskaarta. Vastaajien mielestä työllisyyden edistämiseen käytetyt menetelmät ja palvelut eivät ole juurikaan muuttuneet merkittävästi vuosien saatossa tai jos ovat niin ne ovat vähentyneet tai eivät ainakaan ole menneet positiivisempaan suuntaan.

Sosiaalityön rooli työllisyyden hoidossa on nuutunut ja vähentynyt kuntakokeilun alkaessa. Mun mielestä kuntakokeilun omavalmentajat ottavat roolia työllisyyden hoidossa nyt paljon ja koen, että sosiaalityöntekijänä olen nyt vähän enemmän kauempana näistä työllisyyskysymyksistä. (AST5)

Toimenpiteethän on aika lailla pysyneet samoina ja ei ne sillai ole muuttuneet. Sanktiot tietysti vaihtelevat aina eri hallitusohjelmissa. Kaikenlaista on kehitetty ja kaikenlaista yritetään kehittää. Suurin osa vastuu työllistymisestä jää kuitenkin asiakkaalle itselleen. (AST2)

Osatyökykyisen taustoista ja rajoitteista huolimatta myös oikeanlaisella suhtautumisella ja oikeanlaisten palvelujen suunnittelulla myös heille löytyy työmahdollisuuksia. Sopivan työn löydyttyä myös osatyökykyisyys katoaa. (Oivo 2020). Kysymyksillä

haluttiin saada vastaus, millaisia haasteita osatyökykyisellä asiakkaalla haastateltavat kokivat olevan. Eräs vastaajista kommentista piirtyi osatyökykyisen haastavuus asiakkaana.

Kyllä sanoisin, että painopiste on muissa asioissa, asiakkaan tilanteet on niin usein kriisiytyneitä, on velkaantumista, mielenterveysongelmia, tavallaan sellaisia mitkä pitää eka ratkaista ja hoitaa ennen, kun työllisyyttä voidaan edes miettiä. Suurin osa asiakkaita on vaan sellaisia, joiden kohdalla on monta muuta asiaa ensin. (AST1)

Suurin osa meidän asiakaskunnastamme on sellaisia, että ei heistä ole sinne työelämään, kovin nopeasti ainakaan. (AST5)

5.4 Työllisyyden hoidon kehittäminen

Asiakaspolkujen rakentaminen, jotka ovat saumattomia ja tavoitteellisia ovat tärkeitä tulevaisuuden hyvinvointialueilla. Työllisyyden hoidon kannalta on tärkeää myös, että yhteistyörakenteet ja mallit toimivat. (Kuntaliitto 2022) Yhteistyön varmistamiseksi on syvennyttävä ja yhteensovittettava niin kunnan, sosiaali- ja terveyspalvelujen, valtion kun kuntienkin palvelua. Tutkimukseen osallistujilta kysyttiin, kuinka työllisyyden hoitoa voisi kehittää hyvinvointialueiden aloittaessa. (Rahkonen & Partinen 2022) Vastaajat kuvasivat monin tavoin osatyökykyisen työllisyyden hoitoon liittyviä kehitysehdotuksia.

Omalta kohdalta haluaisin enemmänkin olla sen asiakkaan kanssa matkassa esimerkiksi käydä työtoimintapaikoissa missä ne sitten ovatkaan ja tavallaan tutustumassa niiden ympäristöön. Tällainen toiminta voisi olla säännöllisempää tulevaisuudessa. Siihen ei ole ollut vielä kauheasti mahdollisuutta nykyään. (AST2)

Toivoisin, että sosiaali- ja terveystoimi tekee tiiviimpää yhteistyötä. Sitten tää kuntoutusasia tulee olemaan ilmeisesti aika isossa roolissa jatkossa uusilla hyvinvointialueilla. Toivon, että tulevaisuudessa rakennetaan monitoimijainen työryhmä, jonne asiakas voi tulla selvittämään haluamaansa asiaa. Tässä työryhmässä sovitaan sitten mihinkä suuntaan asiakasta aletaan viemään ja kuka tällaisessa työryhmässä ottaa vastuun, että asia edistyy. Lisäksi hyvinvointialueilla tulisi olla erikseen valmentaja, joka keskittyisi opiskeluun ja työhön liittyviin kysymyksiin. Asiakasta hyödyntää, että on monta toimijaa mutta tärkeää on siis, että, joku ottaa vastuun kokonaisuudesta. (AST5)

Sosiaali- ja terveystoiminnan myötä hyvinvointialueet aloittavat toimintansa vuoden 2023 alussa, jolloin vanha rakenteellinen muutos muuttuu merkittävästi ja vastuu jakautuu kunnan ja hyvinvointialueiden välille. Vastaajilta tiedusteltiin myös,

kuinka he kokevat tulevat uudet hyvinvointialueet sosiaalityön ja työllisyyden hoidon näkökulmasta. Valtaosalla vastaajista oli varsin vähän tietoa yleisesti tulevien hyvinvointialueiden palvelujen järjestäytymisestä. Tämän vuoksi heidän oli myös vaikeaa kommentoida yksittäiseen työllisyyden hoitoon liittyviin kysymyksiin.

Mä en oikeestaan niistä hyvinvointialueista tiedä, joten vaikea kommentoida. Itse en nimittäin hahmota ketkä ylipäättänsä siirtyy hyvinvointialueille, ketkä jää kaupungille. Saa nähdä koska meitä informoidaan tästä. (AST4)

Täytyy tunnustaa, että olen perehtynyt hyvinvointialueen kehitykseen hyvin vähän. En osaa ottaa tuohon kantaa. (ASP3)

En oikein tiedä tuosta uudistuksesta. Olettaisinkin että jossain määrin pysyy meidän alueellamme, enkä usko, että työllisyyden hoito sosiaalityössä muuttuu ihmeellisesti. (AST1)

6 EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Sosiaali- ja terveysministeriön Tutkimuseettinen neuvottelukunta (myöhempänä TENK) on elin, jonka tehtävänä on hyvän tieteen edistäminen käytännössä, tiedevilpin ennaltaehkäisy ja tutkimuseetiikan liittyvää tiedottamisen edistäminen. TENK (2019) on laatinut ohjeen ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettisistä periaatteista ja ihmistieteiden eettisestä ennakoarvioinnista. Tutkielmassani olen noudattanut kaiken aikaa rehellisyyttä, huolellisuutta ja tarkkuutta ja TENK:N ohjeessa kuvatut eettiset periaatteet ovat toimineet pohjana tässä tutkielmassa.

Eettisyys laadullisessa tutkimuksessa ei ole vain vapaaehtoista vaan myös velvoittavaa ja koskee tutkimuksen kaikkia vaiheita. (TENK 2019.) Tutkielmani kohdistuessa ihmiseen ja halu ymmärtää ihmisen toimintaa paremmin olen tutkijana ymmärtänyt, kuinka ihmiseen kohdistuvassa tutkimuksessa eettisyys on keskeinen tekijä. Varmistamalla tutkimukseni eettisyyden ja ymmärtämällä tutkimukseni mahdolliset eettiset riskikohdat olen kiinnittänyt huomiota, etten tutkimukseni missään vaiheessa ole aiheuttanut tutkittavana oleville ihmisille tai sen yhteisölle merkittäviä riskejä. Haastattelijan ominaisuudessa haastattelutilanteessa olen toiminut myös neutraaleina havainnoijina johdattelematta haastateltavia omilla tai muilla poliittisilla näkemyksilläni.

Eettisyyteen liittyvien kysymyksiä riskien tiedostaminen, minimoiminen ja hahmottaminen aloitettiin helmikuussa 2022, jolloin katson tutkielmani prosessin alkaneen. Varsinainen yhteistyö tutkittava kanssa syntyi usean asian kautta. Kerroin ensinnäkin tutkimuksestani realistisen avoimesti sen tarkoituksesta, tavoitteista ja mahdollisista hyödyistä. Yhteistyön merkityksen kannalta myös kunnioittaminen oli tärkeää. Kunnioitus näkyy peruslähtökohtaisesti tutkittavan henkilön luottamuksena, joka korostuu, kun tehdään ihmiseen kohdistuvaa tutkimusta. (emt., 2019). Tutkittavan kohteen, tässä tapauksessa sosiaalityöntekijä, kunnioittava kohtelu oli tärkeä osa tutkielmaani, jolla varmistettiin haastateltavien ja tutkijan välille syntyvä luottamus. Luottamuksen rakentaminen alkoi jo ennen varsinaisia haastatteluja

tutustumalla ennen haastatteluja etukäteen huolellisesti tutkimusympäristöön ja organisaatioihin. Tutkittavan henkilön luottamus syntyy myös kunnioittamalla hänen oikeuksiaan (emt., 2019, 8). Varmistin tutkimusprosessin koko työskentelyn ajan, että kunnioitin näitä oikeuksia. Tutkittavalle mainittiin, kuinka hänellä oli aina olla oikeus osallistumatta haastatteluun, sillä siihen osallistuminen oli vapaaehtoista. Tämän lisäksi tutkittavalta saatu myöntävä vastaus osallistumiseen, oli hänellä oikeus myös perua osallistuminen. Haastatteluissa tuotiin esille myös, kuinka haastateltavalla oli aina oikeus keskeyttää tai olla vastaamatta hänelle esitettyihin kysymyksiin.

Erityisen tärkeää oli kiinnittää huomiota ja varmistaa haastateltavan anonymiteetti ja yksityisyyden suoja kaiken aikaa tutkimuksen kaikissa vaiheissa, myös sen julkaisuvaiheessa. Tutkimukseen osallistujia informoitiin avoimesti aineiston käsittelyyn ja sen hävittämisen liittyvissä kokonaisuuksissa ja varmistettiin, että tämä toteutui myös käytännössä. Tutkijana olin erityisesti tietoinen tutkimusaineiston suojaamisen, säilyttämisen ja hävittämisen kriittisistä vaiheista sekä suurta huomiota kiinnitettiin myös aineistoa käsitellessä ja, että se tapahtui teknisesti ja laillisesti oikein.

Erityisesti henkilötietoja tutkimuksessa on käsitelty suurta varovaisuutta ja huolellisuutta käyttäen. Yksityisyys on suojattu kaiken aikaa myös tutkimuksen julkaisuvaiheessa. Tallennettu aineisto siirrettiin mahdollisimman nopeasti tallennuslaitteelta ja tunnistetiedot hävitettiin heti, kun tarvittava tieto tulosten muodostamisen näkökulmasta oli varmistettu. Tutkimusaineistoa säilytettiin ainoastaan tutkimuksen tekemisen ajan ja hävitettiin välittömästi sen toteuttamisen jälkeen. Aineisto hävitettiin tehokkaasti, sen mukaisesti minkäänlaiselle alustalle aineisto tallennettiin. Paperien aineisto toimitettiin tietoturva keräyslaatikkoon, josta ne päätyvät silppuriin. Tutkimuksen haastatteluiden tallennusväline eli nauhuri tyhjennettiin ennen sen palautusta yliopistokeskus Chydeniukseen.

Tutkimustilanteiden vakioiminen ihmistieteissä ja sen laadullisessa tutkimuksessa on lähes mahdotonta, sillä kaavamaisuus, tutkimusympäristö ja ympäristö muuttuu. Tutkimuksen luotettavuus saavutetaan, mikäli tutkimuksessa sitoudutaan laadun valvontaan ja suunnitelmallisuuteen kaiken aikaa. (Kananen 2017, 173.) Arvioidessani tutkimuksen luotettavuutta, vaikei yksiselitteitä ohjetta siihen ollutkaan käytettävissä, onnistuttiin luotettavuuden osalta tässä tutkimuksessa mielestäni hyvin. Onnistuneeseen lopputulokseen päästiin erityisesti suunnitelmallisuudella samalla kun kiinnitettiin huomiota koko tutkimusprosessin ajan siihen, että tutkimukselle asetettuja tieteellisiä sääntöjä noudatettiin.

Lisäksi huomioon otettiin myös luotettavuustarkastelu kaiken aikaa, jolloin Kananen (2017, 174) mukaan puhutaan reliabiliteetista ja validiteetista. Luotettavuustarkastelussa tarkastellaan sitä, onko kaikki tutkimuksen vaiheet (tutkimussuunnitelma, toteutus, tulokset) tehty oikein. Tutkimuksen kaikissa vaiheissa ja useaan otteeseen tutkijana kysyin itseltäni, onko asetettu tutkimusongelma oikein ja onko

tutkimusongelma määritelty ja tuotu esille riittävän ymmärrettävästi. Samoin luotettavuutta pohdittiin tarkoin valittaessa sen menetelmää, jolloin kysyttiin, onko valittu aineistoanalyysimenetelmä kerrottu ja onko se varmasti oikea varmistaen myös, että toteutusvaiheessa valinnat olivat perusteltuja. Aineiston osalta luotettavuus varmistettiin sillä, että sitä oli riittävästi ja jonka avulla tutkimuskysymykset pystyttiin ratkaisemaan. Viisi yksilöhaastattelua katsottiin määrällisesti olevan riittävä määrä varmistaakseni luotettavuuden.

7 YHTEENVETOA JA POHDINTAA

7.1 Tutkimustulosten johtopäätökset

Haastattelujen määrän ja aineiston ollessa suppea varsinaisia yleistyksiä ei voida tutkimukseni perusteella tehdä. Saatujen tulosten perusteella voidaan kuitenkin tehdä suuntaa antavia tulkintoja ja johtopäätöksiä. Tämän tutkielman tarkoituksena on ollut ymmärtää aikuissosiaalityöntekijöiden mahdollisuuksista osatyökykyisten työllistymisen edistämiseksi aikuissosiaalityössä. Vastaan johtopäätöksissä aluksi saatujen tulosten perusteella kolmeen tutkimuskysymykseen, jonka jälkeen pohdintaosiossa laajennan rohkeasti näkökulmaa tulosten perusteella. Tutkimusongelmaa lähestyttiin seuraavien kolmen tutkimuskysymysten avulla:

- Millainen on sosiaalityön rooli työllisyyden hoidossa sekä miten työllisyyden hoito toteutuu aikuissosiaalityössä osana sen laajaa tehtävänkenttää?
- Eroaako työllisyyden hoito merkittävästi erikokoisten kaupunkien aikuissosiaalityön organisaatioissa?
- Miten aikuissosiaalityöntekijät määrittelevät osatyökykyisen henkilön

Ensimmäisenä tutkimuskysymyksenä kysyttiin, millainen on sosiaalityön rooli työllisyyden hoidossa sekä miten työllisyyden hoito toteutuu aikuissosiaalityössä osana sen laajaa tehtävänkenttää? Pääpiirteissään voin todeta, että tutkielman tulokset yllättivät. Tarkastellessa tarkemmin keskisuomalaisten aikuissosiaalityön organisaatioiden internet- sivuja, lähes jokaisella niistä mainitaan työllistymiseen liittyvä ohjaus ja neuvonta. Sosiaalityön rooli työllisyyden hoidossa ja sen edistämiseksi ei ole mitenkään uusi asia ja sitä on tehty kautta aikojen laajasti ja yhteisvastuullisesti kuntien ja valtion välillä, joka näkyi myös tuloksissa. Perusvireeltään tulokset olivat sen

suuntaisia, että työllisyyden hoito ja rooli, kuin myös koko sosiaalityön profiloituminen työllisyyteen liittyvissä kysymyksissä miellettiin positiiviseksi ja osaksi sosiaalityötä. Perustelut työllisyyden hoitoon sosiaalityössä liitettiin vahvasti asiakkaiden kokonaisvoimavaran toteutumiseen näkökulmasta. Työllisyyden hoito koettiin tärkeänä ja monitoimijaisuuteen perustuvana sosiaalityön hallinnollisena ja yhteiskunnallisena tehtävänä. Hyvä niin, sillä tämä antaa vahvemman pohjan myös sosiaalityön roolin kirkastamiselle ja sen kehittämiseksi, joka saatujen vastaustenkin perusteella oli tärkeää tulevaisuudessa. Samalla kyseinen roolin koettiin kuitenkin ajautuvan entisestään yhä kauemmaksi sosiaalityöstä, joka samalla miellettiin epäselväksi ja joka vastausten perusteella tulisi myös konkreettisemmin määritellä. Roolin määrittäminen toivottiin selkeytyvän uusien hyvinvointialueiden aloittaessa toimintansa vuoden 2023 alussa.

Työelämässä mukana oleminen ja työnteko itsessään on ihmisen terveyttä ja työkykyä ylläpitävä asia. Eri tutkimusten valossa työkyvyn katsotaan alenevan merkittävästi kuuden kuukauden työttömyyden jälkeen, joten toimenpiteet, joilla työllisyyttä halutaan edistää, tulisi aloittaa mahdollisimman nopeasti. (STM 2020, 12.) Tuloksissa korostui, kuinka työllisyyteen liittyvien työtehtävien konkreettinen toteutus aikuisosiaalityössä ei painottunut sosiaalityöntekijälle. Konkreettinen työ asiakkaan kanssa tulosten valossa toteutui enemmänkin päätösten tekemiseen asiakkaiden palveluista esimerkiksi sosiaalisesta kuntoutuksesta, kuntouttavasta työtoiminnasta tai monialaisesta TYP- palvelusta. Työllisyyden hoitoon liittyvät konkreettisemmat ”ruohonjuuritason” tehtävät esimerkiksi ansioluettelon päivitys ja avoimien työpaikkojen etsiminen oli roolitettu kaikissa kolmessa organisaatiossa aikuissosiaalityössä työskenteleville sosionomeille. Tulos ei sinällään ole yllätys mutta erityisen mielenkiintoisen siitä tekee se (joka nousi myös tämän laadullisen tutkimuksen yhdeksi keskeisemmäksi tulokseksi), että työllisyyden edistämisen liittyvien työtehtävien roolitus koettiin risiiritaiseksi. Suurin osa vastaajista vastasi haluavansa tuntea asiakkaansa paremmin ja panostaa sen kautta myös enemmän asiakkaitensa työllisyyden edistämiseen nimenomaan pitkäjänteisemmin asiakkaan kanssa yhdessä tekemällä. Vastauksista pystyi kuitenkin tulkitsemaan valloillaan olevan sosiaalityön resurssipulan sekä vastaajien position ylikuormittuneisuuden ja yleinen näkemys olikin, että työllisyyden edistäminen oli pois muusta tärkeämmästä perus aikuissosiaalityöstä.

Tarkempi analysointi nosti esille myös toisen mielenkiintoisen havainnon siitä, kuinka aikuissosiaalityön moninaiset tehtävät jaoteltiin eräänlaiseen tärkeysjärjestykseen. Tehtävien painopiste koettiin olevan työllisyyden edistämisen sijaan aluksi asiakkaan toimeentulon, asumiseen, päihteiden ja riippuvuuksien hoidon sekä elämänhallintaan lisäämiseen liittyvien tehtävien kokonaisuudessa. Vastausten perusteella tärkeimpinä edellä mainituista haasteista nousi vielä taloudellisiin ongelmiin liittyvien asioiden hoito ja yleinen elämänhallinta. Kun edellä mainitut kokonaisuudet oli

saatu hallintaan, joihin saattoi vastausten perusteella mennä jopa useampi vuosi, oli mahdollista painopiste siirtää ja keskittää vasta enemmän muihin asiakkaan asioihin kuten opiskeluun tai työllisyyden hoitoon ja vieläpä tässä järjestyksessä. Opintojen merkitys ennen työtä voi selittyä sillä, että Suomessa on aina panostettu koulutukseen ja osaamiseen tai työpaikalla oppimiseen suhteessa työllistymiseen.

Työllisyyden edistäminen näytti tämän tutkimuksen perusteella myös sijoittautuvan melko myöhäiseen vaiheeseen asiakasprosessia. Toisaalta on ymmärrettävää, että ennen työmarkkinoille ohjaamista muut haasteet ja elämänhallinta tulisi olla hallinnassa. On kuitenkin hyvä ymmärtää, että joskus työ voi olla joissakin tapauksissa myös ratkaisu muiden haasteiden keskellä. Näin ei kuitenkaan tämän tutkimuksen perusteella näyttänyt olevan. Eri haasteet eivät siis saisi olla työllisyyden edistämistä poissulkeva seikka vaan niihin liittyvät kysymykset ja ylipäättänsä työllistymiseen päin ohjaaminen tulisi kulkea muiden haastavien asioiden rinnalla edes puhetasolla heti asiakassuhteen alusta alkaen.

Toisena tutkimuskysymyksen avulla haluttiin saada ymmärrys ja selvittää eroaisiko työllisyyden hoito pienemmissä kunnissa merkittävästi verrattuna isoimpiin kuntiin. Nykyinen Keski-Suomen maakunta koostuu 22 kunnassa eikä jokaisessa pienemmässä kunnassa ole aikuissosiaalityöntekijää. Sosiaalityöntekijän vastuulla voi olla saman aikaisesti vastuulla useampi pienempi kunta, aivan kuten tähänkin tutkielmaan osallistuneilla sosiaalityöntekijöillä. Haastattelut pidettiin kolmessa erikokoisessa keskiuomalaisessa kunnassa, jotka poikkesivat toisistaan ensinnäkin sijainniltaan niiden sijaitessa eteläisessä, pohjoisessa ja itäisessä Keski-Suomessa. Kunnat olivat myös kooltaan ja työmarkkinatilanteeltaan toisistaan poikkeavia

Kaikissa tutkimukseen osallistuneissa kunnissa oli aikuissosiaalityöntekijän vastualueeseen liitetty yksi tai useampi kunta, jotka olivat pienempiä kuin missä konkreettinen työpaikka sijaitisi. Saatujen vastausten perusteella voidaan tehdä johtopäätös, että pienemmissä kunnissa sosiaalityö autonomisena ja omaehtoisuutta vahvistavana hallinnollisena toimen toteutui paremmin mahdollistaen paremmin asiakkaan osallisuutta ja valinnanvapautta. Osallisuus ja valinnanvapaus ilmeni esimerkiksi työllisyyden edistämisessä siinä, että asiakkaan mielipidettä kysyttiin, kun hänelle suunniteltiin eri palveluja. Näissä kunnissa oli syntynyt myös kuntien välistä yhteistyötä ja ylimaakunnallisia vakiintuneita ja toimivia yhteistyöryhmiä, jotka keskittyivät työllisyyden hoitoon. Kaikkiaan pienemmissä kunnissa koettiin, että työskentely eri toimijoiden välillä oli mutkattomampaa ja aktiivisempaa. Lisäksi asiakkaat pienemmissä kunnissa olivat päämäärätietoisempia ja avoimimpia löytämään eri vaihtoehtoja työllistymiselle. Tämä mahdollisti myös aikuissosiaalityöntekijälle uudenaisten työtapojen rakentamisen.

Kolmas tutkimuskysymys liittyi osatyökykyisen määritelmään. Osatyökykyisille on yhteiskunnassamme kiinnitetty erityistä huomiota jo kauan heidän

työllistymisensä edistämiseen. Työllistymisen apuna on useita palveluita, hankkeita ja etuuksia mutta yrityksistä ja osatyökykyisten halusta ja innosta huolimatta heidän työllisyysasteensa on edelleen matala Suomessa. Tutkielman tulokset tukevat yleistä näkemystä siitä, kuinka aikuissosiaalityön tehtäväkenttä on laaja samalla kun sen asiakaskunta koostuu hyvin monista ihmisryhmistä. Kirjallisuudessa tuodaan esille osatyökykyisen määrittämisen haastavuus, joka oli osaltaan haastavaa myös tutkimukseen osallistuneiden kesken. Vastanneista kaikki tunnisti osatyökykyisen asiakkaan mutta sen tarkempi määrittäminen oli vaikeaa eikä yhteistä määritelmää osatyökykyisyydelle löytynyt. Haastateltavista lähes kaikki pohti kauan ennen osatyökykyisen määrittelyä, päätyen määrittämään lopulta osatyökykyisen asiakkaan lyhyesti ja yksinkertaisesti johdettuna osatyökykyisyys- sanasta. Osatyökykyisten määrittäminen, ymmärtäminen ja asiakkaan työkyvyn, tarpeiden ja palvelujen tunnistaminen on erityisen tärkeä siksi, että tarvittavat palvelut voitaisiin kohdistaa asiakkaan tarpeita vastaaviksi mahdollisimman hyvin. Kaikkiaan voi todeta tulosten perusteella, että osatyökykyisen henkilön määritelmä oli syvempää niiden aikuissosiaalityöntekijöiden kohdalla, joiden työurat olivat olleet pisimpiä.

Osatyökykyisen työllistymiseen tarvitaan monia toimijoita, joten sitä on tarkasteltava myös työnantajanäkökulmasta. Johdannossa olen maininnut, kuinka Suomessa on paljon aloja, joissa on huutava työvoimapula. Tällä hetkellä onkin havaittavissa mielenkiintoinen seikka työvoimapulaan liittyen niin yksityisellä kuin julkisellakin sektorilla. akuutista työvoimapulasta kärsivät alat tuntuvat ottavan nykyään melkein kenet tahansa töihin myös osatyökykyisiä henkilöitä. Työnantajien merkitys osatyökykyisen työllistymiselle ei kuitenkaan yllättäen noussut tutkielmassa merkittävästi esille. Tutkimuksen tulosten perusteella voidaan tulkita, että työnantajien asenteet yleisellä tasolla osatyökykyisten työllistämisen suhteen vastaajien mielestä näyttäisi olevan positiiviset mutta työnantajat ja osatyökykyiset eivät kuitenkaan yhteiskunnassamme kohtaa. Mikäli kuitenkin kohtaaminen toteutui, ongelmallisena tulosten mukaan pidettiin sitä, että työnantajat olettivat osatyökykyisen henkilön pärjäävän siinä työssä, mikä on organisoitu määritetty samalla tavalla kaikille. Työnantajien ymmärrys palkatessaan osatyökykyisen henkilön yritykseen oli puutteellista, joka vaatisi lähes poikkeuksetta erikoisjärjestelyjä. Yllättävää oli myös, kuinka tuloksissa ei noussut esille kolmannen sektorin eri järjestöt, jotka voisivat julkisten palvelujen rinnalla toimia aktiivisena asiakasrajapinnan toimijana asiakkaan työllisyyden edistämiseksi.

Tutkimuksessa nousi esille myös tulevat hyvinvointialueet, joissa nykyiset palvelut voidaan tulevaisuudessa toteuttaa huomattavasti eri tavalla kuin aikaisemmin. Palvelujen yhä pienemmäksi pirstoutuminen eri tahoille ja niiden järjestäminen (Kela, kunta ja hyvinvointialue) ja tämän kokonaisuuden hallinta koettiin yhdeksi oleellisemmaksi asiaksi tulevilla hyvinvointialueilla. Todennäköistä tai toivottavaa on, että

palvelut yhtenäistyisivät mutta sote uudistus ja hyvinvointialueet eivät tulosten perustella ainakaan koettu selkeyttävän aikuissosiaalityön työtehtäväkenttää ja sen työllisyyden hoidon roolia. Koko soteuudistus ja tammikuussa 2023 aloittavien hyvinvointialueiden kokonaisuus ja sen tavoitteet koettiin hyvin epäselviksi. Kymmenet tuhannet Sosiaali- ja terveysalan eri ammattilaiset tulevat vaihtamaan työnantajaa yhdessä yössä ja saatujen vastausten perusteella informaatio ja tiedottaminen on ollut vähäistä kaikissa tutkimuksen osallistuneissa kolmessa organisaatioissa. Mielenkiintoista on nähdä, minkälaista roolia aikuissosiaalityölle suunnitellaan hyvinvointialueilla erityisesti työllisyyden hoitajana vai suunnitellaanko sellaista ollenkaan.

7.2 Pohdinta

Työllisyyden lisääminen ja työvoiman riittävyyden varmistaminen ovat olleet yksi jatkuva julkinen puheenaihe ja tehtävä yhteiskunnassamme. Työllisyyskysymykset ovat eittämättä myös tulevaisuudessa yksi suuri ydinkysymys niin sosiaalisen, taloudellisen kuin myös hyvinvointivaltionkin näkökulmasta. On toki hienoa, kuinka osatyökykyisten työllistämistä on tullut yhä tärkeämpi yhteiskuntapoliittinen asia mutta nykyään harjoitettavan hyvinvointivaltiomme politiikan perustana oleva työttömyyden syyt näyttäisivät olevan edelleen joko puutteellisia tai suppeita. Osatyökykyisten osalta tutkielman tulokset tukevat sitä yhteiskunnallista yleistä näkemystä, kuinka heidän kohdallansa työttömyys elämäntilanteena on pahasti vääristynyt samoin käsitys heidän työllistettävyydestänsä ja työmotivaatiosta on edelleen mielestäni karkea, yleistävä ja puutteellinen. Kaiken lisäksi osatyökykyisyyteen liittyen yhteiskunnassamme näyttäisi olevan edelleen paljon myös pelkoja. Pelot liittyvät usein henkisiin kognitiivisiin tai psyykkisiin sairauksiin ja osatyökykyinen henkilö mielletään nykyäänkin eräänlaiseksi voimavarakuopaksi, johon jouduttuaan kyseinen ihminen tarvitsee niin paljon tukea ja ohjeistusta, että se vie tuhottoman paljon muiden henkilöiden työaika. Tämä ei tietenkään ole totuus kaikkien kohdalla ja korostan edelleen, että osatyökykyiset ovat hyvin heterogeeninen ryhmä. Yhteiskunnassamme olisi ymmärrettävä, että osatyökykyinen tai pitkäaikaistyötön ovat vain määritelmiä, joka ei kerro vielä ihmisestä itsestään paljoakaan.

Aktivoinnin merkityksestä osatyökykyisiin nähden on asian yhteydessä oikeutettua kysyä, kuinka tehokasta ja kannustavaa sosiaalityön aktivointi on niiden henkilöiden kohdalla, jotka ovat kaikkein vaikeimpia työllistää kuten osatyötyökykyiset ovat? Tutkimuksessani käytetyn laajan kirjallisuuden perusteella kärjistetty näkemykseni on, että 1990-luvulta lähtien työvoimapolitiikassa ei muuta olekaan tehty, kun aktivoitu ja sanktioitu työttömiä. Tarkastelemalla pelkästään osatyökykyisten jo vuosia alahaalla olevaa työttömyysprosenttia ja heihin kohdistettua

aktivointipolitiikka ja kannustamista voin todeta, että työllisyyspolitiikka ja aktivointi ei ole ollut kovin tehokasta. Samalla uskon, että sosiaaliturvan ehdollistaminen aktiivoinnille on tullut jäädäkseen sosiaalipolitiikkaan, jolloin aktivointipolitiikan painopistealueita tulisi mielestäni muuttaa. Aktivointi osatyökykyiselle tulisi olla nykyistä enemmän sellaista, joka kannustaa siirtymään työvoimapalveluihin ja edelleen siirtyminen avoimille työmarkkinoille.

Sellaisena kun nyt hahmotan aktivointitoimenpiteet voivat ne mielestäni pahimmillaan jopa kannustaa vääränlaiseen aktiivisuuteen. Kuten edelläkin olen tuonut esille, osatyökykyisten joukossa on paljon myös sellaisia, jotka eivät tarvitse aktivointia vaan ovat valmiita työhön, kunhan saavat oikeanlaista tukea. Aktivoinnin sijaan tarvitaan siis vahvempaa tukemista ja yhteistyötä eri toimijoiden välillä. Vaikka aktivointia sosiaalipolitiikassa on kiristetty vuosi toisensa jälkeen, on jotain hyvääkin tapahtunut. Mielestäni hallitus vihdoin omalla hallituskaudellaan sekä omilla tasa-arvoisimmilla toimillaan on edistänyt aktivointitoimia siten, että ne mahdollistavat myös osatyökykyiselle eri polkuja ja heidän mahdollisuuksiaan työllistyä helpommin. Näkyvimpinä esimerkkinä tästä on erillinen työkykyohjelma sekä Työkanava Oy, joka on valtion omistama eritystehtäväyhtiö, jonka tarkoitus on työllistää kaiken vaikeimmassa olevat henkilöt myös osatyökykyisiä. Tämä ei kuitenkaan riitä vaan mukana tulisi olla laajasti koko yhteiskunnan. Voidaan siis jälleen todeta, kuinka myös sosiaalityön kytkeminen työllisyyden edistämiseen on entistä perustellumpaa ja välttämättömämpää.

Toistan vielä uudelleen toteamalla, kuinka aikuissosiaalityöntekijän tavoite osatyökykyisen henkilön asiakkuudessa tulisi heti alusta alkaen olla rohkeasti kohti avoimia työmarkkinoita. Ennen tutkielman aloittamista olettamani aiheeseen nähden oli, että sosiaalityö mieltäisi edelleenkin työllisyyden hoidon vastuun enemmän muille tahoille ja toimijoille kuin sosiaalityölle. Osatyökykyisten osalta oletukseni oli taas, kuinka heidän nopea työllistymisensä avoimille työmarkkinoille nähtiin sellaiseksi haasteeksi sosiaalityössä, joka edelleen estäisi sosiaalityötä näkemästä mahdollisen potentiaalini myös nopealle työllistymiselle. Haastattelujen alkumetreillä ymmärsin olevani oikeassa ennakko-olettamuksieni kanssa, joka vahvistui entisestään mitä pidemmälle haastattelussa etenin. Varsinaisen työllistämisen päämäärän sijaan olen sitä mieltä, että aikuissosiaalityön ajatuksena näyttäisi tällä hetkellä enemmänkin pitää yleisesti osatyökykyinen mukana jollakin tavalla yhteiskunnassa ja varmistaa heidän aktiivisuutensa täytyminen. Tämä johtaa mielestäni siihen, että osatyökykyinen ohjataan "helpoimmalle" työllistymisen polulle, joka ei edistä hänen työllistymistään avoimille työmarkkinoille ja vie itseasiassa kauemmas työelämästä.

Vastatakseni tutkielman otsikkoon totean, että kaikkiaan työllisyyden hoito sosiaalityössä näyttäytyy minulle sekavana ja työllisyyden hoitoon liittyvä kokonaisuus tulisi ajatella aikuissosiaalityössä lähes kokonaan uudelleen. Työllisyyden hoito tulisi

olla huomattavasti päämäärätietoisempaa ja suunnitelmallisempaa kuin se tällä hetkellä on. Pitkäkestoinen ja enemmän panostava työote on se, jota peräänkuulutan sen sijaan, että päädyttäisiin pikaratkaisuihin. Työllisyyden edistämisen keinot tulisi olla samalla tarkemmin kirjattuna esimerkiksi asiakassuunnitelmissa heti asiakkuuden alkaessa, jota tulisi myös päivittää ja seurata. Osatyökykyisiä pidetään toki työkykyisenä tämänkin tutkielman perusteella mutta heidän työllistymisen edistämisen mahdollisuudet aikuissosiaalityössä totean olevan kaksinaiset.

Haasteista huolimatta vastaajien tavoin koen aikuissosiaalityön olevan työllistymisen mahdollistaja. Aikuissosiaalityöntekijät kuvailivatkin, kuinka heillä on asenteisiin vaikuttavana viranomaisroolina mahdollisuus ja halua edistää osatyökykyisen työllistymistä, josta olen samaa mieltä heidän kanssaan. Palveluja koettiin olevan paljon, jonne osatyökykyinen asiakas voidaan ohjata. Työllisyyden hoito ja työllistämisen edistämisen merkitys oli selvästi ”iskostunut” heidän ajatusmaailmaansa. Toisaalta koen sosiaalityön olevan myöskin este työllistymiselle, etenkin tarkastellessa aikuissosiaalityöntekijöiden mahdollisuuksia osatyökykyisen työllistymisen näkökulmasta avoimille työmarkkinoille. Mahdollisuudet heikkenevät jo pelkästään työntekijöiden ylikuormittuneisuuden myötä, joka itsessään haastoi aikuissosiaalityöntekijöitä fokuoimisen työllisyyskysymyksiin ja työllisyyden tehokkaampaan edistämiseen. Työote näytti olevan enemmän passiivinen kuin aktiivinen. Passiivisella työotteella tässä yhteydessä tarkoitan työtä, joka orientoituu pelkästään päätösten tekemiseen asiakkaiden palvelusta.

Työotteen tulisi siis perustua enemmän aktiivisuuteen, jolla viittaa asiakkaan kanssa yhdessä tekemiseen, näin osallisuus toteutuisi myös paremmin. Osatyökykyisen työllistymistä avoimille työmarkkinoille vaatisi nykyistä huomattavampaa ja tehokkaampaa sosiaali- ja terveystalvelujen yhteistyötä, yhteistyötä muiden työllisyyttä edistävien toimijoiden kanssa sekä suunnitteellisempaa työotetta. Väitän, että tehottomiksi koettuihin ja uudistumista tarvitseviin työllistymistä edistäviin palveluihin, kuten kuntouttavaan työtoimintaan, lähetetään nykyään aivan liian matalalla kynnyksellä ”pyörimään” kuukausiksi myös sellaisia osatyökykyisiä henkilöitä, jotka eivät palvelusta hyödy ja edistä työllistymistä avoimille työmarkkinoille.

Sen sijaan aikuissosiaalityöntekijät voisivat esimerkiksi osatyökykyisen ja työnantajan tehokkaan yhdessä tukemisen ja työskentelyn kautta niiden osatyökykyisten kohdalla, jotka eniten haluavat työllistyä, hyödyntää jo hyväksi todettuja toimenpiteitä. Tällaisia aktiivisia työvoimapolitiittisia toimenpiteitä ovat esimerkiksi palkkatuki ja työkokeilu. Kaikkiaan tutkielman perusteella koen, että sosiaalityö voisi osaltaan olla lisäämässä ymmärrystä työllisyyteen ja sen esteisiin liittyvissä kysymyksissä. Tällä hetkellä työllisyyden hoito itsessään vaikuttaisi kärsivän kuitenkin sosiaalityössä eräänlaisesta uskon- ja suunnan puutteesta. Pelkästään perustarpeiden tarjoaminen asiakkaille vaikuttaa haastavalta, jonka vuoksi työllisyyden edistäminen

asiakkaan kanssa näyttää jäävän muiden haasteiden varjoon. Työttömyydessä on hyvä muistaa yleisesti myös, kuinka toimeentulo heikentyessä lisää se edelleen hyvinvointipuutetta. Useiden kansainvälisten ja kotimaisten tutkimusten perusteella, pitkittynyt taloudellinen ahdinko on kallista yhteiskunnalle, sillä se aiheuttaa huomattavan paljon terveydellisiä haittoja työttömälle henkilölle.

Ihmisoikeusliitto on listannut Yhdistyneiden kansakuntien (YK) ihmisoikeuksien julistuksen artiklat tiivistetyssä muodossa. Artikla 23 määrittelee, kuinka jokaisella on oikeus työhön, työpaikan vapaaseen valintaan, oikeudenmukaisiin ja tyydyttäviin työehtoihin sekä suojaa työttömyyttä vastaan. (Ihmisoikeusliitto 2022). Tutkielman näkökulmaksi osatyökykyiset valikoituivat myös siitä syystä, että toisin kuin artikla 23 säättää, on kyseisten ihmisten mahdollisuus työllistymiselle Suomessa epätasavoinen muihin työttömiin verrattuna. Kuten edelläkin olen tuonut esille, tämä näkyy erityisesti siinä, että pitkäaikaistyöttömyys on edelleen pysynyt korkeana heidän kohdallaan. Edellä mainitut asiat yhdistettynä omaan mielenkiintooni ja käytännön tieto toimivat lähtökohtana tutkimukselle, joiden pohjalta aloin pala palalta rakentamaan tutkielmaani.

Tutkielmaa on ollut mielekästä tehdä kaiken aikaa varsinkin siitä näkökulmasta, että olen omaksunut koko prosessin ajan sellaista tietoa, jolla on ollut merkitystä myös työskentelyyni nykyisessä työssäni työllisyysviranomaisena. Kaikkiaan tekemiseen on vierähtänyt aikaa kaikkiaan 11 kuukautta. Valitsemani ilmiöt siis sosiaalityö, työllisyys, ja osatyökykyisyys ovat olleet haasteellisia lähinnä niiden komplektiivisuutensa ja laajuutensa vuoksi. Tämä ei kuitenkaan ole lannistanut minua missään tutkielman vaiheessa vaan kannustanut yhä parempaan tiedon tuottamiseen tarkastelemalla ja analysoimalla yhä kriittisemmin ammennettua tietoa. Ilman tarkkaa aiheen rajausta, aikataulutusta ja välitavoitteiden asettamista ei minun olisi kuitenkaan ollut mahdollisuutta saada tutkielmaani valmiiksi.

Aikuissosiaalityössä on totuttu, että työ on jatkuvassa murroksessa ja muutoksen tilassa. Nykyään eri kunnissa aikuissosiaalityö toteuttamisen tavat ovatkin hyvin erilaiset. Tämä kävi ilmi myös tutkimukseni tutkimusympäristönä olevat aikuissosiaalityön yksiköt. Kaikki kolme organisaatiota olivat organisoitu erin tavoin, niiden resurssointi oli toteutettu erilaisesti sekä niissä painotettiin eri asioita, josta hyvänä esimerkkinä on tutkimukseni teemana toimiva työllisyyden hoito. Pääpaino ja profiloituminen näyttäisikin kuitenkin edelleenkin toteutuvan hyvin perinteisen teemoittelun mukaisesti siis taloussosiaalityön, mielenterveys- ja päihdesosiaalityöhön sekä asumissosiaaliseen sosiaalityöhön. Jaottelua ei kuitenkaan voida perustella kaikkien osatyökykyisten kohdalla sillä yhteiskunta, arvot ja rakenteet ovat muuttunut ajan saatossa.

Varmistaaksemme, että aikuissosiaalityöntekijät pääsisivät enemmän työtapaan, joka tukisi myös asiakkaan elämäntilannetta työllistymisen näkökulmasta, vaatii se mielestäni totutuista työtavoista irtautumista. Työtä ja kehitettävää siis riittää. Viimeistään nyt sosiaalityön on aika selkeyttää rooliaan ja palvelujaan tehokkaana ja yhteistyökykyisenä työllisyyden edistäjänä. Hyvinvointi tulisi ymmärtää päämääränä sekä pääomana, joka kuuluu niin yksilölle, kun yhteiskunnallekin. Hyvinvoinnin tai työkyvyn edistämistä ei koskaan tulisi nähdä kulueränä. Loppujen lopuksi kyse on siitä, että ihminen otetaan ihmisenä eikä häntä määriteltäisi vain yhden ominaisuuden kautta. Ei pidä unohtaa myöskään, että vastuu muita ihmisiä kohtaan ja yhteiskunnallinen osallistumisen edistäminen on meidän kaikkien tehtävä ei pelkästään osatyökykyisen henkilön. Tällä tavoin voisimme jokaiselle haluavalle antaa myös sen tunteen, että he kuuluvat osaksi yhteiskuntaamme ja työyhteisöä. Toivon aivan lopuksi, että sosiaalityö jaksaisi myös tulevien suurten muutosten edessä ylläpitää muutostyökykyiden ilmapiiriä, sillä se mahdollistaa uusien ideoiden ja polkujen kehittämisen myös työllisyyden hoidon näkökulmasta sosiaalityössä. Toivottavasti yhteiskuntana pääsemme siihen ihanteelliseen tilanteeseen, jossa työmarkkinat olisivat tasa-arvoisemmat missä myös osatyökykyiset olisivat yhdenvertaisia ja oikeutettuja työllistymään.

7.3 Jatkotutkimusaihe

Sosiaali- ja terveystuudistuksessa sosiaali- ja terveyshuollon palvelut ja pelastustoimen palvelut siirtyivät kunnilta hyvinvointialueelle. Tammikuusta 1.1.2023 alkaen myös noin 273 000 keskisuomalaisen sosiaali- terveys- ja pelastustoimen palvelut siirtyvät Keski-Suomen hyvinvointialueen vastuulle. (Jyväskylän kaupunki 2022.) Jatkotutkimuksen aiheeksi ja näkökulmaksi voisi ottaa tuleva soteuudistus sillä se tulee olemaan yksi Suomen merkittävimmistä hallinnon uudistuksista koko meidän historiasamme. Jatkotutkimuksen aihe voisi löytyä toimintansa aloittavilta hyvinvointialueilta, joille on määritelty useampi tavoite. Yksi tavoite on työvoiman saannin turvaaminen. Käytännön työ osatyökykyisten kanssa on opettanut, että työ ei ole pelkästään taloudellisen riippumattomuuden mahdollistaja vaan myös itsetunnon kohottaja ja osallisuuden mahdollistaja. Edistämällä työllistymistä on heillä paremmat mahdollisuudet rakentaa normaalimpaa sosiaalista ja rikasta elämää. Tähän liittyen ja tämän tutkielman pohjalta toivoisin saavani lukea jatkossa tutkimuksia siitä, kuinka kohta aloittavilla hyvinvointialueilla varmistetaan sosiaalityön avulla asukkaiden hyvinvointia työllisyyden näkökulmasta ja vastaako se asetettuihin tavoitteisiin nähden

Tutkielman sivulla 17 on esiteltyä tulevaisuuden aikuissosiaalityön painopisteiden osa-alueet. Mielenkiintoinen aihe olisi tutkia, kuinka tulevaisuudessa tärkeiksi

määritetyt osa-alueet toteutuvat uusilla hyvinvointialueilla. Osa-alueista voisi tutkia yhtä tai useampaa osa-aluetta niille asetettuihin tavoitteisiin nähden. Tulokulmana voisi olla niin sosiaalityöntekijän kuin asiakkaiden näkemys asiasta.

Osatyökykyisyys ja heidän työllistämisensä on ollut myös yhtenä osa-alueena monen hallituksen hallitusohjelmissa. Jatkotutkimuksen aiheena voisi tehdä myös vertailevaa tutkimusta eri hallitusohjelmista osatyökykyisyyteen liittyen. Tuloksia voisi halutessaan verrata edelleen joihinkin eurooppalaisiin maihin, sillä ilmiönä osatyökykyisyys on koko Euroopan laajuinen.

LÄHTEET

- Ala-Kauhaluoma, Mika (2005) keppiä vai porkkanaa. Voidaanko aktivoinnilla vaikuttaa työttömien työllisyyteen ja hyvinvointiin. [online] <<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/101447/051alakauhaluoma.pdf?sequence=1&isAllowed=y>>;, Luettu 4.3.2022.
- Anttiroiko, A-V., Haveri, A., Karhu, V. & Siltonen, P. 2007. Kunnallistutkimuksia. Kuntien toiminta, johtaminen ja hallintasuhteet (3). Tampere: Tampereen yliopisto.
- Beck, U. 1992. Risk Society. Towards a New Modernity. London: SAGE Publications Ltd.
- Björklund, L., Kyröläinen, A. & Hill, P. 2020. Osatyökykyisten työllistymisen edistäminen- yhteiskunnallisen hyödyn mallinnuksen yhteenveto.
- Busk, H., Kauhanen, M. & Hanna Pesola. 2021. Työllisyyden tutkijatyöryhmän raportti. Työ- ja elinkeinoministeriön työelämän julkaisuja (40). Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö.
- Eskola, J., Lätti, J. & Vastamäki, J. 2018. Teemahaastattelu. Luhut selviytymisopas. Teoksessa Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1 (toim.) Raine Valli. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Filatov, T. 2013. Selvitystyö välityömarkkinoiden mahdollisuuksista tukea vaikeasti työllistyvien työelämään osallistumista ja työmarkkinoille pääsyä. Työ- ja elinkeinoministerin raportteja (7) Helsinki: työ- ja elinkeinoministeriö.
- Hannikainen, M. 2010. Lapionvarresta näyttöpäätteelle. Teoksessa Suomalaisen arjen suuri tarina (toim.) Kai Häggman, Pirjo Markkola, Markku Kuisma, Panu Pulma. Helsinki: WSOY.
- Helne, T., Julkunen, R., Kajanoja, J., Laitinen-Kuikka, S., Silvasti, T. & Simpura, J. 2003. Sosiaalinen politiikka. Helsinki: Werner Söderström Oy.
- Helsingin sanomat 2022. Verkkosivut. [online 2022] <<https://www.hs.fi/politiikka/art-2000008985166.html>>; Luettu 16.10.2022.
- Honkanen, P. 2007. Väitöskirja. Työttömyys ja arvoteoria. Tutkielma työttömyydestä, talousteoriasta ja sosiaalipolitiikasta. Turku: Turun yliopisto.
- Ihmisoikeusliitto 2022. YK:N yleismaailmallinen ihmisoikeusjulistus. [online] <<https://ihmisoikeusliitto.fi/ihmisoikeudet/ihmisoikeuksien-julistus/>>;, Luettu 12.10.2022.
- Jokinen, A. & Juhila, K. 2008. Sosiaalityö aikuisten parissa. Tampere: Vastapaino.
- Julkunen, R. 2001. Suunnanmuutos.1990- luvun sosiaalipoliittinen reformi Suomessa. Tampere: vastapaino.
- Julkunen, R. 2008. Uuden työn paradoksit. Keskusteluja 2000- luvun työprosess(e)ista. Tampere: Vastapaino.
- Jyväskylän kaupunki 2022. Jyväskylän viralliset sivustot. [online] <https://www.jyvaskyla.fi/>; Luettu 14.10.2022.
- Kalela, J. 1989. Työttömyys 1900-luvun suomalaisessa yhteiskuntapolitiikassa. Helsinki: Valtion painatuskeskus.

- Kalela, J. 1990. Työttömyys, työvoimapula ja 1990-luvun työvoimapolitiikka. [online] <<https://journal.fi/hallinnontutkimus/article/view/102612/59812>>;, Luettu 26.2.2022.
- Kananen, J. 2017. Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkiasuja.
- Karjalainen, P., Metteri, A. & Strömberg-jakka, M. 2019. Tiekartta 2030- raportti. Aikuisten parissa tehtävän sosiaalityön tulevaisuus selvitys. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita (41) [online] <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161612/R41_19_Tiekartta_2030.pdf?sequence=1&isAllowed=y>;, Luettu 20.1.2022.
- Karjalainen, V. & Keskitalo, E. 2013. Mitä on aktivointi ja aktiivinen työvoimapolitiikka. Teoksessa kaikki työuralle! Työttömien aktiivipolitiikka Suomessa. (toim.) Vappu Karjalainen, Elsa Keskitalo. Helsinki: Terveysten- ja hyvinvointilaitos (THL).
- Kauhanen, A. 2020. Teoksessa työpolitiikka ja työllisyysaste: Tutkimukseen perustavia johtopäätöksiä. (toim.) Juho Alasalmi, Henna Busk, Antti Kauhanen, Taina Leinonen, Svetlana Solovieva, Tarmo Valkonen, Eira Viikari-Juntura. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisuja 2020 (33). Helsinki: Valtioneuvoston kanslia.
- Kerätär, R. 2016. Kun katsoo kauempaa näkee enemmän. Monialainen työkyvyn ja kuntoutustarpeen arviointi pitkäaikaistyöttömillä. Väitöskirja. Oulu: Oulun yliopisto.
- Keski-Suomen liitto 2022. Keski-Suomi ennakoi. [online] <<https://info.keskisuomi.fi/aluetilastot/>>;, Luettu 24.10.2022.
- Kiviniemi, K. 2018. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. (toim.) Raine Valli. Jyväskylä:PS- kustannus.
- Koistinen, P. 2014. Työ, työvoima & politiikka. Vantaa: Hansaprint Oy.
- Koskinen, M. 2022. Työkykyohjelma. Sosiaalivakuutus. Kansaneläkelaitoksen verkkosivut. Helsinki: Kansaneläkelaitos. [online] <https://sosiaalivakuutus.fi/hallituksen-tyokykyohjelma-selkiyytaa-palveluviidakkoa-mutta-saadaanko-silla-lisaa-ihmisia-toihin/>;; Luettu 22.9.2022.
- Kuitunen, S. & Oivo, T. 2021 Työkyky on suhteellinen asia. Kuntoutussäätiön työselosteita (65). Helsinki: Kuntoutussäätiö.
- Kuntalaki 10.4.2015/410. [online] <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20150410>;; Luettu 13.10.2022.
- Kuntaliitto 2022. Verkkosivut. Työllisyyden hoito soteuudstuksessa. [online] <<https://www.kuntaliitto.fi/sosiaali-ja-terveysasiat/sote-uudistus-ja-kuntaliitto/sote-muutostuki/kuntien-ja-hyvinvointialueiden-yhteistyö-ja-yhdyspinnat/työllisyyden-hoito>>; Luettu 10.10.2022.
- Kuusi, P. 1961. 60-luvun sosiaalipolitiikka. Helsinki: WSOY.
- Larja, L. & Pyykkönen, T. 2015. Työttömyystilastot tilastoivat eri kohderyhmiä. Tieto ja trendi- Tilastokeskuksen asiantuntija- artikkelit ja blogit. Helsinki:Tilastokeskus [online]

- <https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2015/tyottomyystilastot-tilastoivat-eri-kohderyhmiä/>>; Luettu 24.9.2022.
- Lehto, M. 2011. Kaikki mukaan. Osatyökykyiset työmarkkinoilla. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2011 (5). Helsinki: sosiaali- ja terveysministeriö.
- Mattila-Wirolahti, P. & Tiainen, R. 2019. Kaikki mukaan työelämään. Osatyökykyisille tie työelämään (OTE) kärkihankkeen tulokset ja suositukset. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita (25). [online]
<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161453/25_2019_OTE-loppuraportti%20suomi%20netti.pdf?sequence=1>; Luettu 5.3.2022.
- Metteri, A. (2019) diasarja. Sosiaalityön tulevaisuus selvitys ja toimenpide-ehdotukset. [online]
<<https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/Tulevaisuus selvitys-ja-toimenpide-ehdotukset-060619-Metteri.pdf>>; Luettu 25.10.2022.
- Mäntysaari, M. & Ylistö, S. 2021. Työllistymistä edistävän monialaisen palvelun vaikuttavuus. Teoksessa aikuissosiaalityö. (toim.) Aila-Leena Matthies, Anu-Riina, Svenlin, Kati, Turtiainen. Helsinki: Gaudeamus.
- Niemelä, J., Koivusilta, L., Elonen, N. & Salonieminen, A. 2020. Työvoimapolitiikka ja hyvinvointi- kuka hyötyy toimenpiteistä. Työelämän tutkimuksen julkaisuja 2020 (4). [online]
<<https://journal.fi/tyoelamantutkimus/article/view/98597/58757>>; Luettu 19.10.2022.
- Niemi, H. 2018. Kunta työllisyydenhoitajana. Työpakosta kokeiluihin. [online]
<<https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/104153/978-952-03-0818-6.pdf?sequence=1&isAllowed=y>>; Luettu 2.4.2022.
- Oivo, T. & Kerätär, R. 2018. Selvityshenkilöiden raportti. Osatyökykyisten reitit työllisyyteen- etuudet, palvelut, tukitoimet. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja (43) Helsinki: Valtioneuvosto [Online]
- Oivo, T. 2020. Työ ja elinkeinoministeriön tiedote osatyökykyisten työllistämisen edistämisestä yhteiskunnallisen mallinnuksen avulla. [online] <https://tem.fi/-/mallinnus-auttaa-palvelujen-suunnittelussa-entista-osuvammiksi-osatyokykyisille>; Luettu 28.9.2022.
- Patio (2015) Työttömyys. Aluehallintoviraston tietoyksikkö. [online]
<<https://www.patio.fi/web/pepa-215-toimintaymparisto/tyottomyys>>; Luettu 8.3.2022.
- Payne, M. 2005. Social work process. Teoksessa Social work Futures- Crossing boundaries, transforming practice (toim.) Robert Adams, Lena Dominelli & Malcolm Payne. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Peltola, J. 1994. Metsätyömiehet ja hanslankarit. Teoksessa työ ja työttömyys (toim.) Raimo Raimo. Helsinki: Kirjapaino Like.
- Perustuslaki 11.6.1999/731. Ajantasainen lainsäädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. [online] <<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>>; Luettu 12.10.2022.
- Rahkonen, S. & Partinen, R. 2022. Työllisyyden ja työkyvyn tukemiseen liittyvät palvelut sote- uudistuksessa- seminaarin diaesitys. Helsinki: Valtioneuvosto.
- Raunio, K. 2000. Sosiaalityö murroksessa. Tampere: Tammer-Paino Oy.

- Raunio, K. 2002. Managerismi- Haaste sosiaalityön autonomiselle asiantuntijuudelle. Yhteiskuntapolitiikan lehti Janus (67). [online] <<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/101723/026raunio.pdf?sequence=1&isAllowed=y>>;, Luettu 4.10.2022.
- Rissanen, P. 2021. Asiakasosallisuus aikuissosiaalityön asiakassuhteessa. Teoksessa aikuissosiaalityö. (toim.) Aila-Leena Matthies, Anu-Riina, Svenlin, Kati Turtiainen. Helsinki: Gaudeamus.
- Saikku, P. 2018. Valtion ja kuntien vastuunako pitkäaikaistyöttömien aktivoinnissa. Tieteellinen artikkeli [online] <<https://journal.fi/janus/article/view/65466/32673>>;, Luettu 2.4.2022.
- Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/130. Ajantasainen lainsäädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. [online] <<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301>>;, Luettu 5.10.2022.
- STM 2020. Työkykyohjelma 2020-2022. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2020 (11) Helsinki: Valtioneuvosto.
- STM 2021. Työkykyohjelma. Sosiaali- ja terveysministeriön verkkosivut [online] <<https://stm.fi/tyokykyohjelma>>;, Luettu 18.2.2022.
- Svenlin, A-R., Matthies, A-L. & Turtiainen, A. 2021. Aikuissosiaalityö. Helsinki: Gaudeamus.
- TE toimisto 2022. Mielekästä työtä osatyökykyiselle ja tukea työllistämiseen työnantajalle. [online] https://toimistot.te-palvelut.fi/-/etela-pohjanmaa/osatyokykyisille_tyota_ja_tukea_tyonantajalle;, Luettu 14.10.2022.
- TEM 2018. Työvoimapolitiittinen aikakauskirja. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministerö.
- TEM 2022. Työllisyyskatsaus, joulukuu 2022. [online] <https://www.temtyollisyyskatsaus.fi/graph/tkat/tkat.aspx?ssid=230204112834342&ely=&lang=FI>>;, Luettu 4.2.2023.
- Thompson, N. 2002. Social Work with Adults. Teoksessa Social work. Themes, issues and critical debates. (toim.) adams Robert, Lena Dominelli ja Malcolm Payne. Palgrave: Basingstone.
- Tiainen, P. 2018. Suomen työvoimapolitiikan kehityksen pääpiirteet. Teoksessa työllisyyskysymys. Vapaus valita toisin ry:n julkaisuja. (toim.) Jouko Kananoja. Helsinki: Intokustannus Oy.
- Tieteen termipankki (2022). Objektiivisuus. [online] <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Filosofia:objektiivisuus>>;, Luettu 8.10.2022
- Tieteen termipankki. 2022. Subjektiivisuus. [online] <<https://tieteentermipankki.fi/wiki/Filosofia:subjektiivisuus>>;, Luettu 8.10.2022.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Vantaa: Hansaprint Oy.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta TENK (2019) Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. TENKin julkaisuja (3). Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta.

- Vaarama, M. 2011. Sosiaalipolitiikka tänään. Teoksessa Sosiaalipolitiikka- hukassa vai uuden jäljillä. (toim.) Elina Palola, Vappu Karjalainen. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Valtioneuvosto 2019. Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelma. Osallistava ja osaava Suomi- Sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta. [Online]<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161931/VN_2019_31.pdf?sequence=1&isAllowed=y>;, 18.2.2022.
- Vates- säätiö. 2022. Säätiön verkkosivut. Vammaisten ja osatyökykyisten henkilöiden työllisyys lukuina. [online] <<https://www.vates.fi/vates/medialle/osatyokykyiset-numeroina.html>>;, Vates- säätiö sr: Helsinki. Luettu 19.12.2022.
- Väyrynen, R. 2001. Globaalisatiokritiikki ja kansalaisliikkeet. Helsinki: Gaudeamus.

LIITE1. Haastattelurunko

Haastateltavan nimi:

Pvm _____ Haastattelu alkoi _____ Haastattelu päättyi _____

HAASTATTELUN POHJUSTAMINEN

- ✓ Esittely lyhyesti
- ✓ Luottamuksellisuus

TAUSTATIEDOT

- ✓ Ikä
- ✓ nykyisen työsuhteen pituus
- ✓ koulutus
- ✓ aiempi työhistoria työllisyyden hoidossa tai työttömien kanssa työskentelystä

TYÖNKUVA

- ✓ nykyisen työtehtävän kuvaus ja asiakaskunta
- ✓ miten työllisyydenhoito näkyy työssäsi
- ✓ kuinka paljon työllisyydenhoitoa sisältyy työtehtäviisi viikoittain

OSATYÖKYKYISEN ASIAKKAAN MÄÄRITTELY

- ✓ kuinka määrittelet osatyökykyisen asiakkaan
- ✓ minkälaisia haasteita koet osatyökykyisellä asiakkaalla olevan työllistymiselle.

TYÖLLISYYDEN HOITO

- ✓ näkemys sosiaalityön roolista työllisyyden hoidossa
- ✓ mitä työllisyyden edistämisen/tukemisen palveluita voit mainita käyttäväsi
- ✓ onko nykyiset palvelut riittäviä ja edistävätkö ne avoimille työmarkkinoille
- ✓ minkälaisia yhteistyötahoja työllistämisen hoidossa käytetään
- ✓ Kuuluuko vastuunalueeseen pienempiä kunta ja toteutuuko työllisyydenedistämisen/hoido niissä verrattuna isompaan kuntaan.

NÄKEMYKSIÄ TYÖLLISYYDEN HOIDON KEHITTÄMISEEN

- ✓ ovatko nykyiset työllisyyden edistämisen palvelut sosiaalityössä riittävät
- ✓ mitä muita palveluja sosiaalityössä tarvitaan työllistämistä tukevien palvelujen lisäksi?

HAASTATTELUN LOPETUS

- ✓ luottamuksellisuuden toistaminen
- ✓ muita esille tulevia asioita
- ✓ kiittäminen haastatteluun osallistumisesta

LIITE 2. TUTKIMUSTIEDOTE HAASTATELTAVILLE

xx.xx.2022

Tutkimuksen nimi ja rekisterinpitäjä

Pro gradu -tutkielma: "Työllisyydenhoito sosiaalityössä- sosiaalityöntekijän ammatilliset edellytykset osatyökykyisen työllisyyden edistämässä "

Rekisterinpitäjä: Jani Vaajala (pro gradu -tutkielman tekijä). Käsiteltäessä tutkittavien henkilötietoja rekisterinpitäjä on taho, joka on vastuussa tutkittavien henkilötietojen asiallisesta ja lainmukaisesta käsittelystä.

Pyyntö osallistua tutkimukseen

Sosiaali- ja terveysjohtaja Sari Hellsten on myöntänyt tutkimusluvan organisaatioonne 23.5.2022. Sinua pyydetään mukaan tutkimukseen, jonka tavoitteena on tutkia työllisyydenhoitoa sosiaalityössä. Keskeiset tutkimuskysymykset ovat:

- Työllisyydenhoidon määrittely sosiaalityössä?
- Miten työllisyyden edistäminen avoimille työmarkkinoille koetaan osana työtehtäviä?
- Miten työllisyydenhoitoa toteutetaan aikuissosiaalityössä?
- Työllisyyden hoito erikokoisissa maaseutukunnissa?
- Sosiaalityön työllisyyden kehittämistarpeet?
- Kuinka osatyökykyisyys määritellään ja ymmärretään?
- Erityiset haasteet osatyökykyisen asiakkaan työllistymiselle?
- Sosiaalityön muuttuminen?

Tutkimuksen kohteena ovat aikuissosiaalityöntekijöiden näkemys sosiaalityön työllisyyden hoidosta ja sen toteuttaminen osana muita työtehtäviä. Kerättyä aineistoa tullaan käyttämään Jani Vaajalan pro gradu -tutkielmassa "työllisyyden hoito sosiaalityössä". Sinua pyydetään tutkimukseen, koska toimit aikuissosiaalityössä, jonka työtehtäviin määritellään olennaisesti myös asiakkaan työllistymisen edistäminen. Tämä tiedote kuvaa tutkimusta ja siihen osallistumistasi.

Tutkittavien rekrytoimiseksi yhteysosoite (sähköposti) on otettu organisaation verkkosivulta, osallistumispyyntö tutkimukseen lähetetään tähän osoitteeseen. Pyyntö lähetetään Keski-Suomen kolmen erikokoisen kaupungin viidelle aikuissosiaalityöntekijälle.

Tutkimukseen osallistuminen edellyttää, että sinulla on vähintään vuoden työkokemus tarjousvastausten toteuttamisesta. Mukaan pyydetään yhteensä 5 tutkittavaa Keski-Suomen alueelta. **Osallistuvista henkilöistä ei kerätä tietoja muista lähteistä.**

Vapaaehtoisuus

Tähän tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Voit milloin tahansa kieltäytyä osallistumasta tutkimukseen tai keskeyttää osallistumisen. Kieltäytymisestä tai keskeyttämisestä ei aiheudu sinulle kielteisiä seuraamuksia.

Jos haluat osallistua tutkimukseen (haastattelu) voit toimittaa osallistumissuostumuksen sähköpostitse jjkvaaww@student.jyu.fi tai soittamalla numerooni 044 xxx xxx

Tutkimuksen kulku

Haastatteluissa tutkitaan haastateltavan näkemyksiä siitä, miten työllisyydenhoito koetaan sosiaalityössä. Työllisyydenhoitoa tarkastellaan osatyökykyisten henkilöiden kontekstissa. Haastattelut pyritään järjestämään pääsääntöisesti kesäkuussa. Haastateltavien kanssa käydään kuitenkin keskustelu sopivasta ajankohdasta. Jokainen haastattelu kestää arviolta noin 25–35 minuuttia. Haastattelut suoritetaan kasvokkain. Haastattelut tallennetaan äänitallenteiksi, jotka tutkija litteroi kirjalliseen muotoon. Tämän jälkeen äänitallenteet tuhotaan. Haastatteluun osallistuminen ei vaadi erityistä valmistautumista.

Tutkimuksesta mahdollisesti aiheutuvat riskit, haitat ja epämukavuudet

Tutkimukseen osallistumisesta ei aiheudu sinulle mitään riskejä, haittoja tai epämukavuuksia.

Tutkimuksen kustannukset ja rahoitus

Tutkimukseen osallistumisesta ei makseta palkkiota

Tutkimustuloksista tiedottaminen ja tutkimustulokset

Tutkimuksesta valmistuu yksi pro gradu -tutkielma, joka julkaistaan Jyväskylän yliopiston julkaisuarkistossa: <https://jyx.jyu.fi/>

Tutkittavien vakuutusturva

Jyväskylän yliopiston henkilökunta ja toiminta on vakuutettu. Vakuutus sisältää potilasvakuutuksen, toiminnanvastuuvakuutuksen ja vapaaehtoisen tapaturmavakuutuksen.

Tutkimuksissa tutkittavat (koehenkilöt) on vakuutettu tutkimuksen ajan ulkoisen syyn aiheuttamien tapaturmien, vahinkojen ja vammojen varalta. Tapaturmavakuutus on voimassa mittauksissa ja niihin välittömästi liittyvillä matkoilla.

Lisätietojen antajan yhteystiedot

Lisätietoja tutkimuksesta antaa tutkimusentekijä: Jani Vaajala, maisteriopiskelija, Sosiaalityö, Jyväskylän yliopisto, Kokkolan yliopistokeskus Chydenius, [jjkvaaww\(at\)student.jyu.fi](mailto:jjkvaaww(at)student.jyu.fi), puh. 044 xxx xxxx